Anul XXV
7
(1 033)
Simbătă
13 februarie
1982
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Imperativele dezvoltării

Imperativul concret al acestui an, cu implicații adînci asupra întregii etape pe care o străbatem și mai cu seamă cu implicații de ordin material și moral asupra condiției fiecăruia — dezvoltarea puternică și echilibrată a economiei naționale, mijlocul esențial de creștere a bunăstării întregului popor. Aceasta este ideea sub al cărei generic s-au întrunit înalte foruri ale democrației socialiste — ședința de lucru comună a Comitetului Central al partidului și a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale, plenara Consiliului Național al Oamenilor Muncii, Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste — și au dezbătut asupra problematicii dezvoltării noastre, avînd ca punct de reper experiența de pînă acum, rezultatele de anul trecut și sarcinile planului național unic pe anul în curs.

Întrunite sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu, toate aceste forumuri au relevat un indiscutabil consens în cuvîntările pe care le-a rostit secretarul general al partidului adue o lumină clară asupra întregii noastre stări economice, fixînd punctul optim, precis, din care putem privi cu toată puterea și cuprinderea unui spirit analitic, deschis, atît asupra înfăptuirilor de pînă acum, cît și asupra momentului actual, asupra perspectivei, cu toată gama de preocupări și eforturi care decurg din cerința imperioasă a îndeplinirii programului stabilit de Congresul al XII-lea al P.C.R. Comunicatul cu privire la îndeplinirea planului național unic de dezvoltare economico-socială a României pe anul 1981 este de altfel semnificativ în acest sens. El relevă pași noi și importanți pe calea progresului și aceasta în condițiile în care, așa cum s-a subliniat, în lume s-au agravat mult consecințele crizei economice cu întreaga lor sultă de probleme care n-au scutit pe nimeni și s-au făcut, firește, simțite și în România. În același timp, eforturile noastre înseși, dacă atingeau un nivel mai ridicat de competență și organizare, puteau da un plus de randament economic și ne puteau plasa pe un traiect al muncii și creației în care toate angajamentele și toate obiectivele stabilite erau îndeplinite. Ca urmare, o viziune de fond, generală, însoțită de un spirit critic profund așa cum stă de fapt în puterea comuniștilor, trebuie să ne facă să privim cu maximum de responsabilitate și eficiență problema recuperărilor din planul pe anul trecut și a îndeplinirii exemplare a obiectivelor economice din acest an. În acest context care caracterizează în fond o dezvoltare rațională se înscriu și măsurile recente cu privire la reașezarea și corelarea pe principii economice a prețurilor, importantă pîrghie economică de asigurare a unui progres real și echilibrat în toate articulațiile și motivările sale. Aceste măsuri sînt însoțite totodată și de semnificative creșteri ce privesc retribuția personalului muncitor, alocația de stat pentru copii și pensiile. Ceea ce unește toate acestea și le dă un sens propriu, ordonator, constituie însăși grija față de condiția omului în societate, unda înaltă de umanism care răzbate din această grijă pe cît se poate de reală, pe cît se poate de practică și făcînd evident un obiect continuu de reflecție al întregii politici a partidului și statului.

Desprindem din recentele cuvîntări ale secretarului general al partidului o adevărată sultă de norme și principii care, corelate, cu problemele concrete pe care le-a ridicat și le-a nominalizat în limbajul specific al științei conducerii și al răspunderii sociale, ne dau un vast tablou al mersului nostru înainte pe calea progresului și civilizației, cu toate implicațiile pe care la comportă un asemenea amplu proces și în finalizarea căruia sîntem cu toții direct angajați. **Dacă vreți,** spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, **anul 1981 a fost și un an de examen al capacității poporului nostru și al economiei românești, care în condiții excepționale — economice și de altă natură — a trebuit să demonstreze cum știe să se descurce și să asigure mersul înainte. Măsurile pe care le-au luat în această privință au demonstrat că avem capacitatea și putem asigura dezvoltarea economico-socială în orice condiții ar fi ele.**

Așadar, noi și importanți pași ai societății noastre, noi și importante dovezi ale capacității sale de muncă și creație, noi argumente care se adaugă la orizontul propriului nostru efort. Și deținem, în plan real, o imagine mult mai exactă despre noi înșine, despre tot ceea ce avem de înfăptuit. **Trebuie să dăm cu toții dovadă de înaltă răspundere față de interesele familiei noastre socialiste, ale societății noastre, față de prezentul și față de viitorul ei,** spunea la plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Este cuprinsă aici suita tuturor sensurilor și a tuturor accentelor de fond, majore, prin care imperativul însuși al dezvoltării noastre puternice, echilibrate, atinge inima și conștiința fiecăruia.

Luceafărul

Gorunul lui Horia

Iarna la Țebea

Nimic nimicitor, ca un bombardament alb și rece, acest sticlește parcă s-ar fi zidit numai din ferestre prin care privim azul oprit în istorie. Am fost la Țebea cum aș spune că am fost într-un cîntec. Și am auzit și am simțit acest cîntec, o răsuflare adîncă și tulburătoare, născută dintr-un cuvînt, devenit substantiv comun, nu prin gramatică, ci prin istoria trăită. Iancu, Iancu Avram, strigat la un catalog al sufletului, în cimitirul din deal, dintre Buteanu, Simion Groza și gorunul lui Horia. Și răspunzînd în glasurile copiilor, și în ale bătrînilor, și în cel al profesoarei de limbă română din satul Țebea. Pentru o clipă de mîndrie și de luptă care așează definitiv în matca lui sentimentul iubirii de patrie al jertfei pentru patrie. Am fost tentat să caut ceva, să spun ceva care nu s-a mai spus despre Iancu și despre ai lui, eu, cel născut în cîmpia de sud, aducîndu-mi sufletul aici ca pe un munte de unde să pot privi înapoi către mine. Dar asta nu se poate. Se pare că povestea lui Iancu s-a scris definitiv într-o mie de cîntece, că ce nu se mai spune ci, pur și simplu, se moștenește prin ascultare de la natură, de la vorbirea munților din Apuseni ce se cheamă tulburător, Piatra Grăitoare. Anind dreptul, nu doar la formele timpului trecut, oricît de mai mult ca perfecte îi-vor ele, dar mai cu seamă la un prezent continuu ca timp al duratei și al speranței. Vă mai rent o iarnă grea / Nu e nimic zom rezista / Că vine vara după ea. Acolo, la Țebea, ai sentimentul că reînveți limba maternă. Că ai prințiegiul unic de a-ți reîndi cuvintele prime printr-o transfuzie de sens mai presus de ordinea biologică. Cu toate celulele ființei deschise — libertate supremă aceasta de a-ți sti sparte pînă și celulele ființei — recunoscîndu-te în aerul din jur și crescînd direct din el, dintr-o hrană a demnității. E aproape o impietate să-ți reciți versurile la Țebea.

E ca și cum ai emite pretenția la eternitate. E ca și cum ai pune o floare ce se va trece ireversibil peste bradul de la capul lui Iancu. Dar este, cred și sper, singura taină ce poate fi plătită pentru a putea auzi și a primi în suflet, formatul alb, mai adevărat decît z pietile, prin care se povestește, pămîntească și cosmică, inima Transilvaniei.

Nicolae Dan Fruntelată

Dorul de alb

A nins în munți. Și munții
resuportînd atîta alb
au coborît în oraș.
Rup case ca niște lupi disperați
atacă somnul cetățenilor de rînd
și aruncînd în zăpezile lor, în copci de frig
carnea li se face de sticlă, ochii
pilpîie ca niște stele privind
O cîmpie va fi aici — își spun munții —
și defilează greu și bizar
scuturîndu-și spaima de alb
fără să lase o șansă măcar
somnului cochil, amintirilor
gîlgîilor de fiecare zi și iubirilor
mari megafoane răgușesc pe afară
luați măsuri, apărați-vă, nu vă lăsați
vin munții la noi, va începe
un război ori o vînătoare polară
dar ei nu aud, dar noi n-auzim
te-n'impiă o noapte, orașul dispare
dorind și el albul, mutînd chiar de dor
după niște zăpezi din memoria lui
uriașe, tolele, nimicitoare.

Spre comunista stea

Sădind lumina-n ramul nou al vieții
Spre un tărîm viset dear de eroi,
Din pragul înfloriri al dimineții
Noi azi victorioși urcăm cu voi

Spre pisculi păcii ce vitai ne cheamă,
Sculptînd un ideal pe tricolor :
Ni-i patria de-a pururi bună mamă,
Ne e partidul brav conducător.

Un arhitect ce-a lăuri de țărie
Și în cetăți de soare azi zidește
Emblema de-mplinire și viețile
Sub aurora cărcia ne crește,

Pulsează-n gîndul nostru viitorul.
Șuvoiul lui prin sînge ne aleargă.
Partidu-i frate bun cu-ntreg poporul
Cînd om de om și vis de vis ne leagă.

Ferice cel cu-n mîndru ideal
Și înfrățit pe veci cu primăvara,
Cînd munca are doar un țel final
Spre comunista stea să-nalțe țara.

Ion C. Ștefan

Țăranul de piatră

Ea este cea mai veche cunoștință. Îi știu de cînd am început a cunoaște lumea, din momentul cînd conștiința mea a început să se desprindă de cele din jur și să le judece. Atunci, cel dintîi, l-am cunoscut pe el. Rupt de muncă și de arșița unui secerș. Întregul orizont al cunoașterii mele a început, literă de alfabet, pagină de abecedar, cu el. L-am reîntîlnit, tot într-o zi aprinsă de vară și de secară într-un loc unde istoria l-a găsit și ea și l-a păstrat în spațiile ei de nemurire. L-am găsit la cea mai importantă răscruce din Flămînzi. Acolo, în sînul țării lui, se înalță un țăran de piatră. E înalt și drept ca un stîlp de lumină în lumină. Trupul său profilat pe sat ca o mare și stranie pasăre însemnă un spic de grîu îndîlțat spre soare. Broboane mari din sudoarea sărată a muncii milenare se rostogolesc pe el și cad pe pămînt. Privirea îi bate departe, dar nu spre stele. Stelele îl interesează mai puțin. Un țăran s-a trezit de cu noapte — așa cum de mii de ani s-au trezit ai lui cu zorile bătîndu-li-se pe creștete — și privește în adîncimea timpului. Un țăran scrutează țara și viitorul ei. Și fie că se cerne lumină iara de vară sau cade grindină, fie că vine o ploaie mănoasă sau viscolește îndelung iarna, țăranul acela de piatră stă acolo, la răscruce, drept, neclintit, venit din trecut drept, rămas și rămînînd drept. O încercare trece peste el, a cîta oară ?! Nu-i ușor pentru un țăran să-și vadă satul cum încet-încet se topește și calcă pe urmele orașului, cum cad pereții de lut și-n locul lor se ridică betonul, cum noroiul e alungat sub carapacea asfaltului, cum copiii săi pleacă pentru a se întoarce țărani doar prin naștere, copilărie și adolescență, cum pămîntul intră în pămînt și se face iarăși pămînt, cum grîul nu-l mai cosește el ci mașina cu mers de locomotivă, cum în cele din urmă își ia și el geanta de navetist și se duce să ridice orașe ; și cum vine totuși un timp cînd întoarcerea lui e necesa-

Eugen Mihăescu

Continuare în pag. a 7-a

CĂRȚILE ANULUI 1981

„Recunoaștere îndepărtată"

Continuare a volumului „Biografie de război", noua carte a lui Radu Theodoru, „Recunoaștere îndepărtată", este elaborată într-un registru mai unitar, marcat pe de o parte de elementul de aventură, iar pe de altă parte de sugestia politică. Latura mai frivolă și agreabilă a narațiunii din primul volum cedează terenul episoadelor dramatice ale sfîrșitului războiului, cu un spor de tensiune și cu o seamă de revelații pentru personajul principal care este locotenentul de aviație Radu Nanu Vornicu. Conștiința acestuia fusese constrînsă de reevaluări și la împicare încă din romanul precedent, fără ca opțiunile sale definitive să încheie demonstrativ aerierea. Este o eroare pe care autorul o evită și în acest nou roman, aceea de a nu face discurs moral și de a nu infățișa cu titlu exemplificator o incredibilă mutație a convingerilor, de a nu folosi cuvinte mari și de a nu risca să compromită noțiunea de eroism prin ostentație și repetare.

Aviatorul apolitic Radu Vornicu nu devine altceva decît este, dar înțelege altfel lucrurile, se maturizează, devine receptiv pentru un alt mod de a gîndi lumea. În primul rînd el aparține unei elite militare care vede războiul dintr-o perspectivă proprie, „de sus", mai „curat" și mai „cavaleresc". Obișnuit cu înfruntarea aeriană între aparate, nevăzînd-și adversarul, închis și el într-o carlingă, Radu va cunoaște adevărata față a războiului prin experiența lui accidentală de infanterist. De jos și de aproape evenimentele sînt altele schimbînd total optica tînărului locotenent izolat de escadrila lui — acel cadru de solidaritate resimțit cumva protector. De jos înfruntarea este directă, contactul cu existența infinit mai dur, ca în episodul bucăpestan sau în secvența aruncării în aer a podului în vreme ce ostatecii sînt împușcați, fără ca ceilalți să-i poată salva.

Pentru Radu totul devine o confruntare diferită de misiunile de la escadrilă. În rînd infruntare directă între umanism și fanatism, între dreptul natural și doctrina aberantă, între sentiment și datorie, prin dialogul cu Pili Bussman, prieten din copilărie, instrăinat de toți și de el însuși.

Sensul aventurii se schimbă în conștiința locotenentului, cu ceva mai adînc și mai grav, cu sensul faptei necesare, după cum misiunea sa principală, recunoașterea îndepărtată, nu contează, prin spectaculos, ci prin țelul însuși, ca obiectiv într-un plan vast, în care personajul nu este decît un pion anonim.

Construcția narativă nu este riguroasă, desfășurarea epică resimțindu-se datorită unor salturi epice bruște, cu hiatusuri, datorită cărora restabilirea fluxului istoriei personajului este mai dificilă și ușor confuză față de primul volum. Abundența întîmplărilor și a personajelor, asociată cu decupajele, tulbură cursul povestirii, dar traduc probabil deruta personajului aruncat aproape fără voia lui în acțiuni complicate, dramatice, nelămurite. Din perspectiva locotenentului, războiul este acum un haos, o încleștare a ultimelor forțe, în care el trebuie să supraviețuiască, lăsînd dreptul de a decide și a gîndi strategie personalităților de talia generalului Florescu.

Cele mai frumoase secvențe ale cărții sînt acelea în care Vornicu zboară cu aparatul său, simțindu-se puternic și liber. Cînd zboară, locotenentul meditea ă, rememorează, trăiește în același timp în prezent și în trecut, cu o senzație de împlinire și de putere. Sînt momente de lirism, de emoție pură, de transfigurare, pe care le trăiesc și cîteva personaje episodice. Percepția subiectivă rostizează uneori cele mai dramatice evenimente: Cînd zboară, personajul trăiește aproape o transă în care fenomenele i se relevă

Sultana Craia

Continuare în pag. a 2-a

«Cu dulci în gură flori de tei»

De un mare poet, adică adevărat, din cei pentru care, privind în jur, îți ajung, ca să-i numeri, degetele unei singure mîini, de un asemenea poet în mod obișnuit te apropii treptat, într-adevăr suind, suiș diafan, mai întîi îi afli numele, apoi îi citești azi o poezie, mîine alta, peste un an-doi o carte, dacă-i mai viraznic începi să-l cunoști încă din școală, astfel adunînd în timp ca pe o agonisită rară, conștiința valorii sale, adeseori edificîndu-te ca om odată cu dobîndirea unor asemenea repere de mare statornicie, pentru o viață de om. De la o vîrstă încolo, după ce treci, probabil, de amiaza vieții, mai dai rar de o poezie să-ți meargă la suflet, mai des de cîte un vers, dar nu mai așteptam de la viață bucuria, căci nici nu știam ce fel de bucurie e să descoperi dintr-odată și pe de-a-ntregul un poet. Așa m-am pomenit dinaintea Lui, uimit și fericit că există. Pe numele său Grigore Vieru. L-am citit și recitit pe nerăsuflate, apoi și pe îndelete și nu-mi vine, vorbind altora despre el, decît să-i recit versurile, multe deja învățate pe de rost : **Acestei femei suferinde, / Îndură-te Doamne, de ea, / Bucură-i sinii cu lapte / Și adu-i copilul ce-l vrea, / Fă să-i lumine pe față / Maternele nete frumos / Ca frunza de aur a toamnei / Pe-al lacului chip luminos... („Rugă")**

*

Ce mai face, iubito, / Gura ta în văpăi, / Coama ta aburită, / Roua ochilor tăi ? („Dor")

*

— Vreau să te văd femeie, / Sau vino să mă vezi, / Mi-e dor de iarba crudă / A ochilor tăi verzi : De-a tale negre gene / Ce tremură ușor / Ca aburul de pleoale / Deasupra codrilor, / — Vreau să te văd, bărbate, / Sau vino să mă vezi, / E timpul coasei, iată, / În ochii mei cei verzi. / Coaseți, hai — ca iarba, / Cu rouă și cu stea, / Mai deasă și mai verde / Să crească-n urma ta. („Vreau să te văd").

*

Dacă tu ești pînea, / Dacă tu ești apa, / Dacă tu ești aerul / Sufletul meu — / De ce mă clatin ca trestia, / De ce mă nărui de sete, / De ce mă-nnăbuș, femeie, /De ce ? („Dacă...") Și as putea continua tot așa, cu întreg volumul **Flîndică iubesc** apărut la Chișinău, 1980, la editura „Literatura artistică", volum care ne pune în față privelistea inaltă și adîncă a Poeziei. Și ce comentariu să mai faci cînd, într-un inspirat interviu pus „în loc de prefață" sînt fixate datele la o cîtor revelație rivnește orice act exegetic, fie el și atît de modest ca al nostru ? ! Obsesiile poetului : izvorul, copilăria, rănile războiului în care și-a pierdut părintele, natura pe care de a fi năpăstuită de om, dar funcționînd mai departe ca leac de sufletul acestuia, grîul [illegible], iar mai presus de toate icoana mamei : **Ușoară maică, ușoară, / C-ai putea să mergi călcînd / Pe semincele ce zboară / Între ceruri și pămînt ! / În priviri e-un fel de teamă, / Fericită totuși ești — / Iarba știe cum**

Ion Coja

Continuare în pag. a 7-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Un anonim al metroului

Ne-am ales loc de întîlnire stația de metrou Piața Unirii. Un sfert de oră, douăzeci de minute... a apărut și mi-a explicat că m-a așteptat la intrarea cealaltă, am înțeles că ar fi trebuit să cădem de acord cu precizie, cu precizia detaliilor date asupra unor locuri aglomerate, circulate sau mai puțin cunoscute. Ne dăm cîte un loc de întîlnire și-i rămînem apoi fidel : „Ne vedem azi", „Ne vedem mîine", „La revedere". Așa, în stația aceea a trecut toamna peste sentimentele noastre, a trecut iarna, a venit vara, cînd mă întorceam obosită spre casă și îmi legam cîte un gînd (recapitulînd ziua trecută) de o dală de piatră, de o treaptă urcată, de peretele pe care era montat telefonul, toate erau ordonate firesc, de cînd lumea, de cînd primăvara sentimentelor mele, ca o absurdă, exagerată baladă de secol douăzeci, pe care nu am sesizat-o sau nu i-am dat importanță.

(...Pînă cînd, într-o seară caldă, orientală, la 3 000 de kilometri distanță...)

— Eu am construit stația de metrou Piața Unirii. O cunoști ? De fapt nu ai cum s-o cunoști piatră cu piatră sentimental. Știi ce e acolo ? Nu știi. Poate nici nu te interesează, dar lasă-mă să-ți vorbesc pentru că mi-am amintit acum... De fapt am uitat atîtea lucruri, mi-am umplut capul cu altele, pentru că au urmat altele. Da, sînt patru deschideri, deci... Dar tu nu te pricepi, poate nici nu mă urmărești. Era foarte frig. Știi tu ce înseamnă să torni pe frig ? Betonul e ca un copil. Trebuie să-l înveleși să nu răcească. Să-l înveleși, să-i porți de grijă. Am stat odată trei zile și trei nopți. Puse cap la cap. Cred că aș sta și acum trei zile și trei nopți să-ți povestesc cît de frumos a fost. Cel puțin taci și-mi dai impresia că mă asculți. Mă obișnuisem să nu mai dorm. Și am reușit. Știi ce înseamnă „trebuie" ? Aproape tot ce făceam era în oremie. Nu aveam experiență. Nu eu, nimeni. După trei zile ne-am dus să bem ceva cald, așa cum eram îmbrăcat, îmi crescuse barba, cu cizmele alea... Nu mi-am cerut scuze. Poate ar fi trebuit pentru că nu aveau cum să ghicească cine sînt, de unde vin. Veneam de acolo, înțelegi, după trei zile. Ai fost jos ? Ai văzut ? Ce ai văzut ? E mult mai mare decît ce se vede. Merge pînă departe pe dedesubt. Acum nu mai e al nostru, e al C.F.R.-ului. Nu mai e al nostru așa cum îl știam noi. E mare, e foarte mare. Uite, cum îți povestesc acum, încep să-mi aduc aminte, dar tu nu te pricepi, nici termenii tehnici nu-i cunoști... Te plictisesc... Mitică venea — Mitică pe care îl știi și tu — venea din partea cealaltă. Mi-era teamă că nu ne întîlnim, așa, pițin. S-au făcut și bancuri. Ne-am întîlnit atît de frumos. Ai văzut tunelul? Nu l-ai văzut. Și-am terminat. Și l-am dat în folosință. N-am mai trecut pe acolo. De loc. De fapt, nici n-am fost invitați. Pînă cînd, într-o zi, aveam două ore. M-am amestecat în mulțime, am trecut printre cordoane, am introdus moneda, m-am uitat în stînga, m-am uitat în dreapta, nu mă privea nimeni așa. În mod deosebit. Am coborît scările, m-am oprit pe peron și am stat... am stat... cu un sentiment de mîndrie, poate, de umilință poate, de teamă, de bucurie... Într-un tîrziu am plecat (aveam o ședință), dar în ziua aceea nimeni nu m-a întrebat nimic, nu mi-a spus nimic. Aflaseră că prima oară, după atîta timp, eu trecusem pe ACOLO.

Irina Vainovski

Transhumanță sentimentală

După Gheorghe Zamfir, naiul este primul instrument universal. El s-a născut la prima suflare a vîntului prin rupte trestii antediluviene cînd s-a cîntat prima simfonie a naturii. Zice că naiul e un instrument divin, e însăși respirația spiritului. L-am ascultat pe Gheorghe Zamfir vorbind, cîntînd și plîngînd pe scena Ateneului Român, care de la acest concert s-ar putea numi Panteonul român, fiindcă aici au cîntat zeii muzicii noastre pe nume Enescu, Zamfir, Voicu. Cu naiul și simțirea sa, Gheorghe al nostru și numai al nostru filfîie aripi ale păsării mălastre, ani-

George Stanca

Continuare în pag. a 2-a

CRONICA LITERARĂ

«ALTE 13 ROTONDE»

G. Călinescu scria într-o cronică a optimistului că momentul cel mai propice al scrierii unei vieți de scriitor vine după ce biografia lui a intrat în mit. Legenda, mitul fixează nu numai liniile unui portret ci și altitudinea lui spirituală. Chestiunea este deci de a conserva amintirea, legenda sau mitul creat în jurul unui scriitor sau a altuia. Operație delicată și dificilă în același timp, de care se achită cu consecvență și memorabile rezultate Rotonda 13 a Muzeului literaturii române. Pentru cine nu știe ce este Rotonda 13 a acestui Muzeu de literatură, vom adăuga că este o întrunire de prieteni ai marilor dispăruți care, în fața unui public numeros, fidel sălii circulare a muzeului, deapănă amintiri despre cei care au fost. Interesul principal al acestor seri se îndreaptă către evocarea scriitorilor de altădată, ele tinzînd la alcătuirea unor portrete, care chiar dacă nu elimină integral referirea la opera celui evocat, așează în prim-plan mai ales viața scriitorilor, împrejurările definitorii pentru înfățișarea lor spirituală. Din asemenea evocări Muzeul a publicat un prim volum de Rotonde, cel de față, **Alte 13 Rotonde** fiind al doilea. Scriitorii evocați acum sînt în ordinea generațiilor: G. Ibrăileanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Gala Galaction, Liviu Rebreanu, Vasile Voiculescu, Lucian Blaga, Ion Vinea, Adrian Maniu, Vladimir Streinu, Anton Holban, Alice Voinescu, Elena Văcărescu. Un buchet de personalități care fac mîndria literaturii române moderne și despre care nu se poate spune că s-a făcut totul pentru a fi receptați la adevărata lor dimensiune. Sînt în **Alte 13 Rotonde** cîteva portrete care sînt restituiri în premieră, adică primele tentative globale de a înfățișa publicului activitatea unor personalități pe nedrept uitate. Este vorba mai întîi de Elena Văcărescu despre a cărei viață vorbesc pe rînd D.I. Suchianu, Henriette Yvonne Stahl, I. Igiroșianu, Grigore Popa, Ion Stăvăruș, Serban Cioculescu. Rezultatul este un portret în care intră demnitatea unei iubiri nerealizate și o mare devotiune pentru România. Din negura amintirilor sînt scoase gesturi mai semnificative decît o monografie. Aflată la Societatea Națiunilor, în momentul cînd Negusul Abisiniei venise aici spre a apăra cauza țării sale invadate de armatele lui Mussolini, Elena Văcărescu, supranumită și „Bunica Societății Națiunilor", este singura care afișează protocolul democratic al societății ridicîndu-se în picioare în fața Împăratului Abisiniei. Cuvîntul care încerca s-o oprească, „coana Elencuța" îi răspunde în franțuzește destul de tare spre a fi auzită și de alții: „Nu omagiez protocolar o majestate imperială, ci-mi exprim astfel tot respectul cuvenit întruchipării demne a restriștei și a nedreptății care de azi înainte poate lovi pe oricine dintre noi". Trebuie să recunoaștem că Elena Văcărescu rostea cuvinte profetice. Pline de gesturi revelatoare, evocările dedicate Elenei Văcărescu alcătuiesc portretul impresionant al unei femei pentru care mai importantă chiar decît scrisul sînt demnitatea și conștiința curată. Un act de justiție este și rechemarea pe calea amintirilor a imaginii Alicei Voinescu, personalitate culturală în vogă în România dintre cele două războaie, eseistă remarcabilă care a influențat rînduri întregi de studenți, dar a cărei operă n-a intrat încă în circuitul de azi al culturii și literaturii române. După tipicul Rotondei reconstituirea privește mai ales portretul Alicei Voinescu, despre care vorbesc Serban Cioculescu, Aurora Nasta, Nestor Ignat, Ion Biberi, Al. Paleologu, Mircea Șeptilici, Dinu Ianculescu. Semnificative, ca și alte evocări de același fel, aceste amintiri au neprețuita valoare de a restitui azi impresia de ieri, de a salva o imagine construită altădată și transmisă acum peste timp, de a participa la alcătuirea legendei sau a mitului.

Majoritatea evocărilor au în vedere scriitori care au intrat în amintirea contemporanilor, care au lăsat o dîrâ în memoria colectivă a timpului pe care l-au străbătut. Fără asemenea amintiri este foarte greu să înțelegem mai tîrziu audiența, efectul uneori extraordinar în epocă al acestor personalități. Din aceeași sferă sînt și amintirile pe care le prezintă cititorilor Valeriu Anan'a despre Voiculescu sau despre Anton Holban. După cum indispensabile pentru înțelegerea lui Adrian Maniu sînt toate cele 6 „depoziții" de istorie literară pe care le rostesc despre poet Ion Frunzetti, Vlaicu Birna, Mircea Petrescu, Alexandru Balaci, G. Plenescu, Serban Cioculescu. Foarte expresivă pentru climatul de formație al poetului Adrian Maniu este evocarea prezentată de doctorul Mircea Petrescu, un apropiat al acestuia. Cartea este de altfel plină de surprize, de detaliile cele mai neașteptate și istoricul literar scormonitor poate găsi aici știri singulare rătăcite între altele de circulație, informații care altfel s-ar pierde. Foarte interesantă pentru biografia lui Lucian Blaga ni se pare a fi excursia pe care l-o oferă Vasile Băncilă în Bărăgan și Balta Brăilei pentru a-i semnala poetului, altfel decît printr-un articol de presă, existența unui spațiu stilistic ignorat de filozof în Spațiul mioritic. Vasile Băncilă avea de altfel convingerea că trebuie scris un alt studiu de stilistică spațială „Spațiul Bărăganului", în replică și mai ales completare la cel al lui Blaga, dar gîndul a rămas în teritoriul proiectelor eșuate.

În direcția portretelor memorabile aceste rotonde fac foarte mult. Imoresia de mare doamnă pe care o produ[illegible] Hortensia Papadat-Bengescu este prezentă în toate amintirile rotondei care-i poartă numele. Elevația ținutei lui Vladimir Streinu [illegible] emotionant [illegible] de cei care-i fac pomenirea: Edgar Papu, Alexandru George, Mihai Novicov, Dim. Păcurariu, Serban Cioculescu și alții. Ne apropiem de vremurile noastre și amintirile sînt mai vii și mai puternice. Mulți dintre evocatori nu fac simple referințe la împrejurări de viață în care i-au cunoscut pe cei pomeniți, ci caută să privească omul prin opera și invers. Opera fiecăruia este totuși prezentă în aceste colocvii memorialistice, care altfel ar fi lipsite de justificarea lor majoră. Este ceea ce face cu remarcabilă pătrundere Edgar Papu vorbind despre Gala Galaction a cărui definiție sufletească el o scoate în bună măsură și din opera acestuia. Ajunși la Gala Galaction se cuvine să observăm că amintirile se desfășoară aici fără program coordonator și că ele au deci un spațiu ideal de manifestare. Totodată ne este însă prezentă în minte o rotondă dedicată lui Ioan Slavici în care se discuta acuzațiu care s-a adus scriitorului pentru filogermanismul său. Se știe că primul război mondial a provocat între scriitori atitudini împărțite în funcție de posibilii aliați, și că victoria Aliaților i-a pus într-o condiție cel puțin delicată pe susținătorii Puterilor centrale. Biografia lui Gala Galaction conținea și ea un punct litigios și ne-am fi așteptat ca el să fie atins de invitații rotondei. Muzeul literaturii a rejudecat procesul Caragiale-Caion, a rejudecat fără o inscenare specială și procesul lui Ioan Slavici. În această direcție cei care așteaptă justiția posterității sînt mulți și unul dintre ei este și Gala Galaction.

Epuizarea aspectelor și problemelor pe care le implică aceste rotonde este aproape imposibilă aici. Evocările traversează mai multe epoci literare și contribuția lor va rodi desigur în viitoarele monografii și biografii ale scriitorilor români. Unele din aceste rotonde produc documente necunoscute. Epigramele lui Voiculescu, predispoziție necunoscută a poetului, sînt scoase la lumină de Alexandru Badăuță, Alexandru Bîrlădeanu oferă Muzeului un manuscris inedit al lui G. Ibrăileanu, ciorna unei nuvele, strămoașa, altfel zis, a romanului **Adela**. Evocarea lui Ibrăileanu este de altfel una din cele mai reușite pentru că îmbrățișează mai toate aspectele omului și operei. D.I. Suchianu, Mircea Mancaș, Al. Piru, G.G. Ursu, I.D. Lăudat, G. Istrate sporesc conturul mitic al figurii lui Ibrăileanu despre care G.G Ursu scrie: „a fost magul tinereții noastre". Sensibil la ascendentul pe care Ibrăileanu l-a avut asupra urmașilor săi în critică, Iorgu Iordan se oprește asupra detectării unei filiații critice apărute în revista **Luceafărul**: „Nu pot să nu relev aici cele două numere din **Luceafărul** de simbăta trecută și de o simbătă anterioară. Un articol semnat de A. Silvestri arată că la George Călinescu se întîlnesc destul de numeroase idei care floriseră deja în lucrările lui Ibrăileanu. Articolul, de [illegible] este intitulat **Ibrăileanismul lui George Călinescu**. Și autorul nu se mulțumește cu afirmații. Toate afirmațiile lui sînt dovedite prin analiza de text. Nu recurge la sistemul celor două coloane, pentru că nu-i vorba de plagiat. Nu se poate vorbi nici măcar de influențe". Asemenea precizări ne arată că invitații Rotondei profesează fonțele și în perspectivă istorică literară.

Evocările Rotondei 13 au devenit o tradiție, iar [illegible] lor înseamnă o contribuție istorico-literară de o valoare inestimabilă. Viitorul biograf și [illegible] români are aici un stimulator teren de desfășurare.

M. Ungheanu

IOANA IERONIM: «Proiect de mitologie»

Cartea de debut a Ioanei Ieronim, **Vară timpurie**, (**Cartea Românească** 1979) releva o conștiință poetică împlinită, derobată de oscilațiile și șovăielile începutului, cu o fină percepție a realului. Privirea (ca metaforă, bineînțeles) executa un decupaj în viață și, astfel izolat, eșantionul de existență devenea semnificativ și cotidianul expresiv. Deoarece, ca majoritatea poeților tineri de azi, Ioana Ieronim nu caută excepția și spectaculosul din realitate ci, dimpotrivă, contingentul depreciat și efectul de serie care i se par mai sugestive poetic, și nu ca fapte în sine. Este însă un truc sau o convenție retorică, pentru că existența uniformă și schematizată nu poate fi dată ca semnificativă, exemplară, decît în măsura în care își exercită impactul (asupra) și provoacă reacția unei individualități determinînd, în ultimă instanță, o luare de atitudine și o situare ontologică implicită sau explicită a eului poetic. Fără această asumare a propriei condiții, fără această personalizare a raporturilor și relațiilor extrinseci, însuși discursul poetic rămîne amorf, o înregistrare inertă de secvențe și imagini, așa cum nu de puține ori avem ocazia să citim în ultimul timp. Poezia ca spațiu al limbajului, ca univers de cuvinte suficient sieși, nu trebuie să se confunde cu revărsarea verbală entropică, în absența dificultăților rigorii artistice. Din fericire, Ioana Ieronim încearcă prin limbaj să edifice o perspectivă asupra realității și să o înzestreze cu un sens, să-i descifreze o structură, „un proiect de mitologie". Această sintagmă care constituie și titlul inspirat al celui de-al doilea volum (**Proiect de mitologie**, Editura **Eminescu**, 1981) mi se pare elocventă pentru programul său poetic. Nu ne întîmpină însă un real fabulos sacralizat ci din contra, o lume care a pierdut înțelesul spiritual al faptelor cantonată exclusiv în prezent. Un prezent autarhic al lucrurilor și obiectelor ce au invadat și cotropit nu numai orizontul exterior (mediul social și natural) dar și intimitatea ființei transformată la rîndul ei, într-un hibrid obiectual: „-e dă scena aceasta — / cufundați în sine ca într-un mil verzui / patru funcționari la patru birouri / patru pixuri rulînd ochiul minuscul / tuse, foșnet, respirații / pianopianissimo // dosare în stivă despart liniștea / — șiruri verticale — / portrete în lemn vinețiu, uzat de vreme / buze vinete, noduri, cearcăne // alte dosare umplu dulapuri de fier / de jur împrejurul odăii, acolo stă scris totul / despre toți // planta agățătoare a făcut înconjurul camerei / s-a ajuns din urmă pe sine, / frunzele ei cerate pline de praf pleacă din lujerul drept la distanțe egale // funcționarul de la fereastră socotește discret pe un colț de ziar / banii de pardesiu / taxa pentru locul de veci, să nu-l piardă / prima nemărturisită acasă / brusc, niște file / se desfac din maxilarele de fier / — funcționarul roșește imperceptibil // dosarele cresc și pe ultimul raft liber / în lada verde cu pămînt vegetează măciulia unui cactus // Da / E pace demult" (**Pace**). Sub pelicula albă a enunțului se desenează o realitate degradată și degradantă unde obiectul devine expresie metonimică a umanului sau i se substituie în întregime: „mărunțișuri prin buzunare / chei legate în lanț și / firе de tutun" (**Indicație de costum**). Sau această urmuziană „schiță de costum": „bastonul, pălăria, un ziar, / un trandafir de pînză roșie". Poeta coboară necruțătoare, sonda observației în straturile imunde, precare ale existenței pentru a aduce la suprafață probe nefalsificate, autentice, naturaliste chiar, de realitate. Poemul **Scenă de gen** este un astfel de extras sau de concentrat al dezumanizării, un fel de compendiu al situațiilor-tip, exemplare prin atrocitatea banalității și mizeriei: „Materie densă, fum și abur de alcool / oameni la mese / Zăngănit de vase, pe după o perdea, / miros de varză, cîrnat prăjit — / haine ude, afară e zloată, / prin fereastra tăiată în placaj se văd / fulgii rar de zăpadă, burniță // măști translucide, moi, / arată mișcarea lentă dinlăuntru, / obseslile urmîndu-și cursul / pe sîne înzăpezite / / într-un colț e unul prăvălit, / încearcă să-și ia de pe jos bucata de carne / s-o vire la loc în pîsă; / carnea îi scapă din mîini, iar o întinde / pe linoleumul ud și murdar; / din punga de nailon se desface elastic, / lunecă pe genunchii lui / o coloană vertebrală de vită — / lucini osului goi și curat / — nu mai mult de o clipă; / fără nădejde omul chicotește, / adoarme ca un prunc (...)" (**Scenă de gen**). Orice s-ar spune, lirica Ioanei Ieronim nu este deloc „feminină", și aceasta nu în detrimentul poeziei. Senzația de sinceritate și autenticitate brutală, aș spune, a viziunii sale este, de fapt, rodul unei fasonate expresii poetice, în care ironia are funcție dezamorsantă, atenuînd efectul deflagrant al imaginilor: „Lasă, nu te mai gîndi la evadare / schimbă pista; deschide geamul / inspiră / privește pomii, corcodușele verzi, ascuțite / punga de plastic / agățată într-un ciot, un capăt negru / de creangă — / „Have a nice day", o frunză de spanac / rămasă pe toartă // vremi patriarhale" (**Melodia zilei I**). Într-un joc cu perspectivele se poate descoperi chiar și un sol de strălucire secretă, de extaz luminos al umilității. Dacă omul-obiect, omul-fantoșă, sau omul-kitsch („ciorapii albastri / rochia galben, roșu, ciel / bronz Helena Rubinstein / pe obraji / — o sete de viață / în toată a ei făptură") erau priviți clinic, neutral, omul insignifiant, decrepit este înconjurat de o aură a martiriului său, biologic și social, a mizeriei sale cinstite: „lîngă tine se află omul acesta / e murdar și rău mirositor, e bătrîn, / cutreierat de tresăriri bolnave // ține aparatul ascuns în haină, la piept / de sub rever un fir alb îi sule elastic pînă la butonul înfipt în ureche. / Lumea încearcă să-l prindă în / aerul narcotizat, inerția motorului / obsesia vocilor de tranzistor // — dar el e învingător, el se nutrește / din esențele adevărului, el, cu auzul mort / descifrează fața extatică a sunetului, / spală în smirnă / scîrșnetul unei frîne, / împodobește cu flori de cîmp / umilul zăngănit al geamurilor / ca o flacără de alcool se aprinde / cînd ciocane grele bat țărîna, / cînd motoarele sparg asfaltul / și pătrund la nervii pămîntului // el e învingător — fața uscată și neagră, înclinată spre piept / își apără lumina paradiziacă" (**Învingătorul**). Poetă a vidului existențial, și a măștilor sale pe care le denunță fără greș, Ioana Ieronim nu și-a extirpat și sensibilitatea, pe care însă o cenzurează și îi dă o aparență ironică. În schimb, imaginația materială țîșnește într-o seamă de mici texte în genul haikuurilor, un fel de definiții metaforice, care prind în agrafa imaginii un sentiment, o stare sau o noțiune abstractă ca timpul. Ele au în același timp rolul de a contrapuncta și a da relief și prospețime unui discurs poetic exagerat, uneori, denotativ. Ceea ce nu înseamnă că este totdeauna ferit de pericolul contaminării cu propria lume statuată, cliseul inexpresiv. Dar și cu inerentele scăderi, **Proiect de mitologie** va fi, sînt sigur, unul din volumele reprezentative ale anului poetic.

Paul Dugneanu

LIVIU IOAN STOICIU: «Inima de raze»

Liviu Ioan Stoiciu a debutat în 1980, cu volumul de versuri **La fanion** (Editura **Albatros**). Debut remarcabil, puțin omeniat de critică (Liviu Ioan Stoiciu n-a fost lansat în „Cenaclul de luni"), cărțuia i se acordă unul dintre premiile Uniunii Scriitorilor. De unde se vede că... nu știu ce se vede. **La fanion** atrăgea atenția asupra unui poet de factură surrealistă, evoluînd însă în spațiul unui limbaj personal, discontinuu și ușor ermetizat, în care se suprapun imagini mitizante și realitatea cea mai terestră. Ca orice carte de versuri, **La fanion** este o biografie interioară, vîrsta „evocată" aici fiind copilăria, privită cînd retrospectiv, cu nostalgia de rigoare (tratată, deci, ca o temă lirică), cînd de foarte aproape, cu ochii triști ai unui autohton Billy mincinosul. Refuzat, prin retragere în vis și mit, realul revine, de fiecare dată, cotropitor, atît la nivelul lexical cît și la cel imagistic: „da... ciulinii veneau, fabuloși, sfere fierbinți, din / cer, grămadă, ideologii noi / împotriva mea: și eu (iar...), ce să fac, nu ?... / strîga cantonierul, am dat și plugul și vaca și... ah, / băietan, știam eu, de la țărani, ce e ăla / colectiv... știam ?... că o luam, de nebun, la / fugă, pe hat și bombăneam: dacă mă prinde / visul, e bine dar / dacă... și mă trezesc, năduși: înjuram, așa, în gînd în / loc să mă închin și, în timp ce mincam, îi furișam mamei, cu teamă mare, să / nu mă repeadă, o vorbă: ia, bre, pămîntul și / la ceferiști !". Cu al doilea volum (**Inima de raze**, Editura **Albatros**, 1982) ceva se schimbă în poezia lui Liviu Ioan Stoiciu. Nu este vorba (căci ar fi trist) de o modificare, de la o carte la alta, a limbajului poetic sau a tipologiei imagistice. Poetul „lucrează" cu aceleași materiale, metafora fiind construită după principiul surrealist al maximei distanțe între sferele semantice: „un fagure de miere pe o brazdă de iarbă verde", „pupeze cu un ochi în frunte privind la lună cum paște", „fructele stricate de sub pat, învelite în manuscrise apocrife", „o sfeclă cu frunze pe bicicletă pe trei roate îmi face cu ochiul", „piraiele lemnului, în care stăm cu toții, mizgălesc pămîntul la masa de scris", „un iepure sare din groapă și se dă tumba", „dușmanul soarelui ia forma peștelui" etc. Pe de altă parte, la fel de caracteristică rămîne și oralitatea, aliată cu spontaneitatea emisiei lirice. Rezultă o variantă de dicteu automat, ce dă anume personalitate stilului poetic. Schimbarea importantă care se petrece în **Inima de raze** vizează însă atitudinea față de lume sau, altfel spus, raporturile dintre eul liric și univers. În **La fanion** lumea era, în fond, simpatică, acceptabilă. În noul volum ne întîmpină un univers degradat, atins de boli necruțătoare, viciat și vicios, terorizant: „la fereastra corăbiei impregnînd hainele furate de pe / nebuni, împărați și totul: unde ciorile o / fi dus semețul ?... în mine, pe / dinlăuntru, maimuța / își drăgălește fiul... afară, copacii / mîncați intre ei, schilodiți, însingerați, feriți / cu scuturi împotriva ploii, împletiți și soldatul, / plin de viermi, luat în trompa elefantului, bulbucînd în glod // mă ard de viu pe șira spinării cuvintele, nu / cuvintele, noțiunile, mă ard pe șira / spinării noțiunile: exhibat, vă / decodific... spasmul / mîinii, catastrofal, cu care scriu asta, pe / o masă de disecții, e batjocura / primară: timpiților, organele / interne vi se întorc și vouă, o / dată ce mie mi se întorc pe dos / exersînd". Un infern interior exhibat sau imaginea, din exterior, a unei Sodome, căreia poetul îi rostește Mane, Tekel, Fares ? Răspunsul este ermetic. Căci, în **Inima de raze** discursul poetic se ermetizează, sensurile interferează, mesajul este „brulat" aproape continuu de semnalele unui bănuit subtext, cu contururi greu de aproximat.

Întregul volum, deși împărțit formal în două cicluri (**Cimitirul terfeloagelor și Copacul care face miei**) și în mai multe poezii este, în fond, un singur amplu poem polifonic, construit pe un scenariu biblic. Analizat pe fragmente, discursul liric pierde enorm. Luat în ansamblu, el are forța de a deveni viziune și traduce o atitudine. O viziune a patimelor moderne, așa cum s-ar înțelege, totuși, din poezia **Pe la unu, din noapte**, transcripție, în derizoriu, dar nu mai puțin dramatică, a unei Golgote.

Rostirea pythiacă obstrucează comunicarea și, de aceea, pe porțiuni, **Inima de raze** pare o sumbră bîlguială. Dar, repet, cartea este gîndită ca o **construcție**, ca un volum și nu ca o **culegere** de poezii. Tensiunea, pe întreg, este dată aici de conflictul ireductibil între un eu ultragiat, (condiționat existențial și, prin urmare, neputincios) și o autoritate impenetrabilă, istoricește metamorfotică, dar imuabilă în esență. Mai simplu spus, poetul, în spiritul progresist al poeziei românești dintotdeauna, dar cu mijloace moderne, face procesul dictaturii, al „faraonismului" (faraonul este, în carte, una dintre reprezentările dictatorului) nuliflant: «cu ochi suprapuși: să dăm cuvîntul și lui... pe / tron, cu picioarele / pe o pernă, în stînga / cu un săculeț cu bani, purtătorul de călimări / semnează / cu dreapta / textul în versuri al / conferinței / pe care trebuie să o ții la căminul / cultural: / da, da... tovarăși, să dăm cuvîntul / lui dumnezeu (îmbrăcat în loden): „foale...", începe el, „foale / verde..." dar elementele / dușmănoase, acuma, reprezentînd în mod / schematic / animalele, împerecheate, / de tot felul, îl / întrerup și / fluieră cu degetele în gură, enervînd noua / natură / care, cu / pietre de grindină în mînă tăbări pînă / și peste cerealele sălbatice (așezate, nefericite, în / costumele lor luate / pe cartelă, cuminți pe scaune în / sala de festivități, cu o / pancartă „sfînt, sfînt, sfînt", membre și ele ale / întovărășirilor / pentru lucrarea în comun a / pămîntului: legănate de vînt) și trosc !..., / aoleu, nu mai facem (na, / să vă săturați / și le dădu / inspirație... / inspirație, taică, inspirație că».

Inima de raze este o carte — asemeni multora de poezie modernă — care solicită intens participarea cititorului. Aceștia este chemat (scmat aș zice) să-și regleze, pe de-o parte, starea de spirit în acord cu autorul și, pe de altă parte, să pionjeze din subtext în subtext, pentru a aduna elementele ce configurează sensul integral. Operațiune obositoare dar, de multe ori, profitabilă. Totuși, chiar presupunînd îndeplinite aceste condiții, la sfîrșitul lecturii cărții lui Liviu Ioan Stoiciu, alături de oboseala — s-o numim plăcută — se insinuează și o alta, la fel de adevărată, deși mai puțin dezirabilă. Ea vine nu atît din monotonia discursului poetic (care poate fi, și chiar este în acest caz, o modalitate a încantației) ci din sentimentul repetării în exces a aceloraș contexte și stări. Oricum însă, balanța cu cele două tipuri de oboseală înclină sensibil în favoarea primului. Așadar, **Inima de raze** este o carte de poezie profundă, iar Liviu Ioan Stoiciu un poet veritabil, consecvent cu sine și cu cititorii săi.

Valentin F. Mihăescu

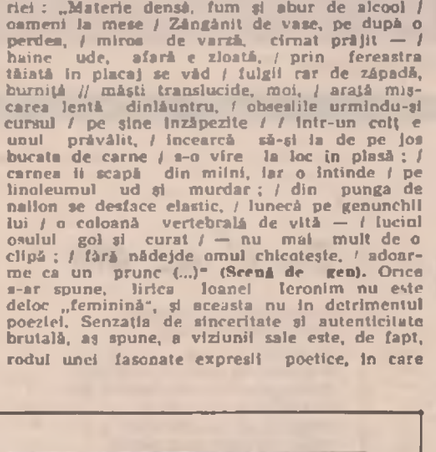

Ulei de Viorica Benț

„Recunoaștere îndepărtată"

Urmare din pag. 1

într-o imagine globală: „are-n clipa aceea viziunea totală a globului, a Terrei, pe care se joacă acest război, mii de avioane trimise în cercetare, mii de partizani, de oameni din maquis, de oameni în jungle și bruse, în munți și-n păduri, transmițînd informații, zeci și sute de state majore centralizîndu-le, definind direcții de mișcare și izbire, sute de mii, milioane de soldați acoperind cu destinele lor acele curbe elegante desenate pe hărțile statelor majore". Senzațiile zborului îi dau personajului o stare de euforie, imaginile reale se suprapun peste imaginile memoriei, ființa percepe reacțiile proprii asimilate cu reacțiile aparatului de zbor, sunetele, vibrațiile, priveliștea, totul se amestecă, se confundă, într-o stare de surescitare, de hipertrofie a simțurilor.

Emoția modifică percepția, poetizînd momentele dramatice, ca în relatarea detașată a unui moment-limită de către un personaj episodic: „Deci, domnilor, am auzit obuzul acela venind. Am știut că este obuzul pe care scrie numele meu. Acum îl scoseseră ursitoarele, îl meniseră și venea lacom spre mine, drept spre inima mea. Știu doar că întunecimea acela negru, mai negru decît acesta (căpitanul își alege parcă vorbele, este pedant cu ele și grijuliu) mi se lipise pe retină. Vă asigur, o senzație cel puțin stranie. Apucasem să mai simt mirosul de pirită și de pămînt ars. Apoi s-a făcut o liniște serenă, albastră, de o infinită frumusețe albastră, pentru că, domnilor, liniștea aceea era plină de o lumină dumnezeiască și se conținea în mine".

În cosmarul care este războiul, sînt trăite rare momente de seninătate, pentru că prozatorul iubește literatura descriptivă, contrapunctînd uneori episoadele dure sau sordide cu scene cinematografice, frumoase și liniștite (peisajul din pădurea de la Nemsova) sau prețios baroce (cina budapestană a celor 25, interiorul din casa generalului Florescu).

Multe episoade sînt însă aspre, cele care țin de biografia de război a personajului, cum este episodul interogatoriului lui Secicar, sau scenele de spital, pasajele din subsolul casei de la Budapesta. Latura erotică, mai întînsă în primul volum, dispare aproape în întregime în noua carte. Ella se instrăinează, Augusta nu mai tulbură la fel, pentru că vîrsta cuplului este alta. Dispar și episoadele vieții cotidiene a escadrilei, cu momentele de umor tineresc, pentru că Vornicu trăiește acum o experiență pe cont propriu, fiind separat de grup și prin aceasta mai vulnerabil, pus în situații care îl maturizează și care îi modifică felul de a gîndi. Dobîndește în schimb o pondere mai mare episoadele de aventură, dinamice și spectaculoase. Problematica politică ocupă un spațiu mai restrîns, acționînd însă prin sugestie, prin intermediul cîtorva personaje episodice.

Finalul romanului, una dintre cele mai frumoase părți ale sale, este o despărțire de „biografia de război", o despărțire de uniformă și de camarazii de la escadrilă, care și-au făcut datoria, și-au riscat viața, au luptat cu un eroism nicicînd afișat, și prin care nimeni nu-i așteaptă la capătul drumului, anonimi care se vor pierde în masa anonimă, înghițiți de șuvoiul de oameni care se pregătește pentru mari schimbări. Destinul acestor bravi este să trăiască nestiuți și nerecunoscuți, cu amintirile lor, întorși, ca Radu, la vetrele copilăriei, la locurile natale, în existențe obișnuite. Ultimele fraze ale romanului au ceva nostalgic, în care se simte emoția scriitorului, solidar cu aceste destine restituite cu nedisimulată afecțiune, cărora le închină această carte ca o răscumpărare și un elogiu.

Transhumanță sentimentală

Urmare din pag. 1

mă zboruri de elocvii. Cîntecul lui ajunge la ascunzișul cheii lacătului care ferește lăzile noastre cu lacrimi secrete.

Sunetul lui e adierea șoptită a vîntului sau mersul vîjîiei prin acoperișuri vechi de trestie. El ne unge cu raluri de miere pe suflet, îmblînzește furtunii și vindecă răni deschise de melancolie.

Sub plînsul naiului său, doina capătă adîncimi ancestrale și înălțimi universale. Doina lui cheamă sufletul să i se inchine ca unui munte al dorului omenesc, căci ea însăși s-a născut dintr-o intraducibilă durere și răbdare a unui popor. Doina lui curăță azi praful căzut pe hrisoave și psaltiri, adunînd parcă toată sensibilitatea unui neam, răsvîndită prin istorie. Gheorghe Zamfir nu mai cîntă ci „zice" limba secretă a doinelor, care va vorbi și de aici înainte, multe secole, legămînt secular al românilor cu „ralul" în care s-au născut.

Aceasta este cronica sentimentală a serbării pe care Gheorghe Zamfir a dat-o în genar 1982 cu ocazia coborîrii în sufiete a doinei ca într-o transhumanță.

BREVIAR

■ **CONTRIBUȚII LITERARE.** „Descătușarea 1821" este o remarcabilă culegere de studii, pe teme istorice și literare, întocmite de Nestor Vornicescu, un șir de contribuții, unele de interes afară din comun, asupra lumii în care a viețuit Tudor Vladimirescu. Autorul, care e un erudit în materie și un pasionat al cercetării minuțioase, a descris mai întîi „sigilografia" lui Tudor și a interpretat-o alegoric, a pictat apoi un tablou de epocă al „cancelariei" lui Tudor Vladimirescu, a descoperit în fine un poet al vremii, ignorat de istoria literară, în persoana unui ierarh, Ilarion Gheorghiade. Palpitant e studiul asupra „tehnocraților" revoluției de la 1821, între care prenumărăm pe Gh. Lazăr, Petrache Poenaru și Ilarion Gheorghiade; ultimul — poet de ritm popular, adăugat acum unui număr de autori care preced romantismul, fiind un „romantic" și un „folclorist" intuitiv. „Descătușarea 1821", ca și alte studii emanînd din medii care nu sînt ale culturii curente, afirmă pe un serios cercetător, din categoria lui Ioan G. Coman și Antonie Plămădeală.

■ **COLECȚII DE TEXTE TEATRALE.** Sub diferite înfățișări, un număr de reviste și de teatre publică, în chip de „supliment", texte ale unor piese de teatru, adevărate colecții „paralele" cu activitatea editorială propriu-zisă. În plus, „Teatrul Mic" (din București) editează un „ziar", „Spectator", un exemplu de presă constructivă, făgăduită cu inteligență, idei și omogenitate. Numărul 3 lansează „o nouă modalitate teatrală: realismul cotidian", conține tablete de Dinu Săraru, A. D. Munteanu, Mihaela Tonița-Iordache, Dumitru Ghișe, D. R. Popescu, P. Everac, R. Guga etc.

■ **DECEPȚIE.** Pasionații muzicii „beat" ar fi dezamăgiți văzînd că „let it be" înseamnă, în românește, „treacă-meargă" și este o „interjecție" (cf. „Dicționar român-englez", Buc., 1973).

■ **REVELAȚIE.** Viorel Hori descoperă, în „Familia" nr. 1, că Ion Lotreanu, atîat în „perpetuă căutare de «felii»", este un autor care „posedă deopotrivă spiritul de geometrie și cel de finețe". E vorba, desigur, desore romanul „Iluzia", plin de scene din viața unui ofițer care, zice recenzentul, „traversează avatarurile unui mediu cazon".

■ **DESPRE SINCRONISM.** „Dacă dorim să fim sincroni cu marea literatură care se face azi în lume atunci nu putem ignora că ea, această mare literatură, e politică și socială în primul rînd, nu sterilă experimentalistă, și atunci confrunt romanul social românesc cu tot ce e mai bun în lume, nu minimalizez angajarea politică a romanului românesc numai pentru că acesta ignoră moda pasageră și îi pun în cumpănă cu exercițiile modeniste ale unora" (Dinu Săraru în „Scînteia" 31 ian. 1982.)

■ **„RAPORTURI SCENICE".** Din cronica Elenei Nestor, „Steaua fără nume la Tîrgu Mureș" („Vatra" nr. 1): „Cuplul Mona-Miroiu are bună sincronizare, lucru ce nu se întîmplă cu toți interpreții, în raporturile lor scenice".

A. S.

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMÂNE

«ISTORIA LITERATURII ROMÂNE DE LA ORIGINI PÎNĂ ÎN PREZENT» DE G. CĂLINESCU

față în față: EDITORI ȘI CITITORI

ÎN CULISELE EDITURII

AUREL MARTIN: „ORICE ISTORIE A LITERATURII ESTE ȘI EXPRESIA UNEI SUBIECTIVITĂȚI"

— Stimate Aurel Martin, sînteți directorul Editurii Minerva, editură care și-a asumat sarcina reeditării «Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent» de George Călinescu. Cu ce sentiment vă pregătiți să dați cititorului de astăzi și posterității această importantă operă?

— Apariția acestei lucrări este, fără îndoială, nu numai un eveniment editorial, ci și unul cultural de cea mai mare importanță. Mai ales că avem de a face cu ediția a doua, revăzută și adăugită chiar de Călinescu, fapt care îi conferă acestei ediții o valoare deosebită. În carte cititorul va vedea o colță — cum îi spunem noi editorii — conținînd facsimile cu paginile pe care a lucrat Călinescu însuși, componente foarte instructive dovedind dorința lui de a îmbogăți textele primei ediții, de a le aduce la zi sub raportul informației.

— Am vorbit pînă acum despre aportunitatea apariției pe care o pregătiți, dar despre actualitatea istoriei și criticii călinesciene ce ne puteți spune?

— Un lucru este cert: orice istorie a literaturii române este între altele și expresia unei subiectivități, oricît ar dori autorul să fie obiectiv. Subiectivitatea aceasta este în același timp expresia culturii autorului și a momentului respectiv, a metodologiilor care sînt în circulație. După 40 de ani îți dai seama, însă, cît de bine a sintetizat o serie întreagă de scriitori — Călinescu. În proporții absolut memorabile, pe care noi astăzi le reluăm. Asta nu înseamnă că, într-o problemă sau alta, punctele de vedere ale noastre, ale celor din 1982, mai concordă întru totul cu cele ale lui Călinescu. Este fatal să fie așa. De altminteri și Piru, care este un călinescian convins, recunoaște acest aspect în studiul introductiv. Datorită informațiilor care s-au putut recolta între timp, datorită modificării gustului, a sensibilității în general, a tipului de gîndire propriu-zis, într-o serie întreagă de capitole, punctele de vedere post-călinesciene nu mai concordă cu cele ale lui Călinescu. Dar toate aceste lucruri fac și mai incitantă istoria lui Călinescu. Acum, republicînd cartea, anumite mituri în legătură cu ea se vor mai destrăma. Pe de altă parte, o să se vadă și „izvorul" unor critici actuali, tipuri de demers critic.

AL. PIRU: „AȘTEPT CU NERĂBDARE APARIȚIA NOII EDIȚII"

— Stimate Alexandru Piru, la data primei apariții a «Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent» de G. Călinescu, erați unul din apropiații autorului. Sînteți, deci, unul din oamenii de cultură care cunoașteți în amănunțime istoria acestei monumentale opere. Vă rugăm să oferiți cititorilor noștri cîteva aspecte semnificative ale acestei istorii. Cît timp a lucrat Călinescu la această carte?

— G. Călinescu a lucrat la «Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent» patru ani și jumătate, din octombrie 1936 pînă în februarie 1941.

— Pe măsură ce lucrarea avansa, G. Călinescu comenta cu apropiații săi aspecte ale acestei istorii literare, se consulta cu cineva?

— Singurul confident al lui G. Călinescu era editorul Al. Rosetti, căruia îi trimitea manuscrisele pe măsură ce scria, pentru «Revista Fundațiilor Regale». Lucrul l-a făcut în întregime singur, poate la București, poate la Iași. Alte fragmente le-a publicat în «Adevărul literar și artistic» și mai multe în «Jurnalul literar» din 1939.

— Unde s-a tipărit cartea și în ce condiții?

— Cartea s-a tipărit la Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului — Imprimeria Națională din Calea Șerban Vodă, sub îndrumarea unui specialist în arta grafică, Tomei, pe hîrtie specială. Modelul a fost «Istoria literaturii franceze» de Gustave Lanson (cu clișee și pagina culeasă pe două coloane).

— Tirajul?

— Nu știu sigur, dar cred că tirajul nu a depășit 4 000 de exemplare.

— Pe prima ediție autorul a făcut ulterior modificări (pe care se spune că le respectă cu fidelitate ediția a doua, așteptată cît de curînd). Aceste modificări sînt esențiale, conțin schimbări radicale de opinie?

— Modificările sînt de fapt adaosuri biobibliografice, completări cerute de noi lecturi de cărți și manuscrise, îndeosebi de scrisori ale autorilor, precum vasta corespondență a lui Al. Odobescu care a necesitat rescrierea întregului studiu despre acest scriitor. Nu intuim în adaosuri nici o schimbare de opinie sau de viziune.

— Stimate Alexandru Piru, cunoașteți foarte bine atît «Istoria literaturii române» cît și evoluția vieții literare românești de după apariția cărții. Sînteți apreciat ca un critic drept, nepărtinitor. Spuneți-ne, vă rugăm, există în această carte judecăți de valoare literară infirmate de trecerea timpului, sînt scriitori nedreptățiți?

— După părerea mea, nu. Desigur, încheind lucrarea în 1940, G. Călinescu a tratat marii autori din perioada interbelică doar cu ceea ce aceștia publicaseră pînă atunci și care astăzi nouă ne apar în alte dimensiuni (de exemplu Arghezi, Blaga, Philippide, Emil Botta). În ediția nouă au fost adăugate cîteva lucruri, cam pînă în 1945, cînd a publicat compendiul. A scris aici despre Dimitrie Stelaru și despre Mihai Beniuc, menționat în 1941 numai la bibliografie.

— Astăzi despre «Istoria literaturii române» de Călinescu se vorbește aproape cu pietate.

— Da, dar nu de toată lumea. De pildă, N. Balotă, I. Negoițescu, M. Nițescu, Alexandru George, Ileana Vrancea îl contestă încă total sau parțial. Cît despre momentul apariției, trebuie să spunem că el a fost aproape în întregime defavorabil. S-au scris numai în 1941 peste 120 de articole, cronici, broșuri, note, însemnări negative, continuate cu alte vreo 15 intervenții de același fel. În 1942 se cerea pur și simplu eliminarea de la Universitate a lui G. Călinescu. Cineva care semna Loyola (nu se pare Ion Singeorgiu) făcea un serial sub titlul „O carte infamă".

— De fapt cum a primit adevărata critică literară a vremii această carte?

— Recenzii demne de atenție au publicat doar E. Lovinescu în «Curentul literar» (13 septembrie 1941) și Șerban Cioculescu în «Revista română» (octombrie-decembrie 1941). Amîndoi îl acuză pe G. Călinescu de subiectivism, primul văzînd în «Istoria literaturii române» mai mult un roman, părere reluată pînă la niște noastre. S-ar putea remarca faptul că unele opinii ale lui G. Călinescu socotite o vreme subiective au devenit ulterior, prin consumțirea critică, obiective.

— Tovarășe profesor, de ce s-a limit mai de mult așteptată această reeditare?

— Am pregătit pentru tipar ediția a doua revăzută și adăugită de autor din «Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent» încă din 1987. Decizia de reeditare s-a dat cu doi ani în urmă în cadrul politicii de valorificare a moștenirii literar-culturale pe care o consider înțeleaptă. Cred că întîrzierea se datorește și unor păreri diferite ale celor care au cunoscut textul, asupra modului de alcătuire a ediției.

— Vă mai reținem cu o singură întrebare: Ce sentimente nutriți astăzi pentru maestrul și prietenul dvs., G. Călinescu? Cu ce sentimente așteptați ediția a doua a cărții sale?

— Am același sentiment de totdeauna pentru el: admirație și stimă pentru uriașa sa muncă, pentru neprețuitul său talent. «Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent», operă monumentală, se scrie o singură dată într-o cultură și face mîndria unui popor, mîndria poporului român. Să mai spun că aștept cu nerăbdare apariția noii ediții? O așteptăm cu toții.

Z. ORNEA: „MODIFICĂRILE PE CARE LE-A OPERAT CĂLINESCU SE RIDICĂ LA 250—300 DE PAGINI"

— Au trecut patruzeci de ani de la apariția primei ediții. De cînd se pune problema acestei reeditări?

— Problema reeditării s-a pus imediat după moartea lui Călinescu, cînd, la vechea «Editură pentru literatură», profesorul Piru a depus manuscrisul de 3 540 de pagini, constituind forma ediției a doua a acestei cărți. Practic deci, de cînd manuscrisul se află în portofoliul editurii.

— Ce diferențe sînt între ediția pe care o pregătiți și cea din 1941?

— Nu numai dvs., ci toată lumea pune această întrebare. Vreau să vă spun că sînt diferențe foarte importante pe care le-aș grupa în două categorii: de ordin cantitativ și de ordin calitativ. Încă din '41, imediat după ce i-a apărut prima ediție, G. Călinescu a lucrat la revizuirea acestei cărți. Doamna Călinescu mi-a relatat că și în spital, în ultimele zile, pe masa lui se găsea un exemplar din «Istoria literaturii» pe care continua să-l revadă, să-i aducă modificări. Cred că modificările de ordin augmentativ pe care le-a operat Călinescu se ridică la 250—300 de pagini de dactilogramă. A adăugat nu propoziții, ci cîteodată paragrafe întregi, a adăugat noi medalioane de scriitori pe care nu-i tratase în ediția din '41.

Repet, nu e nici o modificare de judecată de valoare făcută din rațiuni conjuncturale. De îndată ce colectivul nostru de redactori a primit sarcina să se ocupe de «Istoria literaturii române», prima operație pe care am făcut-o a fost o colaționare integrală a dactilogramei depuse la noi de profesorul Piru cu textul rămas în posesia doamnei Călinescu conținînd modificările operate de autor. Pot asigura pe orice cititor de bună credință că din textul lui Călinescu nu s-a tăiat nici un cuvînt, că, dimpotrivă, împreună cu profesorul Piru, s-a depus o muncă de efectivă paleografie pentru descifrarea unor cuvinte în așa fel încît să nu rămînă nimic din scrisul lui Călinescu nerestituit acestei cărți.

O altă importanță a acestei ediții decurge din faptul că acele pasaje pe care Călinescu le-a modificat sau pe care le-a scris din nou menționînd unde să fie introduse, apar în ediția noastră la locul respectiv. Chiar pentru cititorii care au ediția din '41 și pentru cei care au achiziționat un exemplar din ediția Drăgan, ediția a doua va fi absolut necesară pentru că ea are meritul de a pune la îndemînă exact forma pe care a dorit-o Călinescu.

— Prima ediție, pe lîngă textul propriu-zis, beneficia de o foarte importantă contribuție iconografică. Se păstrează acest element în noua formă? Se păstrează și formatul cărții?

— Ediția noastră păstrează integral formatul ediției din 1941 și iconografia acelei ediții. Noi am găsit păstrate la doamna Călinescu cîteva plăcuțe rare cu toată iconografia cărții.

Pentru cititorii care-și pun probleme legate de exactitatea reproducerii textului din vechea ediție și a modificărilor pe care le-a operat autorul, nu mai dăunga că vom da la sfîrșitul cărții o casetă de 16 ilustrații. Sînt de fapt reproduceri care vor lămuri cititorul că modificările operate de Călinescu au fost respectate cu strictețe de îngrijitorii noii ediții și de corectorii din redacție care s-au ocupat de această carte. Paginile nu vor fi reproduse mecanic, ci exact la formatul cărții, în așa fel încît vor fi perfect vizibile, se va vedea grafia lui Călinescu și toată lumea va fi edificată că nu e nici o mistificare în aceste modificări reproduse în noua ediție. Se vor vedea chiar și săgețile indicatoare făcute de autor pentru locul unde trebuie să intre fiecare din adaosurile pe care le-a făcut. Cred că ideea noastră de a da la sfîrșit aceste reproduceri va spulbera foarte multe din prejudecățile care circulă astăzi în lumea literară.

— Ce ne puteți spune despre data apariției și tirajul lucrării?

— În cursul primului trimestru noi sperăm să avem cartea în librării. Cît privește tirajul vă pot spune că, pur și simplu din rațiuni tipografice, el va fi de 25 000 de exemplare. Tipografia «Arta Grafică» ne-a comunicat că zatul manuscrisului nu rezistă la un tiraj mai mare. Ca măsură de siguranță însă am imprimat de pe zaț această a doua ediție pe o hîrtie cretată specială și cu mijloace fotografice, în măsura în care vom avea hîrtie, vom scoate noi ediții anual, pînă la satisfacerea nevoilor reale ale cititorilor. Deci, pentru viitoarele ediții se vor elimina operațiile de culegere și corectură.

PRINTRE BIBLIOTECARI

IZBĂȘOIU GHEORGHE, Directorul Bibliotecii orășenești Cîmpulung Muscel:

— Cîte exemplare aveți din «Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent» de G. Călinescu?

— Nici unul.

— Și dacă unul dintre cititori vă solicită această carte cum vă descurcați?

— Nu prea știu ce să vă răspund. Cu dificultate, cu mare dificultate. Ar trebui s-o împrumutăm de la altă bibliotecă.

— Bibliotecile care o au o împrumută?

— O au bibliotecile care dețin și fond documentar. Am putea-o împrumuta de la Biblioteca Județeană Argeș, sau de la una din bibliotecile mari bucureștene, dar numai în măsura în care o au disponibilă. E o carte foarte valoroasă, știți și dvs.

— Se pregătește apariția ediției a doua. Ați făcut demersuri pentru a obține un exemplar?

— Da. S-au făcut înscrieri la Biblioteca Județeană pentru procurarea acestei cărți așteptate. Sperăm s-o obținem.

MIORICA POPA, Bibliotecară, Botoșani:

— Aveți în biblioteca orașului Botoșani măcar un exemplar din «Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent»?

— Cu toată părerea de rău, trebuie să vă spunem că nu.

— Și cînd vă este solicitată de cititori această carte cum procedați?

— Îi îndrumăm pe solicitatori la Iași. Acolo o au... Sperăm să apară cît mai curînd ediția a doua și atunci ne vom descurca mai ușor. Pînă acum am folosit pentru cititorii mai nepretențios compendiul existent și la noi în bibliotecă. Și trebuie să vă mai spun ceva. Eu am avut bucuria să răsfoiesc un exemplar al cărții din 1941 la unul din profesorii vîrstnici ai orașului nostru, la tovarășul Ion Aniței. Nu greșesc cînd spun că e o adevărată bucurie să îți o carte atît de rară în mînă.

SILVESTRU VOINESCU, Directorul Bibliotecii Județene Argeș:

— Avem în biblioteca noastră două exemplare din ediția din 1941. Unuia dintre ele (foarte puțin folosit pînă la achiziționare) i s-a făcut în atelierul nostru o legătură elegantă și a fost trecut în colecția cărților rare. Al doilea exemplar a fost împărțit și dezmembrat în cinci fascicole legate fiecare în pergamoid și cele cinci fascicole circulă separat în sala de lectură unde vin și îi cer foarte mulți studenți de la Institutul pedagogic, profesori de română, de istorie sau alți oameni care au preocupări în domeniul artelor, care prin natura activității lor vin în contact cu materialul strîns de Călinescu în această carte.

— Este o carte cerută de cititori?

— Numărul mereu de solicitări ne-a obligat să dezmembrăm cartea așa cum v-am explicat, pentru a putea fi consultată simultan de mai mulți oameni.

CE SPUN LIBRARII?

MIHAI SCHWEFFER, responsabilul librăriei «Dacia», București:

— La sfîrșitul fiecărui an se întrunește o comisie de tiraje în care se discută absolut toate aparițiile anunțate în planurile editoriale. Bineînțeles că și «Istoria literaturii române» a făcut obiectul acestei discuții. Librăria «Dacia», fiind una din cele mai mari librării ale Capitalei, a solicitat un număr destul de mare de exemplare din această lucrare, despre care se știe că a dispărut de pe piață la scurt timp după prima apariție și pentru a cărei retipărire s-au dus tratative îndelungate.

— V-am ruga să precizați cîte exemplare ați solicitat și în ce măsură sperați să se respecte integral solicitarea dvs.?

— În măsura în care va fi posibil, contez pe 3 000 de exemplare. Atîta am cerut.

— Ați purtat discuții cu clienții obișnuiți ai librăriei în legătură cu această carte? Aceștia sînt interesați de apariția ei?

— Da, bineînțeles, bineînțeles. De altfel, dacă-mi amintesc bine, directorul editurii Minerva, într-un interviu din decembrie '80, anunța apariția iminentă a lucrării în cursul lunilor ianuarie-februarie 1981. De atunci a trecut un an și cumpărătorii ne tot întreabă: „Domnule, ce se întîmplă, nu mai apare «Istoria literaturii»?"... În sfîrșit, acum sîntem siguri că va apare.

— Și în cazul în care nu vi se vor da toate cele 3 000 de exemplare cum veți proceda cu distribuirea cărții? Faceți înscrieri?

— Deși editura anunțase printr-un pliant că se pot face înscrieri, noi nu facem așa ceva. Înscrieri pot face numai librăriile „Cartea prin poștă", cea din Pitar Moș și cea din Sergent Nistu Ion. Noi o să procedăm cum facem de obicei, „cu cărțile pe masă". În măsura posibilităților, pentru un număr de specialiști, de oameni care nu pot trece în fiecare zi prin librărie, o să încercăm să rezervăm un număr de exemplare. Dar asta depinde în primul rînd de cantitatea pe care o vom primi.

— Probabil veți fi și dvs. unul din cumpărătorii acestei cărți.

— Fără îndoială.

MIHAI CALY, responsabilul librăriei „Eminescu" din Pitești:

— Practic, cu mai în urmă, există un sistem de înscriere la librărie cu plata anticipată a clientului. Din păcate nu mai este. Spun din păcate, pentru că la cartea despre care vorbim se poate ca oameni aflați întîmplător în librărie s-o cumpere pentru voga ei nu pentru că le servește la ceva sau le place, în timp ce alții, direct interesați, a doua zi să n-o mai găsească. De fapt toate lucrările clasicilor ar trebui să apară într-un asemenea tiraj încît să stea un an în librărie. Vin studenți noi, vin oamenii generației care se ridică și trebuie s-o găsească. Librarii nu consideră cărțile clasicilor „stoc mort".

VOCI DIN PUBLIC

CORNELIU BODODEL, operator chimist, Combinatul Petrochimic Pitești:

— În fine, de vreme ce ediția a doua în sfîrșit apare, să trecem peste această întrebare spinoasă și să ne oprim la alta: Voi găsi ediția a doua în librărie? V-aș ruga să nu vă supărați dar este o întrebare legitimă. În ultimul timp au fost atîtea cărți de la care m-am ales numai cu titlul. Am bătut orașul dintr-un colț în altul ca să primesc peste tot răspunsul neplăcut: „S-a epuizat într-un ceas...". Peste o lună sau două, voi găsi «Istoria literaturii» în librărie? Îmi puteți răspunde? Și dacă o voi găsi, cum va arăta ea? Ediția din '41 a intrat în legendă și pe aceasta o vrea cititorul. Cu fața schimbată — chiar dacă a pieptănat-o Călinescu însuși — cartea aceasta, atît de dorită, m-ar dezamăgi. Și nu e nimic de mirare în acest sentiment al meu. Se cunosc destule opere minunate pe care le-au sărăcit chiar autorii lor, cu toată bunăcredința pe care au pus-o în încercarea tîrzie de a le adapta vremii, de a le face mai bune.

MARCIAN POPESCU, Student:

Cartea nu are aceleași semnificații pentru toți oamenii. Pentru unii, predominante pot fi componentele ei legate de îmbogățirea culturală, de divertisment, de pasiunea colecționarului. În cazul special al «Istoriei literaturii române» însă, sînt oameni pentru care prezența ei în bibliotecă este vitală. Pentru oameni ca mine, «Istoria literaturii» este înainte de toate instrument de lucru. Dacă n-o am, sînt pus în situația strungarului căruia i s-a luat șublerul. Munca mea este mai puțin precisă, randamentul meu profesional — de mine, în special — diminuat. Datoria mea va fi să-i familiarizez pe viitorii oameni ai acestei țări cu literatura română, să le inoculez nu numai gustul pentru opere literare, dar și sentimentul continuității literaturii noastre, al specificității ei, să le pun la dispoziție criterii valorice juste. Dacă vreți, toate acestea intră în componența conceptului de patriotism. Și pentru toate aceastea îmi trebuie «Istoria literaturii române» a lui Călinescu. Nu-mi trebuie o zi pe an — ca o sărbătoare în calendar. Îmi trebuie zilnic, cum îi trebuie zidarului mistria. Cred că am spus destul ca să se înțeleagă măcar două lucruri: ce efecte negative a avut întîrzierea de neexplicat pe care o înregistrat-o reeditarea despre care m-ați invitat să vorbesc și în al doilea rînd necesitatea unui tiraj democratic pentru această a doua ediție. Dacă se va ține cont numai de criterii economice, dacă această a doua ediție va apare doar în cîteva mii de exemplare, efectul cultural scontat nu se va realiza.

EPILOG

ENESCU ALEXANDRU, anticar:

— În ce tiraj a apărut prima ediție a «Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent»?

— A fost în 5 000 de exemplare.

— În perioada respectivă vă interesau cărțile?

— Lucrez, cu interes și cu patimă, de 50 de ani în lumea cărților. L-am cunoscut personal pe Călinescu și în preziua apariției lucrării despre care vorbim am fost chemat la scriitor acasă și m-a rugat să-i difuzez un număr cît mai mare de exemplare. În vremea aceea eram șeful secției de cărți străine la librăria Cioflec.

— Și-au fost dificultăți cu distribuirea acestei cărți?

— S-a vîndut ușor pentru că era un eveniment și cartea era apreciată din toate punctele de vedere. Se prezenta elegant, formatul era mare, într-adevăr, incomod, dar avea un aspect atrăgător.

— De-a lungul anilor cartea a devenit din ce în ce mai rară. În ultimul timp v-au mai trecut multe exemplare prin mînă?

— «Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent» a devenit foarte rară, a căpătat caracter bibliofil, de carte aleasă, cartea care se deosebește de alte lucrări prin tipar și prin raritate. A cîștigat nu numai în apreciere dar și în preț. În fosta monedă cartea a costat inițial cîteva sute de lei, dar la ora actuală a ajuns pînă la a fi speculată la 3 000, chiar la 5 000 de lei.

— În anticariat vi se cere această carte?

— Ni se cere adesea și este neapărat necesară retipărirea ei.

— În încheierea discuției noastre, vă mai rugăm un cuvînt, o amintire despre Călinescu.

— La decesul scriitorului am fost chemat pentru aprecierea bibliotecii în vederea stabilirii taxelor succesorale. Într-adevăr, biblioteca era foarte bogată în domeniul clasicilor universali, nu mai vorbesc de clasicii noștri care erau pe primul plan. Avea enorm de multă critică literară în limbile franceză, italiană și în mai mică măsură germană. Ceea ce am remarcat în biblioteca celebrului scriitor erau niște ediții deosebite din revistele, din publicațiile românești de la mijlocul secolului XIX. De pildă «Convorbirile literare» din 1867—1870 cu semnăturile autografe ale lui Constantin Negruzzi, care — dacă nu mă-nșel — au rămas în cadrul Academiei și a Cercului Călinescu.

În casuța modestă pe care o locuia, undeva prin Floreasca, am văzut o colecție apreciabilă de tablouri de maeștri români, printre care Palladi, Steriadi, Tonitza... Doamna Călinescu, foarte amabilă de altfel, mi-a arătat și unele manuscrise ale lui Constantin Negruzzi. Țin să subliniez că multe din ele au fost cumpărate de mine prin oficiul Anticariatului pentru Biblioteca Centrală de Stat și cea a Academiei.

Anchetă realizată de N. Stoicescu și Andrei Lenard

Poeme de ADRIAN PĂUNESCU

Expresia imediată

Sînt ca un butoi cu vin
proaspăt destupat,
dacă nu scriu tot ce simt,
se acreste cuvîntul în mine,
se umple de mucegai,
devine inoperant,
impracticabil,
otrăvitor.

Scriu grabnic și teatăr,
parcă la mai multe
tunuri deodată,
scriu ireparabil,
într-un dezmăț concomitent
de simțuri și de imediată expresia.

Îmi spun cuvinte
ca unui duhovnic
pe care literele se așază
dintr-un prea cuvios indigo.

Literalmente,
așa făcea bunicul meu cînd
destăcea un butoi cu vin,
numai din acela scotea la masă,
că altfel s-ar fi stricat
toate vinurile
ar fi prima licoare,
s-ar fi oțeți,
ar fi dat doagele de-a dura
pe scări în sus,
ar fi imbolnăvit
pivnița.

Pelerină de pelerini

Eu tainic visez și acum
s-apar ca un pelerin
asupra orașelor sărace
și-asupra satelor săracite,
să propovăduiesc hrisele
în vecernii cosmice
și dimineața să-mi lepăd
pelerina de pelerin,
să nu mă mai cunoască nimeni
dintre cei care mă ascultaseră
cu o noapte înainte
și să mă alătur tuturor,
în nenorocita strădanie
de-a face o lume mai bună.

Simt limpezindu-se-n mine
gîndurile, gîndurile,
ca niște liricale de gheață
în vitraliile unei lumi.
Respins pelerin de toate localitățile,
mă voi face călător ambulant,
voi călători așa,
din oraș în oraș,
din sat în sat,
pînă în Evul Mediu.
Și cine știe dacă nu cumva,
într-o zi oarecare,
hainele mele de tîrgoveț
nu vor fi adaptate drept catarge
pentru vreo corabie.
Voi vinde cu preț mic firimituri din carnea mea,
negustorul din mine va reuși să-mplinească
aspirațiile visătorului.

Un pelerin va fi risipit în mulțime
și acela rîvnesc să fiu eu.
Și de sus, de undeva, din Univers,
la lumina stelelor,
continentele înfricoșate
de lipsa de combustibil,
alăturînd negurile lor,
vor părea
o pelerină de pelerini
învîrtindu-se prin cer
să izbăvească oceanele.

Ci au tot mai visez
să vin înainte de aceasta.

Județ planetar

Insomnie...
Îmi vine să scriu
în această noapte județeană
O poezie
De nivel mondial
Care să străbată rapid,
Dimineața chiar,
O neașteptată cariera
Internațională.

Nu știu ce m-a apucat,
Ce s-a întîmplat cu mine,
Dar mă arde
O gelozie inexplicabilă
Pe Shakespeare,
Cunoscutul poet și dramaturg.

În noaptea mea județeană,
În casa mea,
Din sectorul 1,
Rîvnesc celebritatea mondială,
Să scriu o poezie
Capabilă să facă
Înconjurul pămîntului
Ca știrea despre moartea lui Kennedy,
Ca știrea despre proclamarea
Statului independent al Pakistanului,
Ca știrea despre descoperirea
Penicilinei!

Dreptate culturii!
Vreau să nimeresc
O poezie incomparabilă,
Acea poemă așteptată de popoare,
Uzurp drepturile
Tuturor poeților patriilor,

Vreau să fiu în locul lor,
Vreau să mă cînte popoarele
Și să mă invoce bătrînii,
Să mă arate cu degetul copiii
Și să mă recite îndrăgostiții.

Aici, în Iliov,
Fac planuri de expansiune
Pentru lirismul meu județean.

valeriu stancu

doar forma iluziei

impotimit de prea multele forme
din jurul său
plutește cuvîntul în gol
în golul arbitei
în golul restirii
în golul secundei
în golul palmelor
în golul plutirii

Magule Nimeni, sătul de toți și de toate
plutește frîul cuvîntului
după cădere – surîsul tăcerii,
procesul-verbal, curioși nesimțiți,
amestecate culori, puseiste chemări

plutirea pregătind
ochiul canonic
ochiul tipar
ochiul secundei
ochiul plutirii
ochiul cuvîntului

răstălmăcitul joc

în raza iluziei
corbul aducerilor-aminte
scrib hierodul
Magul Nimeni
și ochiul Lastheriei :
zborul comun

tremură-n ei împătimit folosul
pe care umbra
l-aduce corpului
ce-o poartă

Magule Nimeni,
pavăză ochiului
geme lucid neputința –
terestră pecete

vanitas...

povestea se curmă
sub titlul interesant
– vorbele ei sunau la-nceput
cam așa :

somnolente stări renegate
acolo unde nu curge nici timpul
nici călătorii nu plîng
rătăciți printre moaste
ori printre sterile oarbe
acolo unde generațiile
prînzesc împreună
(chiar dacă uneori se mai ceartă),
acolo unde
acolo
neștiut de nimeni era...

povestea ne-adoarme,
se curmă,
deși titlul interesant
prevestea nemurirea

marilor cititori de poezie

păziți-mă de-a tăcerii pecete
picură ploi de rugină-n coloane de argă
și sunete urlă într-o cușcă flămîndă

părăsiți-mi odaia și gîndul, flămînde portrete,
știu că doriți cu o ramă în brațe s-adorm
știu că-mi priviți și mișcările limbii
proiectate în craniu

toate chemările voastre mă dor și mă sapă
și-s singur cules dintr-o altă minune
doar sunete urlă într-o cușcă flămîndă

în ronele somnului
cuvinte adun – chiar strivite
în cuibul tăcerii pendul

doar

nedumerirea se-așterne
doar printre resturi de oaste
Eon rătăcit, cădere
printre spini și relicve
șarpe de fum

simbol fugar
și pecete pe cruce
vicleșuind
năluca-mi cabor
întrebînd-o de una de alta...

în luntrea ochiului
ca resturi de oaste
invizibilul eon rătăcit
pătrunde stingher

doar nedumerirea
cheamă pe rînd
adormite năluci
cu poteci în spinare

mircea ipate mareș

Mircea Ipate Mareș, pe lîngă numele de Actor și l-a adăugat și pe acela de Poet. Știam. Cu ani în urmă, cînd ne încrucișaserăm viața subt steaua poeziei și-a prietenici, în lunglie întrevederi matelne, el ne spunea din veșnicile sale, ne recita cu luciditate și melancolie, două trăsături definitorii structurii sale intime. Mi-a rămas în minte o imagine, „și totuși Moise a izbit în stîncă". Iel de a surmonta orice vicisitudine, în speranța izvorului primordial. Iată-l acum pe poet maturizat, la o tonalitate amplă, dar aceloși inscînt de esențele pure. Îl preocupă „jocul de-a face", păzindu-și „sacrele vetre, obîrșiile, iubirile, Țara !" închinător „numai la curcubeu" angajat, zidit prin cuvînt „la răsăritul cu care-ncepe lumea în fiecare zi..." Dar, mult mai bine, să lăsăm să vorbească, în întregime, Poeziile.

Grigore Ilaglu

Curcubeului

...Joace-se clipa, treacă și vină
cu fulger și trăsnet să mă aștină
în ce mă adună și-n ce mă dezbină.

Pe arca soartei mele, navigînd spre Senin,
cît clipele trec și clipele vin
– fiind un alt hulub și-un alt ram de măslin –
numai la Curcubeu voi ști să mă închin !

Spre țărmuri de cuvinte

Pentru note și diplome folositoare
am învățat ce-nseamnă secetă, noapte,
ninsoare, cutremur, ziuă, imprevizibil,
crivăț, inundații, pietre, curcubeu, cenușă,
ploaie, haos, tunet, noroc...
Mame și abecedare, vegherea hotarelor ;
tandrețea pentru grădini, copii și iubite ;
ura totală pentru războaie ;
truda pentru viața unui spic de grîu...
Spaima de-a ți se usca
ori de-a-ți fi smulse rădăcinile din numele
neamului și poporului tău ; plîmbările
pe oriunde te mină dorul de a ști
și-a te-odinni...
Poftim ! Șir dintr-un inventar de cuvinte
din care politicienii, copiii și poeții
au ce face. Să-nvățăm de la ei
JOCUL DE-A FACE, cît mai avem de navigat
laolaltă sau singuri
înapoi și-nainte
pe-oceanul de cuvinte,
spre țărmuri de cuvinte...

Impas (IV)

Cum umbra pentagramei
își cere de la soare conturul și miezul,
cerșesc de la cuvintele răspicate cîndva,
lucruri și fapte de care, treptat,
zidul alesului soartei mă desparte –
ținîndu-mă
lîngă tălpile temeliilor sale.

Tăcerile de s-ar preface-n trepte,
de mult am fi ajuns pe pajiștile de lumini
ale Căii Lactee –
să ne veghem și de-acolo sacrele vetre,
obîrșiile, iubirile, Țara !

La vama de fapte

Din cîte știu c-ai rămas și din cîte la strig
te adun să-mi inalț mnemosenicul dig.
Că din ce însemn eu și din tot ce ești Tu
vămuite iubiri ne-ntrei și scăzu...

Vîslind printre vîrste și absențe, mereu
– la vama de fapte – să re-fac numai eu
tînjirea și sațiul din starea de-a fi ;
genunea și piscul din verbu-a dori ;
răbdarea și riscul de-a nu ne mînti
arișiunde am sta și orice ar veni !...

Din răspicările lui Da și joaca toanelor lui Nu
proteicele întîmplări ne împătri și ne scăzu.
Rămîn și sînt din Ea și Tu dar
cît și cum rămîn să fiu –
cînd vama faptelor, de mult, ne încinci și
NE scăzu !...

Nu mă mai vămui

Îmbrățișîndu-mă cu ochii
goliți de luminile culese cîndva
de pe trupu-mi supus toanelor tale (zeiești)...
te ascunzi după ziua de mîine
știind cît de străin îmi e
promisul, înduitul și pînditorul „mîine" !

Incrementit
în mirul unui mugur de zi înveninată
mă vei descoperi,
ori în osînda acelui zbor în care
un fluture-albastru voi fi...

Vezi, ai grijă de mine, iubito !
Prin toane și capcane
nu mă mai vămui.
Mă tem că într-un „mîine"
– ca pe-o-ntîmplare steapă –,
plîngînd, te voi zidi !...

viorel știrbu

RAȚA

Bulevardele își schimbaseră pe neașteptate rosturile, anume de a suporta răbdătoare mile de pași ce le tocesc zi de zi, noapte de noapte, anotimp după anotimp. Astfel, dacă îți plimbai pașii pe ele, necondiționat viața devenea mai ușoară decît la coarnele plugului. Odinioară plugarii socoteau lumea ca fiind bine orînduită așa cum era ea. De fuseseră sau nu fericiți țăranii, ori măcar mulțumiți, nu era important de vreme ce ordinea universală păruse, definitivă, în orice caz la fel de durabilă ca și pămîntul pe care îl răcîiau și de care erau siguri că nu le fugea de sub picioare. Însă ceva se schimbase, pesemne, căci gospodarii fruntași du altădată își luau de o bucată de vreme încoace lumea în cap. Și dacă vîrsta sau sănătatea unora nu le îngăduiau să urce pe scheie și să construiască blocurile metropolei sau ale reședințelor județene, țăranii se îndîrjeau împotriva copiilor, depărtîndu-i de sateie și de casele lor. Neînduplecarea asta o vedea limpede Iacob, problema nu era de a o vedea, însă, ci de a o înțelege. Ca orice liceean, își făcuse și el unele proiecte. Dar nici nu apucase bine să se trezească din beția banchetului de absolvire și bătrînul Stan îl și înjugase la carul ambițiilor lui. Armata tocmai selecționa tineri spre a fi trimiși la diferite facultăți. Taică-său aranjase ca Iacob să fie inclus pe tabelul candidaților la facultatea de medicină militară. Vara întreagă proaspătul bacalaureat trăise sub presiunea nedoritei perspective. Maică-sa, pe lîngă care flăcăul trăsese nădejde să găsească sprijin, se menținuse într-o neutralitate tăcută, exasperantă. În realitate ea chiar nu putea să dea dreptate unuia sau altuia. Sincer vorbind, dorința mamei era să-și vadă copilul bine situat și nu pricepea de ce medicina militară nu constituia o soluție acceptabilă pentru toți. Dacă o deranja cît de cît ceva, apoi nu ideea că atare o nemulțumea, ci tensiunea dintre tată și fiu. Încît toamna îl găsi pe Iacob singur față cu încăpățînarea paternă și filozofia anemică a mamei. Numărase zilele cu sufletul acrit de neputință și iată că sorocul era aci.

— Și tatu ăsta pe unde o fi ? mormăi întunecat. Era mai simplu să-și verse necazul pe el, o menaja astfel pe maică-sa, și, pe de altă parte, nu era nevoit să joace comedia resemnării. Ce, se inversună, dumneaului nu mai are nimic să-mi spună ? Vreun sfat, de, din ales ce nu se uită, obligatorii, cum ar veni, și care trebuie necurmat să te călăuzească spre bine, pînă îți spargi capul de zid. Pentru că, și Iacob simțea cum mînia i se ridica în cap, gata-gata să se reverse și asupra femeii, pentru că așa se petrece viața asta. Dăm mereu poveți altora, gîndim că ne comportăm uman sfătuindu-i mereu pe alții, nu care cumva să ne aducem aminte de noi. Povețele noastre sînt bune numai pentru ceilalți. De ce nu se duce dumneaului la București, de plidă ? De ce nu se face dumneaului medic militar ? Tata nu are nici 45 de ani, ar putea foarte bine să studieze, dumneata i-ai trimite haine, pachete și scrisori de dragoste ca să trăiască liniștit în odaia lui de student.

— Păi el nu are nici liceul, șopti maică-sa cu reproș blînd, vag amuzat. Observa, firește, că bătrînul vorbea să se afle în treabă.

— El, ce să zic, nu se lasă flăcăul. Că Medelescu, agronomul, nu și-a dat anul trecut bacalaureatul. Inginer-inginer, dar liceul nu-l terminase. Făcu mirat o pauză, parcă acum descoperea prostia, și poate că acum o și descoperea cu adevărat. Cînd uflase de pățania agronomului, înregistrase informația fără să o prelucreze. Cum dracu o fi ajuns ăsta inginer cu patru clase primare ? Ia te uită.. dom'le, ia te uită ce de minuni se întîmplă pe scumpa noastră planetă !

Maică-sa tăcea. Pe masă hîrîia un radiou, un „Pionier" mititel, cumpărat de Iacob din ultima bursă de elev. Un cîntăreț oarecare lălăia cu pasiune : „Ieri am fost la bal / Ah, ce colosul", și așa mai departe. Băiatul nici nu auzea însă.

— Da păi, reveni Iacob, tata o fi mai prost, crezi dumneata ?

Sinica nu credea cîtuși de puțin că bărbatul ei era căzut în cap da prostie, dar nu prea vedea legătura cu Medelescu. Ăla, mă rog, o fi avut cîne știe ce încurcături la viața lui.

— Nu e prost, conveni bătrînul, ca răspunzînd convingerii nuexprimată de femeie, însă i s-a urcat la cap. El face ce vrea, cum îi tăie mintea, și de ce n-ar face așa de vreme ce nimeni nu-i cere niciodată socoteală ? Dacă în jurul tău sînt prea mulți proști, nimic mai simplu decît să fii tu deștept. Ei, mamă, parcă dumneata nu bagi de seamă că tata e obișnuit să fie urmat orbește și nu concepe să fie contrazis, că adică ar putea și greși ? E așa de plin de sine, de ai impresia că el a fătat Franța într-o noapte !

Sinica făcu ochii mari, ea nu pricepea cum adică ăștia să facă Franța într-o noapte ?

— Simplu, mamă, simplu de tot, se înfierbîntă Iacob. Ia în mînă un glob pămîntesc, un atlas geografic, mă rog, ceva pe care să vezi continentele, mările, oceanele, caută o pată acolo, un gol, și scoate într-o noapte o republică, un regat, un trib de care să nu fi auzit nimeni pînă la dumneata. De unde să scoți așa ceva într-o noapte ? Din..., ce-ai băgat în tine, aia lese. Și cum tata bagă în el republici și regate... Franța e acolo unde e de cînd a dat Dumnezeu să fie. Numai domnul Stan din Bolan, frumoasa comună arondată pitoreștii văi a Agrijului, cum ar scrie în ghidurile turistice, crede că Franța n-a existat înaintea dumneaului.

Sinica rîse, pricepînd, în sfîrșit, poate ce voiau să însemne cuvintele lui Iacob. Sau rîdea din pricina asemănării dintre tată și fiu. Amîndoi erau la fel de nedrepți unul față de altul — ca și fața de ceilalți, nu-i vorbă. Rîdea și clătina agale din cap, vrînd parcă să se asigure că nu se înșela în ceea ce gîndea.

— Rîzi și dumneata, se înveseli el, păi cum să nu rizi. Eu, prostul, mă fac luntre și punte să nu vă supăr, nici pe dumneata, nici pe tata, deși nu-mi dau seama de ce vă cruț, că voi nu mă cruțați pe mine. N-ai decît să rizi, se posomori iarăși. Nu avea încotro, trebuia să se resemneze.

— Lasă, te așteaptă el în stație, zise maică-sa, încetînd și ea să rîdă.

— Ba mulțumesc, nu e nevoie să se deranjeze. Imaginea tatălui îl urmărea însă atît de stăruitor, încît se porni împotriva femeii, aruncîndu-i în față ceea ce i-ar fi spus lui, dacă în cele din urmă ar fi îndrăznit. Nu trecuse oare vara fără a-i pune măcar o dată mîna în piept ? Își dădea seama că proceda astfel dintr-o mică lașitate. Bătrînului Stan nu i-ar fi vorbit niciodată, de fapt, așa cum îndrăznea să-i vorbească mamei. Ce vrea domnu' tata, dacă îmi dai voie să te întreb ? Și oare vrea cu adevărat ceva ? Mă tem că vrea, am băgat eu de seamă că dumneaului e într-o dungă, ce-i drept, numai că nu e singurul într-o dungă. Pe toți v-a apucat nebunia. Ei, asta-i problema, ce-ți fi vrînd voi toți ? Să scăpați de noi ? Vă încurcăm treburile ? Consideră oare tata că numai trimițîndu-mă la mama dracului, la București, să duc tramvaiele la păscut, consideră el că își deschide calea spre țelurile lui înalte ? Cît or fi de înalte și de țeluri !

— Noi nu vă vrem decît bine, Iacobe, sooti maică-sa cu glasul stins.

— Bineie ? strigă, sufocîndu-se apoi de mînie. Care bine ? Ce bine ? De ce să-mi fie mai bine cum vreți voi și nu cum vreau eu ? Omul e fericit cînd îi vine lui la socoteală, nu cum i se vira de alții în cap. Eu știu cînd mi-e foame, cînd mi-e somn, mănînc și dorm cînd îmi vine mie chefui și nu cînd vreți voi. Și apoi de ce să te cred pe dumneata ? Dumneata vrei să cred ce vrei dumneata să cred, nu ce văd eu ?

— Și ce vezi dumneata, mă rog ? i-o reteză Sinica, nu fără o adiere de umor în voce.

Băiatul se înecă în vorbele ce nu izbuteau să țină pasul cu realitatea gîndirii lui atîtate. O privi, holbîndu-se la ea ca la o fantasmă. Într-adevăr, maică-sa arăta atîta liniște și siguranță de sine, încît Iacob nu recunoștea în ea muierea slabă, supusă, lipsită de imaginație, cum i se păruse lui pînă atunci. Bătu aerul cu mîinile negăsindu-și cuvintele. Sinica însă tăcea, spusese ce avusese de spus și Iacob își reveni, mînia i se mai domoli.

— Mamă, degeaba mă străduiesc, eu tot nu înțeleg. Am priceput că m-ați dat la liceu fiindcă am fost bun la învățătură.

— Erai, îi întrerupse, cu aceeași liniște Sinica, erai bun la învățătură, dar nu mai bun decît alții.

— Cum adică ? replică Iacob uluit. La așa ceva nu se gîndise, că adică nu el fusese cel mai bun elev și că nu din pricina asta îl trimiseseră la liceu. Cum adică nu eram mai bun decît alții ? De ce m-ați mai silit să învăț ? De ce nu m-ați lăsat dracului la coarnele plugului ?

— Da unde scrie că numai premianții au voie să meargă la școală ?

— Eu eram premiant, mamă, nu poți să-mi faci nici un reproș.

— Și de n-ai fi fost premiant, tot te-am fi trimis la școală. De ai fi fost mai prostuț, te dădeam la o meserie, da oricum tu te-am fi lăsat, cum zici tu, la coarnele plugului. Sinica oftă, privi pe fereastră cu ochii mijiți de parca de acolo, de undeva de afară, cineva s-ar fi mirat de mirarea ei. Căci ea, Sinica, nu-și închipuia că Iacob al ei nu vedea ce era de văzut limpede ca lumina zilei.

— Și adică, mă rog, ce e atît de limpede ? Bun, sînt de acord că nu trebuie să trăim ca animalele. Că școala asta are și ea rosturile ei ca să ne învețe cum să nu trăim ca animalele, deși eu cred că și fără școală se poate trăi. Dar întrucît școala e întemeiată să radă de pe fața pămîntului ocupația de agricultor ? Tocmai ocupația care dă pîinea tuturor ? Păi ce se va întîmpla cînd vom fi plecat noi ? Cînd satele vor rămîne pustii și pe hotare n-o să mai vezi decît păsările cerului, guzganii și buruienile ? Cine va semăna, cine va secera, cine va treiera, de unde mama dracului va vea atunci pîine orașul, că numai la blocurile alea vă stă capul, că la parterul lor sînt pîinăriile și-o s-o cumpărați de-acolo, gata făcută din nimic.

— S-o găsi, murmură femeia cu nepăsare. Într-adevăr, avea aerul că nu părea, acesta, lucrul cel mai important asupra căruia să reflecteze. Cît vom trăi noi, bătrînii, le vom face noi pe toate, cum s-o putea și cît s-o putea. Că nouă, oricum, ni s-au încheiat socotelile. Sîntem niște morți vii pe care Dumnezeu vrea să-i mai trudească o vreme ca să ne fie mai bine în rai și să ne fericim mai tare acolo. Nu ne rămîne decît să o ducem așa pînă la capăt. După aceea... Făcu un gest cu mîna. Sfîrșise ce avusese de spus, după aceea nu mai știa ce urma, nu voia să știe, nu o interesa cîtuși de puțin.

Flăcăul se înroși gata să izbucnească în plîns. Cum adică, toți cei 17 ani ce-i trăise pe aici, cu simțămîntul că veșnicia se statornicise în satul lor mai abitir ca oriunde, toți acei 17 ani să fi fost doar un vis ? Nu trăise aievea ? Îl ținuse mă-sa în pîntece și acolo văzuse, trăise, se bucurase fiind mititi că se mișca pe pămînt cînd de fapt picioarele lui nu-l bătuseră nicioodată ? Mare prostie !

— Tu să te gîndești la tine, îl povățuî maică-sa cu același glas potolit, abstras oricărei patimi. Lasă-i pe ceilalți să gîndească la ale lor. Ce-ți pasă ție de ceilalți, de ce se va întîmpla cîndva, mai devreme ori mai tîrziu ? Sinica pusese în căldura vocii o notă de vicleșie țărănească. Celorlalți le pasă de tine, crezi ? Așteptă parcă răspuns, dar cînd băiatul dădu semn să spună ș-i el ceva, desigur un protest, ea reveni, luîndu-i vorba din gură. Nimănui nu-i pasă de nimeni, adună-te, cască ochii și bagă de seamă că așa este. Lasă în seama lui Dumnezeu să te judece, nu te judeca tu de nălucirile tale. Căci nimic altceva nu e în capul tău decît nălucire. Tu crezi că viața e așa cum ți-o închipui tu ? Dragul mamii, viața e viață, cu tine sau fără tine lumea merge înainte sau înapoi, n-ai cum s-o schimbi, nu e în puterea omului să o schimbe. Trăiește așa cum trăiește lumea și caută să fii fericit numai prin tine însuți. Bucură-te cînd dimineața vezi soarele iar seara luna, împăcarea n-o vei găsi decît în tine. Nu zic s-o cauți în Dumnezeu, că pe el l-ați uitat prin școlile voastre.

Că mizantropă e și mama asta, gîndi Iacob la te uită, dom'le, unde se găsea marea taină a fericirii, în mine, dar dumneaei n-a fost fericită cînd m-a născut ? Voi să-i spună, se răzgîndi însă. Sinica i-ar fi replicat că l-a adus pe lume fiindcă era rodul pîntecului ei, deci asta nu schimba cu nimic situația. Și orice i-ar fi zis, maică-sa i-ar fi răspuns că tot ce făcuse în viața ei fusese în armonie cu sine. Sau că, de nu fusese în armonie cu sine, nu fusese nici fericită.

— Ce știi tu ?, se auzi ca un ecou vocea femeii. Își vorbea sieși, evident, căci iarăși privea pe fereastră.

— Ce știu ? replică băiatul enervat. Și i-ar fi putut dovedi că nici nu visa ea cîte cunoștințe avea, de matematici, de istorie, de literatură, dar apoi se rușină. Astea nu o priveau pe dînsa. Pe ea o privea numai ce se lega de filozofia ei de viață. Izbucni totuși brutal : păi știu destule, mă rog. Și se ridică triumfător, deși în suflet i se strecura încet-încet o panică neobișnuită. Fusese oare chiar orb ? Sau era orb ?

— Nu știi nimic, zise maică-sa cu aceeași surprinzătoare siguranță de sine. Vorbea ca și cum la lucrurile astea, și numai la astea, se gîndise o viață întreagă pînă să ajungă la o concluzie fără greș. Nu știi nimic. Îți închipui că sîntem proști, așa ne socotiți voi după ce vă scoliți un pic, că sîntem proști, leneși la minte și mulțumiți ca dobitoacele. Mulțumiți că trăim așa, adică ne mișcăm, mergem la biserică și la cîmp, turnăm copii și culegem roadele pămîntului ca să le dăm altora.

— Păi ce altceva să facă țăranul ? se miră prostește Iacob. Își dădea seama că Sinica ridicase un zid de nepătruns între ei din clipa în care îi reproșase că școala le pusese un văl anume pe ochi. Dar bine-bine, școala am făcut-o

teatru

„Jolly Joker"

pe scena Naționalului din Craiova

S-a spus despre Tudor Popescu că este un autor satiric în descendența lui Baranga prin oportunitatea cu care-și plasează comediile în momentul social cel mai nimerit. Poate că mai puțin elaborate decît comediile lui Baranga, piesele lui T. Popescu au, în schimb, avantajul de a fi mai puțin conformiste decît cele ale predecesorului său. Le unește, și pe unele, și pe altele, succesul la public. Sigur că, așa cum o și spune, T. Popescu mizează pe adevărurile de viață pe care le intonace spectatorilor, pe bucuria acestora de a rîde în agora, fără rețineri, de necazurile și neajunsurile existenței cotidiene. În acest sens, autorul nostru poate subscrie liniștit la ideea teatrului ca tribună socială, promovată de Schiller. Iată, pentru piesa „Jolly Joker" el s-a documentat săptămîni întregi, la fața locului, într-o întreprindere de azi. Care ? Aproape oricare ! Și lucrul acesta se simte, vreau să spun că dă piesei acel aer de concretețe, de naturalețe, de firesc și cursiv, de autentic pe care-l presupune o asemenea satiră realistă. Intîmplările care vin să susțină ideatica piesei, aplombul moralei, curg în cascadă, pentru că [illegible] incriminate („îndăvia, Ilchelismul, conformismul, lașitatea, incompetența) au atîtea și atîtea fețe și dimensiuni care trebuiau aduse pe scenă ! Dacă majoritatea personajelor piesei sînt consecvente în nepricepereа și prostia lor, mai complex e rolul „Vrăjitorului", al șefului de birou care face minuni pentru a salva, formal, un plan de producție nerealizat. Între presiunile subordonaților săi și cele ale inspectorilor de sus, Șeful nostru e un tampon care trebuie să „armonizeze" interesele meschine cu cele firești. Și o face, pentru că cunoaște foarte bine mentalitatea celor de sus și celor de jos. Desigur că se poate și altfel, dar autorul a ales un Șef de birou (ajuns un timp, de formă, Director) cu calități morale de erou „pozitiv". Spectacolul craiovean, regizat de Valentina Balogh, place enorm prin cantitatea și calitatea comicului și a satirei dezvăluite de pe scenă. Notabil mi se pare nu doar că se rîde în sală, ci că nu se rîde de dragul comicului, cum se mai întîmplă. Ritmul întîmplărilor și replicilor e realizat în crescendo și dă ritmul comicului. Prin cabinetul directorial, unde acționează Mîncu (temporarul Director, „Vrăjitorul") se perindă o faună de un pitoresc enorm, dacă n-ar fi blamabilă prin consecințele prostiei și „enteresului" ei, care viciază „interesul general", bunul mers al producției și deci al vieții sociale. Actorii craioveni, aproape toți în duble sau triple roluri, se întrec în a deconspira calitatea morală a personajelor pe care le joacă. Și cînd profesionalismul face casă bună cu plăcerea de a juca, lucrurile nu pot ieși decît bine pentru arta Thaliei, dar și pentru publicul furat (vorba vine !) de ritmul și săgețile spectacolului. Vei remarca deci cu plăcere jocul actorilor craioveni : Dan Werner, Lucian Albanezu (rol ingrat în comedie : personaj moral !) Valer Dellakeza, Georgeta Luchian (plină de farmece !) Nicoleta Oancea, Anca Leduncа, Pavel Cîsu, Ion Colan, Emil Bozdogescu, Mihai Constantinescu. Dar, desigur, „vrăjitorul" spectacolului este, nu numai prin forța rolului, dar și prin datele talentului, Ilie Gheorghe, în rolul lui Mîncu, Jolly-Joker-ul acestei întreprinderi de brînză (!) care se numește, caragialean, „Aroma Carpaților !" Prin talentul său, Ilie Gheorghe ne convinge că face parte din categoria marilor actori neprovinciali ai provinciei noastre, vag și nesistematic cercetate de regizorii noștri de film. Arta sa (în acest spectacol, aparținînd sferei comicului) ține de inteligență, voce, simț al umorului și al măsurii gestice și nu se bazează pe datele exterioare ale unui fizic care mai delectează o parte a publicului și, din păcate, a regizorilor noștri de filme comice care merg pe „deja vu" cu rezultatele care se văd.

Patrel Berceanu

film

Grăbește-te încet

Comedia cinematografică, gen dificil și nu prea fericit ilustrat în creația cineaștilor noștri, rămîne un constant punct de referință în filmografia lui Geo Saizescu. Regizorul peliculelor **Un surîs în plină vară**, **Balul de simbătă seara**, **Păcală** revine după un interludiu polițist (**Santa**), și acesta impregnat cu elementele unui umor personal, la genul preferat avînd drept partitură scenariul unui încercat profesionist, cum este scriitorul **Ion Băieșu**.

Un banal accident de circulație cu posibile consecințe tragice are un previzibil happy-end, nu fără a ocoli aglomerarea de situații ilare în care sînt puse să evolueze personajele abordate în diferite modalități comice.

De la caricatură (Bubulac, vicepreședinte de comitet de bloc, cu facultate și doctorat trecute cu servicii și ploconeș), la șarjă (doamna Velcescu, vecina ce forțează extinderea locativă uzînd de benzi cu lătrături), de la umorul liric (Fifi, adolescenta ce nu poate deprinde alfabetul sentimentelor dintr-un repertoriu cinefil), la sarcasm (funcționarul de la cadre, perfect delator și potențial alcoolic) „armele" lui Băieșu sînt transpuse cu fidelitate pe ecran.

Observator atent al eticii contemporane, **Ion Băieșu** a oferit din scenariu mai mult o colecție de microportrete satirice reunite în special prin simțul dialogului mai mult decît prin complexitatea narațiunii.

Repetiția, clișeul verbal, aluzia, sugestia urmăririlor clasice din epoca Marelui Mut, nu salvează ritmul cinematografic, iar actorii, de altfel, excelenți nu au răgazul necesar de a evolua spre caractere, rămînînd simple tipuri suficient de episodice pentru a nu hrăni mult timp memoria spectatorilor.

O echipă de încercați interpreți, din rîndul cărora nu lipsesc **Dem Rădulescu**, **Tamara Buciuceanu-Botez**, **Cornel Vulpe**, **Ileana Stana Ionescu**, **Sebastian Papaiani**, **Vasilica Tastaman**, **Aurel Giurumia**, **Marian Hudac**, **Stela Popescu**, **Ștefan Mihăilescu-Brăila** însuflețesc cu profesionalism (adică în nota obișnuită) personajele unei comedii cărcia „firma" autorilor ei îi garantează succesul la public. Prezența pe generic a tinerilor actori **Tatiana Filip** și **Radu Gheorghe** constituie o surpriză plăcută prin farmecul și dezinvoltura jocului, cu nimic subordonat efectelor de gust îndoielnic.

Dulce mamă, (producție : Studioul „Alexandru Sahia") este completarea recentei premiere un sensibil omagiu adus maternității de către talentata regizoare **Ada Pistiner**, autoarea unuia dintre puținele filme românești din ultimii doi ani premiate la festivalurile internaționale (**Stop cadru la masă**). Oare de ce nu revine, un debutant confirmat în opțiunile criticii românești și internaționale, pe platourile Centrului de producție cinematografică București ?

Călin Stănculescu

fiindcă așa au vrut dumnealor, părinții. Problema, își dădu repede seama, era alta însă. Școala nu era cauza, ci efectul unei stări neînțelese.

Sinica oftă larăși. Într-adevăr, ce altceva să facă țăranul? Ce altceva ar mai putea face? Ei, apoi tocmai de aceea, mă rog frumos, să-și vadă el, Iacob, de treburile lui, ca să se afle și el printre aceia ce se bucură de roadele pămîntului fără a mai fi nevoit să dea nimic de la sine pentru bețișorul orașului. Nici tu muncă, nici tu griji că ba nu plouă la timp, ba plouă prea mult, ba vin dările și așa mai departe. Să aibă el grijă de cufăr în Gara de Nord, că Bucureștiul e plin de hoți și nici nu bagi seama cînd te lasă fără haină pe tine, ori fără portofel în buzunar. Și cu fetele în Cișmigiu să fie cu grijă că nu-s de-alea, pur și simplu, ca pe vremuri, cînd, desigur, rușinos, făceau ce făceau pe bani, dar cinstit. Azi te iau și te duc prin te miri ce case și să zici mulțam de scapi cu viața și cu izmenele pe tine.

☆

Tatăl își văzu feciorul urcînd în autobuz dar nu ieși din circiumă. Privi prin fereastra murdară cum Rata se umplu de călători și apoi cum se îndepărtă legănîndu-se și patinînd din pricina noroiului. Curînd o pierdu din vedere, doar duduitul motorului mai răzbătea pînă aici, mașina se opintea pe dealul Curmăturii, gîfîia din greu. Atunci țăranul ieși din circiumă fără să salute pe nimeni și cu un aer mulțumit pe fața-i cu maxilarele late și hotărîte. Începuse din nou ploaia și omul, cu un gest reflex, își îndesă pe cap pălăria ponosită. Bine că plouă, gîndi, o să avem anul ăsta hribi cu vagoanele. Nu-l interesa propriu-zis recolta, îl interesau ciupercile; grîul, porumbul, cartofii puteau, în ce-l privea pe el, să se prăpădească. Renunțase la a-și mai lega nedejdile de culturile capricioase. Izbutise un aranjament și avea toate motivele să vadă ziua de mîine cu ochiul birui-torului. Cu acest aer triumfător intră în casă aplecîndu-se — era înalt și puternic — ușa casei bătrînești fiind prea scundă pentru el. Își scoase cizmele de cauciuc și se așeză cu spatele la sobă. Îi plăcea să stea așa, pentru a-și încălzi șalele, ori fiindcă focul exercita asupra lui o influență fascinantă. Adeseori se trezea iarna în toiul nopții, răscolea jarul, punea butuci și apoi privea îndelung jocul flăcărilor pe pereți.

— A plecat, zise nevastă-sa cu voce albă.

Bărbatul ridică din umeri nemulțumit. Adică-telea ce vrea să spună? Foarte bine, Iacob plecase, el, și ce, plecase în întîmpinarea norocului său, nu plecase la război. Acum poate că nu pricepe, nici ea, nevastă-sa, nici feciorusău, neclintirea lui, dar mai tîrziu îi vor mulțumi. Știa el ce face.

— Am primit vești de la Epstein, o informă, decis să nu discute chestiunea plecării bătrînului.

Domnul Stan, feciorul moașei Viruca, țăran presupusul cizmar al lui Tănase, cum se lăuda fusese în timpul refugiului, făcuse, prin nepotu-său, ex-maiorul Alec Stan, legătură cu un alt fost maior, domnul Epstein, epurat prin '52 sau '53 și care acum era director comercial la „Fructexport". Epstein juca tare, stăpînea întreaga rețea regională de achiziții de fructe de pădure și de grădină. Cine avea șansa — de fapt știința, banii sau relațiile — de a fi primit în combinație ca achizitor-remizier era un om făcut. Bunăoară prin pădurile comunei Boian ciupercile creșteau cu vagoanele și Stan conta numai din vagoanele acelea pe un venit anual de circă o sută de mii de lei. Dar se mai aflau în Boian și împrejurimi zmeură, mure, afine, coarne, fragi și căpșuni sălbatici, mere pădurețe, flori de salcîm, apoi prune, caise, piersici, mere ionatan, domnești și crețești, care de asemenea se achiziționau. Încît, adăugînd și ce se mai putea fura pe lîngă remiza legală, și se fura pe întreaga filieră, de la achizitor pînă la depozitul întreprinderii de export din Arad, unde se adunau toate cele, bătrînul Stan estima un cîștig de cîrca jumătate de milion anual, dacă nu era concurat pe o rază de 15—20 de kilometri. Și ca să nu fie concurat, nu trebuia decît să ungă rotițele uriașului mecanism, întîns, de la filiala raională la Epstein și așa mai departe. Dar chiar scăzînd toate cheltuielile, rămînea oricum cu un venit sigur de două-trei sute de mii lei anual. Într-un cincinal, considera el, ajungea milionar. Stan așa și plănuia, de altfel. Să cîștige un milion, după care să-și cumpere casă în Cluj și să se retragă din orice combinație financiară. Eventual să se angajeze pe undeva, portar, ceva, băgător de seamă, oricum, ca să-și asigure și o pensie, cît de mică și pentru orice eventualitate. Avea planuri mari Stan și își imagina că planurile astea putea să și le realizeze chiar fără să-i fure pe oameni și nici statul să nu-l păgubească. Remiza era îndeajuns de mare. Nu știa însă că în afaceri trebuie să respecți regula jocului: dacă se fură pe toată linia, trebuie să furi și tu, altminteri ești înlăturat. Hoțul nu de hoț se teme, ci de omul cinstit. Stan era doar uluit de cît de la îndemînă îi este omului isteț să cîștige mult și cît de puțini oameni isteți sînt pe lumea asta. Așa privind lucrurile, se considera în drept să susțină că România era țara tuturor posibilităților. Înainte de război, un afacerist nu și-ar fi îngăduit să piardă atît de mult, pe cînd acum statul își permitea luxul de a se da legat. Fiindcă el inițiș, funcționarii statului, înțeleseseră ce și cîte se pot face la adăpostul aparatului pe care îl minuiau cu nestrămutată convingere că așa era drept. Stan îi disprețuia pe invîrtiții regimului și multă vreme îi ocolise. În timp, însă, după ce văzu că statul era pretutindeni, Stan începu să se distanțeze de propria-i opinie. Sîntem, zicea el, niște rahați și nici dracului nu-i pasă de noi. Fiecare naște cu ale el. Și a noastră s-a dat pe mîna leneșilor și guralivilor. Vedea și el cum fruntașii satelor erau decimați și în locul lor apăreau oameni ce nu fuseseră în stare să-și conducă nici gospodăriile lor, darămite gospodăria comunei. Stan se înscrisese în colectiv fiindcă pricepuse dincotro batea vîntul. Și muderile o să fie proprietatea tuturor, le spunea celor ce veneau să-l convingă, dară pămîntul? Să-i ia, fie ai lor! Apoi, după destule socoteli, ajunse la concluzia că dacă se poate trăi de pe urma noilor stăpîni, merita să o facă. Viața lui e una, de ce n-ar trăi-o, și încă bine? Devenise nepăsător, surd la prejudecățile propriei clasei sale. Să fie bine pentru ei și încolo, vorba ceea: după noi potopul! Sinica, nevastă-sa, era însă cam prăpăstioasă și Stan o înțelegea la felul lui. Femeile nu sînt aventuriere. Nu întotdeauna, firește, să-i schimbe năravurile. Era de ajuns că Sinica se supunea fără cîrtire.

— Da domnu' Epstein de ce e așa de binevoitor? se manifestă ea, mai altfel, adică mai curioasă, semn că supunerea ei avea, probabil, limite. Măcar să pună și ea întrebări, nu?, dar răspunsurile tot nu le primea. Nici de la bărbat și nici de la viață. Ea considera că o legătura cu un asemenea personaj, ca domnul Epstein, important, desigur, era un fel de a face politică și asta n-o mai înțelegea la bărbatu-său, care

Lucrări de Viorica Benț din ciclurile „Pămîntul — vederi compuse" și „Florile" (pagina 4 și 5)

declara sus și tare că a-ș face și nici nu va face vreodată politică.

Stan pricepu întrebarea nevestei-sale și i-ar fi spus pe șleau: îi dau bani, tîmpito! Ăsta i-ar fi spus-o, pe șleau, dacă o prevenire tîrîș-mucă ancestrală nu l-ar fi oprit să se dea pe mîna femeii. Muierile, după Stan, erau și prea slabe și prea lacome de lucruri colorate ca să nu vindă. Pentru o mărgea.

— Ei, făcu evaziv, domnu' Epstein e om de afaceri. Cum ar veni, domnu' Epstein tocmai pe el, pe Stan, îl alesese partener, altul nu se mai afla pe valea Agrișului așa de deștept. Și, la sfîrșit, afacerile sînt afaceri, n-au nimic în comun cu politica. În această privință se socoti și dator și în siguranță să dea garanția pe care Sinica să le ia de bune: nu mă amestec în politică, fii pe pace! Era cît pe ce să adauge: domnu' Epstein a cam isprăvi-o cu puterea, dar se gîndi, în ultimul moment, că poate nu era chiar așa. Nu cuvava ex-maiorul era numai pe acolo, la „Fructexport"? Dacă și acolo trebuia să fie cineva cu băgare de seamă la ce fac oamenii, nu? Axa e, încheie, căci nu voia să intre în amănunte noii slujbe. Se va vedea ce și cum, lasă, conservînd cu atîta. Stan nu se gîndea ca măcar în viitor să-și asocieze nevasta secretelor sale. Îi era de ajuns că a scos norocului său, mai multe n-avea ce o interesa pe ea. Capul său era în joc, nu al ei. Ulta, bineînțeles, că dacă ei ar avea încurcături, Sinica ar trebui să se descurce singură și eventual chiar să plătească ochii scoși. Ulta, fiindcă nu-i trecea prin minte că pătrundea într-o lume primejdioasă. [...]

(fragment din romanul „Jeia mare")

Poeme de A. I. Zăinescu

Sfinte noroaie

Mult noroi, multă sîrmă și tocuri de cisme
de cauciuc
În viața celor ce se retrag pînă la urmă
la țară
Se țin orașele după ei ca după pasărea cuc
Și se mai ține și cîte-o tabădă-apoi, funerară.

Cad bucăți mai de-asfalt de pe ei, ca pe-o
targa,
Și dau buzna balcoane prin ochi, ca-ntr-un
ram,
Cînd n-au somn și copacii dau reci să se
spargă
Ori se transformă-n cîte o locomotivă la geam.

Dar se mai visează și-n roți uneori,
și-n tampoane
Și bat cuie-n pereți cînd tăcerea-i prea grea,
Că vreo treizeci, treizeci și ceva de vagoane
Li s-ar putea rupe-n ochi și-ar putea derala.

Nevetești dinspre totă-aspre fiu, cel mai
adesea,
Sau prin concelarii de șceli ori prin văi
cu mesa,
E un pisloc făcută cofraj, ai sînt plutonieni
cu trasa
De general care-a dat liber la nori și-i
impușcă-n betea.

Cavalerii ai marilor maestre prea sfinte noroaie
Prin care incaltesc și semințe de grîu și se coc
și nevei,
E nici nu știu că reumatismul lor e-e sperat de
de ploaie
Și că chiar prin durerea lor noi avem și
dovadă de-alta.

Nu sînt întrebați de prea multe și nici nu
răspund,
Legea lor e a drumului brusc desfundat care-i
tăie
Și-i lasă și fără tălpi uneori și mirați că-i
scund
Ori îl dezlegă doar niște cercubeie prin nor

I-mai rămîi prin pereți — și, cu turlele-albastre
I-mai clepete-n cer ca turnați la ecou
Dar dacă îl s-ar mai da și cîte-un sat ori
îl s-ar da chiar și astre
Ei tot prin cerceale-ar pomi ca să le zidească
din nou.

Cu grație

Pe un camp alb neatîrșit catedralei
Acelei iubiri care-a pus stăpînire pe lucruri,
Punctul fin, imprecis, din care
Pornesc multe linii.

Ca un lan
De floarea-soarelui alb lîngă-o rece
Și-epinoasă cascadă, hotar
Imaginar între două

Umilețe.
Totul e se și sinteticul însă,
Elibertat
Să cunoască.

Deșteptul pămîntului

Nu știu, deștepții pămîntului,
Sau cum ați zice voi,
S-ar putea să fi fost invizibili,
Niște locatari ai unei alte planete care și ea
La rîndul ei, tot invizibilă,
Făcea ce făcea și se izbea
De cîte un pom.

De cîte un stîlp de telegraf mai cu seamă
Sau chiar de-un capil.

Și uite-l, nici asa o poveste
Cu un deștept al pămîntului — dar cîți
Deștepți nu încap, deodată, într-o lacrimă
Grea de cenușă, cînd aceasta de taină
Care pînă la urmă nu lasă pe nimeni
pe dinafară

Deși nici înăuntru de loc nu-i prea cald
și nici
Bucate prea multe nu sînt
Și nici liniște —

Greul acesta, negreul sau cum
Veți mai vrea să o spuneți: ce e zi
Zicătoare de-atunci
Și-apoi umbră-ntre noi, stup de clare
Și-amare mirosme ce fierb, un vis brist și zăcut,
Petrecut prin mari aripi, pus parcă la jug între
sie

Și sărbătorit, muncii parcă de mori,
În cîte o după-amiază, cît ține ceul,
Roșu pe deal,

Se arăta
Însuși deșteptul pămîntului.
Și uite-l,
Uite-l cum nu mai vrea să ai se mite în ochi,
se ziceo,
Uite-l cum se face că îl e somn și-i e dor
de aseară,
Uite-l ca un pod aruncat peste nori înăpăr,
Uite-l, deșteptul, cice-e rupt doar la pearță
și cică
Niște vite astoapte de pe islaz,
Cică se duce c-un greier și-e stea de se
amoară
Și cică mai vine, se-stoarce ca-e seară ce
crește
Și scade-adăncindu-se-e tălpi și-e obraz.

Un deștept al pămîntului, ce mai,
Este făcută lumea numai din deștepți!
Deștepți și eu care mă gîndeam că poate
lacrima mea
Nu e să fie sîmenea stăpîn, că nimeni
Nu e să-mi pună stăpînire pe ochi.
Deștepți cît zăcătoarea-aceea, zic-o
Fică de-atunci intre un deștept
Și alți deștepți.

Și uite ce noapte...

Și uite ce noapte: ce nu mai stă locului
De parcă ne fi impușcat un lup alb chiar
acum
Și uite: văd roșu chiar gheara, văd sîngele
lui
Prin pereți și văd pacostul...

...Sînt niște stînci,
Niște nori albi și ciudați în edele,
Niște păduri care trec dintr-o parte-e cealaltă
Și se răsfrînge luminiș la mijloc; ațe să nu mă
înșel,
Chiar un tren.

Am luat bine linia de ochiu și sufletul
Care și azi a fost vînat fiindă brazoanei,
N-a mai avut locuință,
S-a repezit fără spre mine.

Nenorocitul, ah, cum să-i povestesc
Și să-i arăt că așa-i pe la noi
Și că tot așa-i și pe partea cealaltă, poate,
De unde ca un invalid cosmic din celălalt
război
Face ce face și boncăne rece cu cirja
Pe care ne-o mai aruncă și-n echi

Am și eu partea mea de vinovăție, pesemne,
C am lăsat să se scurgă și ultimul strop
Din sîngele-acelei stele mîncate și asa pe
dinăuntru
Și lăcută teavă de pușcă uneori.
Dar hotărît, nopțile nu mai pot să se așeze,
Este o întreagă socoteală și cu nopțile-acestea
Cînd nu mai putem, nu se mai poate ieși
la vînat
Decît în somn, doar pîndind și ultima
Sălbăticiune din noi.

Lumea atîta cît e

Ca o traducere liberă-a zăpezii, după soare,
Ca o traducere liberă-a zăpezii, după vînt,
Lumea atîta cît e: nici prea mică, nici mare,
Doar că de la un timp vorbește mai mult prin
somn
Și de la un timp nici nu mai mănîncă, nu bea
Decît se uită cum ninge...

Îmi rețineți un loc

Îmi rețineți un loc: după înghesuiala
Aceasta de oștri — o expoziție
Universală, în fond —
Și mai ales după mirosul acesta al lor
Crud, abstinent,
Nu se văd decît uniforme,
Niște mantăi vechi de pitici și soldați.

Și niște oglinzi noi, dacă vreți,
O transpirație rece, fierbinte cu care
Poți să ungi sau să desurubezi
Chiar și un paratrăznet
Poți să împachetezi și să tai felii mici,
Mici de tot chiar și un fulger
Și poți să joci,
Să te distrezi, la urma urmei,

Să faci figurație în ultimul film mut.

Lumea își spune povești

Lumea își spune povești, un sat vechi e mai
doare,
Altul nou nici n-o vindecă și tot ea-l suie
sfînt,
Are un umăr cu mulți apaleți și izvoare
Și-are altul la care trag nori prin pămînt

Și se duc, se mai duc unii încă să moară
Tot pe-un deal și ce bravi mai sînt ei,
ce trufași!
Cînd își primesc dulce pensia aceasta de
seară
Și o numără-n sute de nopți la oraș

Isi pun zilnic deoparte lărîme de vis
Și lărîme de cer copt prin văi de-astă vară
Bune la junghi sau la tot ce prin legi s-a
decis
Și-aud greierii-n tălpi cum îi iau și-i măsoară

Cu-o macara poți să-l tragi prin văzduh
înăpărăt
Și poți cată de aripi să-i pui, contralorți,
Ei știu că nici focul din ei nu mai arde de tot,
Dar nici că-nghețul nu-i scoate mai albi
pe la porți.

Mamă

Uneori pun niște pomi în vis și mă trezesc
Cu amîndouă mîinile-nghețate, goale,
Și dacă mă uit mai mult văd chiar pămînt
Și rădăcini și pietre, mamă,-n ochii dumitale

Pun niște pomi de aur ce tot cresc
Și scot și luminoase răni pe-afară, grele,
Și dacă mă uit chiar gura ta se vede-ntr-un
cuvînt,
Și pleoapa ta-ntr-o frunză, pe sub stele

Pun niște pomi cum nu s-au mai văzut
Și toți parcă s-ar prinde-așa, ca de un simbur.
Din care valuri mișcă cerul ce-ai trecut
Și-ai sărutat o clipă luna, sora de pe cîmpuri.

Albumul

Chiar a doua zi Maciste a fost obligat să lasă din casă, deoarece Gherman nimeni se-mbolnăvise, și considera că în afară de el nimeni n-ar fi putut să se intereseze de albumul predat la „13 decembrie". Spre norocul lor, nu toți oamenii văd bine dar cîțiva tipografi au băgat de seamă într-o miercuri dimineața cum pe culoarul dintre mesele zețarilor lunneca un motan imens care în locul picioruluiș stîng din spate purta un picior de om. Și totul ar fi fost în regulă dacă ar fi fost încălțat, dar acel picior era gol și călca nesigur. Spinarea lui Maciste părea să atingă pămîntul și fiecare pas ce-l făcea îi storcea lacrimi. Iubitul Norei, azvîrlit de la mansardă (distanța era de cel puțin 10 m), căzuse ca bolovanul lui Sisif pe spinarea lui Maciste și-n urma acestui impact, motanul abia se mai tîra.

De fapt Gherman nici nu-l rugase să treacă prin tipografie, ci pur și simplu se plînsese lui Ion și Vasile că albumul său cu casele cele mai vechi din oraș, așteptă la zincografie de ani și ani de zile.

Maciste însă, nu suporta să-și vadă prietenul supărat, cu atît mai mult, cu cît și iubita Norei, și grefierul îi pregătea ceva de necrezut.

Încă de dimineață, la casa lui Gherman sosiră șapte mașini diplomatice, din prima coborînd însuși șeful grefier, care-i conduse pe stratin pînă la poarta lui Gherman; apoi se repezi în locuința sa de peste drum și, deschizînd larg fereastra începu să facă poză după poză, ca să existe material documentar din, cum se mai spune, dovezi. Dar Gherman refuză să-i fotografieze, pretextînd că nu are atelier, că el nu mai este fotograf oficial, că el nu poate se încaseze valută și că dacă vor neapărat poze de la dînsul să aștepte pînă se va instala în noul său atelier. Grefierul fotografia fiecare chin dar în pozele lui nu apare nicăieri refuzul lui Gherman, ci doar chipul său deosebit de amabil. Rebegit cum era, Maciste asista neputincios la încercarea grefierului de a strînge dovezi împotriva vecinului său. De aceea s-a și hotărît să treacă pe la „13 decembrie" să vadă ce se întîmplă cu întîrzierea și în aceeași după-masă albumul lui Gherman a fost tipărit cu prin mînuna. Peste două zile, însoțiți de Ion și Vasile, și bineînțeles cu Maciste pe umăr, Gherman luase la bătăria „Victoria" cel mai frumos album apărut vreodată în marele nostru oraș.

Gherman, — care era un om de suflet, i-a dat un autograf chiar și grefierului, dar Maciste, atoatevăzătorul și înțelegătorul a rupt fulgerător foaia pe care stăpînu-său scrusese cîteva cuvinte de bun-simț, și împăturînd-o, a pus-o în buzunarul lui Gherman. În zare și reviste începură să apară cele mai elogioase cronici, pe care Maciste emoționat le citea (printre mîzdîituri) prietenilor Gherman, Ion și Vasile, atît de fericiți de evenimentul tipografic încît nicăieri nu băga de seamă, în clinchetul de pahare, că altcineva le citea cuvintele elogii.

Peste drum, grefierul a trebuit să aștepte aproape trei zile ieșirea celor trei prieteni din casă. Maciste stătea pe pervazul ferestrei și se cîte ori capul bătrînului grefier cădea de somn, scotea astfel de sunete încît s-ar fi trezit și cei adormiți pe veci.

Gheorghe Pituț

plastică

Rigoare și invenție

Pentru **Viorica Benț** aceasta a patra expoziție personală (Sala „Căminul artei") implinește cristalizarea unei concepții artistice, în care realul este constrîns să îmbrace forme dintre cele mai neașteptate. Pentru că artista își rezumă, în fond, arile de preferință după criterii vădit impresioniste, dar pe care înțelege să le exprime după rigorile unei gramatici plastice, ce și-o elaborează de mai multă vreme cu îndărătnicie și meticuloasă aplicație. Distincția între aceste planuri ale demersului ei creator poate da impresia unei hibridări, la o trecere mai superficială peste lucrările din expoziție. „Simpla prezență a lucrurilor pe care le înfățișează un pictor — observa Rene Huyghe —, oricît de obiectivă ar părea, e semnificativă pentru sensibilitatea sa; el va elabora echivalența vizibilă a acesteia în universul pe care-l construiește cu ajutorul fărîmelor recombinate din natură. **Artistului îi revine sarcina de a descoperi realul, de a-l inventa**". (s.n.). Tocmai această inventivitate mi se pare că rezumă astăzi creația Viricăi Benț. Reperul real, atît de net figurat (desenele din expoziție sînt, în această privință, o excelentă demonstrație și dau cheia, rafinat construită, a interiorităților structurilor pictate, pe care ni le propune artista), este extras din somnolența bidimensionalitate pentru a fi redescoperit într-un spațiu imaginat, conceptualizat și îmbogățit cu elemente de relief sau de adîncime. Volume moi și multiforme, precum enigmaticile creaturi din mările corallera, se desfac către privitor în jubilații de culoare și delicate forme (în ciclul nu atît de inspirat numit de autoare: „Natură moale", ba chiar „natură vie moale"!) Sau tăcute viziuni cosmice, modelate în relief din hîrtie manuală și apoi pictate (Ciclul „Anotimpuri-Lumini"), ca și celelalte din ciclul „Pămînt", lată proiecțiile fantastice, dar atît de convingător credibile, ale unei lumi reale de grădini (subacvatice, pămîntene, astrale, suspendate?), coplesitor de reale, dar prin care artista a lăsat să treacă, discret, duhul ghiduș și strălucitor al unui „Ucenic vrăjitor".

Energii imense se consumă înăuntrul universului plăsmuit de **Ioan Bolborea**, dar timpul de acțiune al acestui act creator este geologicul, adică desfășurarea lentă, acumulativă, în care domnesc tăcerea și amenințarea. În sculpturile lui Bolborea, (Galeria „Orizont"), totul pare să fie în pragul dezagregării; articulații tensionate la maximum, adînci riduri ale materiei într-o cazną îndelungă și tăcută. Semnul distinctiv al sculptorului pare să fie un proces: **germinația**. Adică taina facerii scăldată în putere și lentoare (una dintre lucrări poartă chiar acest nume). Totul strîns în menghina rigidă și elastică, în același timp, a ovoidului. Toate formele pe care le dezvoltă imaginația artistului se supun rigorii plastice a sferei, ovoidului sau cupolei și se dezvoltă în cuprinsul acestei structuri-carapace pe liniile de forță, dar și de durată, care consolidează această matrice arhetipală.

„Imaginația artistică este o concepție proaspătă despre un subiect vechi" — ne avertizează undeva Rudolf Arnheim. În această reconsiderare a imaginației artistice, sculptura lui Ioan Bolborea ne apare mai mult descriptivă, oprindu-se la orizontul acesta de reflectare. Ea nu provoacă nimic în această normală senză a lumii ce o cercetează. O disecă, o recompune, dar numai în tiparele restrînse ale acestui demers recognitiv. Creația începe, însă, dincolo de această limită. Sculptorul lucrează dezinvolt în materiale definitive (lemn, bronz, sticlă) cu remarcabile soluții plastice în îmbinările dintre aceste materiale, (subsumate, deocamdată, numai unei idei strict constructive, dar cu bune șanse de dezvoltare în viitor), cu o disponibilitate evidentă spre finisajul rafinat și cu o subtilitate a vocației de a construi, ce ne anunță o prezență energică și de contur a acestei tinere generații.

Corneliu Antim

muzică

„Primavera"

Cum nu se poate mai potrivită denumirea „Primavera" pentru a desemna ansamblul celor patru tinere instrumentiste din Statele Unite (Martha Caplin — vioara I, Mitsuru Tsubota — vioara II-a, Diann Jezurski — violă, Melissa Meell — violoncel) care au concertat cu cîteva săptămîni în urmă la Sala Mică a Palatului, prilej de a marca printr-o prezență deosebită împlinirea a 10 ani de la deschiderea Bibliotecii americane la București.

Un quartet cu media de vîrstă sub 30 de ani ar putea să înfățișeze auditorului doar inscrierea într-o mai apropiată sau mai depărtată devenire în interpretarea optimă. Nu numai atît ne-a produs audierea formației „Primavera". Prospețime, bun gust, tradiție asumată cu vioiciune sînt primele caracteristici care așază condiția muzicală a ansamblului la timpul prezent și nu în viitor.

Absolvente ale unor școli muzicale cu bun renume, cele patru interprete au abordat un program pretențios avînd ca piloni clasici Schubert (Quartettsatz) și Beethoven (Quartetul op. 59 nr. 2) și ca replici contemporane quartetul **Primavera**, dedicat ansamblului de compozitorul american Paul Chihara și **Cinci „cinteece"** de George Gershwin prelucrate pentru quartet. La aceasta se adaugă și execuția brilantă a unei mișcări dintr-un quartet de Martian Negrea, asimilată expres și în timp record, de unde e vede că, în afara lucrului către finisajul comun îndelungat, instrumentistele posedă și un profesionalism sigur, o cotă tehnică remarcabilă, îmbinînd spiritul cameral cu bravura concertistică.

În Schubert, vizibilă era o regie a fragilității, o notă studiată de improvizație, lăsată anume pentru a sublinia caracterul confesiv al muzicii, căci premeditarea, seriozitatea abordării partiturii reușeau și ele din claritatea planurilor dinamice, finisarea pe ansamblu a culorilor, o deosebită transparență provenind din conștientizarea optimă a rolului fiecărei știme. Peste acestea, interpretarea avea o notă potrivită de spontaneitate, îndeosebi în ceea ce privește conturul nuanțelor, un fel de ingenuitate „à la Rousseau" aplicată în mod adecvat acestui fragment schubertian postum.

Cel de al doilea dintre **Quartetele Razumowski** de Beethoven este o lucrare amplă, deosebit de exigentă în evidențierea arhitectonicii, aici mai suplă, mai puțin vizibilă și tocmai de aceea mai dificil de subliniat. Intuirea justă a formei s-a vădit chiar acolo unde era mai dificilă, în partea secundă, o mișcare lentă foarte extinsă, cu repere interioare subtile, sesizate și traduse sonor cu multă inspirație. La aceasta se adaugă tempoul unduios al scherzo-ului, verva robustă a finalului și, mai ales, logica părții I, cîștigarea treptată a continuității, peste suspensiile reflexive ale începutului. Quartetul „Primavera" are o imagine definitivă despre operă, elaborată în ore lungi de lucru comun, apoi are o degajare tehnică și vizibilă plăcere în cînt.

Quartetul compozitorului contemporan Paul Chihara reprezintă o muzică mai abstractă, închisă în sine. Există totuși aici și o ierarhizare tradițională a culminațiilor și episoade coloristice atrăgătoare.

„Cinteecele" de Gershwin avesu să ne arate din plin calitățile prezenței sonore imediate, diversitatea timbrală, o savoare deplin convingătoare, păstrînd mereu decența academică. Foarte potrivite formației, cele cinci scurte piese solicitau lărgirea ambitus-ului expresiv înspre vocalitatea enunțurilor (remarcabilă aici vioara I) supleță ritmică, captivanță. Cum se vede, o formație cu un diapazon stilistic larg, prospețime și simț al scenei.

Costin Cazaban

Aura romantică şi visul fantastic (V)

Episodul imaginar-fantastic inserat în al doilea capitol al romanului sublimează esenţa „studiului" pe care Eminescu, prin intermediul eroului povestitor, îşi propune a-l consacra lui Toma Nour. În afara dezvăluirii, şi pe această cale, a adevăratei firi a eroului, în sensul relevării talâturi de cea aparţinînd naturilor catilinare) dimensiunii ce rezidă în puternica înclinaţie pentru stările de reverie proiectate în vis, pe de altă parte, se tinde la identificarea unei alte cauze circumscrisă biografiei intime ce stă la originea iremediabilei sale „boli" (dezabuzarea sceptic-disperată, pesimismul atotcuprinzător). Prima cauză — s-a văzut — se leagă de moartea lui Ioan, unicul său prieten. A doua, menită să explice izbucnirile de misoginism atroce, sesizabile încă din cele spuse în discursul catilinar, are drept explicaţie nevindecabila inhibiţie sentimental-erotică, devenită adevărat blestem, de care eroul suferă. „— Iubit de-un asemenea înger, fără să-l poţi iubi, şopti el încet, cu o voce seacă şi amară", acesta este diagnosticul pe care Toma şi-l pune sieşi. S-a înţeles desigur că cele spuse se referă la „tînăra fată" din „palatul" vecin, la imposibilitatea de-a dreptul dramatică de a putea comunica cu ea prin iubire. „O, — se confensează el — dac-ai cunoaşte tu cît de puţin sufletul meu acesta, te-ai înfiora — nu ştii, nu-ţi poţi imagina cît e de pustiu cît e de deşert în el (...). Nu mai simt nimic şi cînd mai pot stoarce o lacrimă din ochii mei, mă simt fericit. Ai văzut acel înger închinîndu-se Dumnezeului său, ei bine, acel înger iubeşte c-un amor lumesc pe un demon rece, palid, cu inima de bronz, ca mine. Şi eu... eu n-o pot iubi. Stele-n cer, amoruri pe pămînt, numai în noaptea mea, neci un amor". E lesne de sesizat, deci, că prin recunoaşterea orgoliosdureroasă a unei asemenea „stranii infirmităţi sufleteşti, Toma Nour numeşte încă una din murile constante ale tipologiei romantice eminesciene, rezultată din tragica antinomie ivită între „lumesc" şi ceresc, între existenţa fenomenală şi cea ideal-metafizică. Psihologic, totul la forma unei demonii pe cît de mindru afirmată, pe atît de chinuitor suportată. „Înţelegi tu — se adresează în continuare Toma privilegiatului său interlocutor — ce va să zică de a nu pute iubi ? A trece prin lume singur, mărginit în paşi, în ochi — să te zvîrcoleşti în strîmtoarea sufletului tău celui rece — să cauţi a-l aprofunda şi să vezi că e secat şi că apele sale se pierd în nisipul secăciunii sociale, să ard de căldura unei societăţi de oameni, ce trăiesc numai din ura unuia către celălalt." Sintetizînd, Toma Nour îşi aplică singur sentinţa : „A nu iubi nu-i nimica — a nu pute iubi e grozav".

Ar fi însă simplist să se tragă de aici încheierea că rezultatul final constă în totala desprinderea de „lumesc" a lui Toma şi, drept urmare, completa sa dezumanizare. Cum s-a remarcat de nenumărate ori, caracterul profund omenesc al acestui gen de suferinţa existenţială rezidă în sublima lipsă de voinţa a eroului eminescian bîntuit de spiritul demonic de a tranşa definitiv în favoarea soluţiei metafizico-mizantropică. De aici decurge, fără îndoială, faptul că unica supapă eliberatoare care este visul impresionează, omeneste vorbind, prin biografismul asumat al suferinţei. Ceea ce, fireşte, conferă o motivaţie cu adevărat intimă modului în care visul însuşi este „trăit". „Citeodată numai aud bătăile pustitului meu suflet, citeodată suflarea mi se curmă-n piept, ca vîntul ce se curmă prin ruinele zdrobite de munţii anilor... Citeodată mai simt şi eu !... O, atunci îmi place să trec prin lume cu ochii închişi şi să trăiesc sau în trecut sau în viitor". Afirmînd un asemenea punct de vedere cu valoare de crez intim, Toma Nour se plasează, cum însuşi naratorul arată, în categoria „genilor pierdute". Pe de altă parte, prin cele spuse în rîndurile din urmă se accentuează asupra firii lui bimerice, convertită în elanul pentru visul fantastic marcat fie de pionjonul în spaţiul timpului trecut, fie în acela al timpului viitor. Astfel enunţată, deocamdată, tema timpului se dovedeşte a fi mai ales emanaţia stărilor de spirit intime ale eroului, aflat în împrejurări de viaţă tensionat emoţionale. Nucleul conceptual, în ordine mitic-filozofică şi, aşa-zicînd, ideologică, de-abia se întrevede.

Într-un fel, substituindu-se eroului său, spre sfîrşitul capitolului al doilea al romanului, naratorul ia pe cont propriu substratul confesiv înculcat discursului epic. Este reluată mărturisirea de la începutul romanului („am o predilecţiune pentru vechituri") într-un nou context, chemat să releve ceea ce am numi paseismul mitic şi istoric, străbătut de un „activism" ideologic revelator, sub semnul căruia se structurează visul romantic, adesea, redimensionat din unghi fantastic. Înainte de a se fi ajuns la disocierile cvasiteoretice din **Archaeus**, dublate de aplicaţii practice convergente precum, pe de o parte cele din **Făt-Frumos din lacrimă** şi, pe de altă parte, cele din **Sărmanul Dionis**, aşadar, întîia tentativă de definire subiacentă a nucleului mitic autohton implicat în „teoria" eminesciană asupra fantasticului, ne este oferită de romanul **Geniul pustiu**. Iată de ce, caracterul de „fişă ideologică" al pasajului în discuţie nu trebuie să scape atenţiei critice. „Afară era un timp posomorît şi gemător, ca gîndirile muribunzilor, ploaia vijîia bătînd în ferestrele ca ei — focul se făcuse zgură-n sobă — luminarea ardea palidă a stinse — şi mie mi se părea că aud şoptirea acelor moşi bătrîni cari, pe

Sculpturi de Ioan Balborea (paginile 6 şi 7)

cînd eram mic, îmi povesteau în timp de iarnă, ţinîndu-mă în tremurîndele lor braţe, poveşti fantastice despre zîne îmbrăcate în aur şi lumină, cari cîntă semina lor viaţă în palate de cristal. Au trecut anii d-atunci — şi parc-a fost ieri, — ieri pare-că-mi încîlceam degetele în barba lor cea albă şi ascultam la graiul lor cel înţelept şi şoptitor — la înţelepciunea trecutului, la acele veşti din bătrîni." Dimensiunii aceştea, a nestinsului dor după vîrsta paradisacă a omului, cufundată în lumea eseurilor autohtone, a amintirii aureolate de mitul fericirii perpetue, dobîndită prin retrăirea basmului copilăriei, i se asociază alta, la fel de puternic înrădăcinată în simţirea şi conştiinţa creatorului. „Mi-ar fi plăcut — îşi continuă naratorul spovedania — să trăiesc în trecut. Să fi trăit pe timpul acela cînd domni îmbrăcaţi în haine de aur şi samur ascultau, de pe tronurile lor, în învechitele castele, consiliile divanului de oameni bătrîni — poporul entuziast şi creştin undoind cu valurile mărei în curtea domniei — iară eu în mijlocul acelor capete încoronate de păr alb al înţelepciunii în mijlocul poporului plin de focul entuziasmului, să fiu inima lor plină de geniu, capul cel plin de inspiraţiune — preot durerilor şi bucuriilor — bardul lor". Sigur, pasajul din urmă stimulează la deducţii şi consideraţii deosebit de complexe privitoare la procesul de formare a gîndirii mitico-etnice eminesciene în faza de început. Îndeosebi, ceea ce Blaga numeşte „complexul voevodal", sursă a uneia din temele pivot înscrise în etnosul şi eposul eminescian, îşi află aici întîiele enunţuri. Însă, nu e mai puţin adevărat că asemenea mărturisiri postadolescine închid în ele germenii acelei gîndiri mitice a scriitorului ce vor cristaliza în structuri epice de anvergură romantic-fantastică, aspirînd la determinări de loc şi timp revelator autohtone.

Departe de a revendica o poziţie autonomă, amplul pasaj confesiv de mai înainte, în realitate, face deplin impact cu axul narativ al capitolului romanesc. Pur şi simplu, prin aceasta naratorul nu-şi propune altceva decît să relateze împrejurările cînd, după un relativ întins răstimp, („Pe urmă am plecat la ţară, la o moşioară a părinţilor mei, unde am petrecut o vară frumoasă, plin de povesti şi de cîntece bătrîneşti) află ce s-a întîmplat cu Toma Nour, de multă vreme plecat din ţară. Înlocuind tonul confesiv cu cel narativ, povestitorul zice : „Spre a hrăni acele vise şi mai mult, am deschis vreo cîteva cronice vechi şi răsfoiam prin ele, cînd într-una găsesc o scrisoare nedesigilată încă — pe care desigur că menagera mea, primind-o de la poştă, o aruncase în cartea aceea. O desfac". Nu este greu de presupus că scrisoarea aparţine lui Toma Nour însuşi. Raportîndu-ne la tema investigaţiei noastre, din ea, se cuvine să reţinem caracterul simptomatic al formulărilor legate de proiecţia în spaţiul fantastic a viziunii eroului asupra propriei extincţii : „Într-adevăr, voi ăştia cari trăiţi în lume numai pentru ca să trăiţi, aveţi o idee ciudată de moarte... Voi vă imaginaţi scheletul unui mort şi-i ziceţi moarte. Pentru mine e un înger drag, cu o cunună de spini, cu faţa palidă şi cu aripi negre. Un înger... îngerul visurilor mele, care are-o fizionomie cunoscută mie — singura fizionomie care purta pentru mine fericirea lumei în zîmbetul său şi melancolia pămîntului în lacrima ei. Acea fizionomie nu mai este. Acele buze ce surîdeau — un surîs al morţii le-a închis, sau mai bine : moarte-amorată de mine a luat figura unei copile, a vizitat pămîntul şi mi-a răpit mai întîi inima, pentru ca dispărînd ea — s-o urmez şi cu sufletul". Motivul eminescian al „mortului frumos", cum se vede, îşi relevă încă de pe acum prezenţa. În fine, deosebit de semnificativă este constatarea că în acelaşi sfîrşit de capitol detectăm din nou însemnele revenirii prozatorului la motivul enigmistic al demersului său romanesc : „Deschid sertarul mesei şi iau puţinele portrete ce le aveam împrăştiate prin hîrtii. Portretul lui era lipit de a lui Tasso.

Nicolae Ciobanu

Privirea lui Orfeu

Spaţiul literar

Este nimitor cîtă fascinaţie a neantului, a puterii întunericului poate ascunde mintea cea mai strălucită, cîtă melancolie sublimă şi cîtă deznădejde putem uneori descoperi în inimile cele mai pure şi mai iubitoare ! Iată că pe urmele lui Hegel (şi, mai încolo, la începuturile culturii europene, este lui Platon) care îşi inaugura cursul de estetică (la care asista şi Goethe !) printr-un epitaf înscris pe piatra tombală — imaginară, nu-i aşa ? — a artei : „Arta este pentru noi un lucru ce aparţine trecutului", Maurice Blanchot, într-un volum de eseuri apărut recent în traducerea exemplară a Irinei Mavrodin, nu ocoleşte aici el problema „dispariţiei literaturii" şi înlocuirea acestui spaţiu închis, consacrat şi privilegiat cu efortul totalizant al omului de a-şi cuceri libertatea absolută ca fiind idealul cel mai demn pentru propria-i măreţie : „Arta nu mai e capabilă să poarte nevoia de absolut. De acum înainte nu mai are importanţă la modul absolut decît desăvîrşirea lumii, seriozitatea acţiunii şi îndatorirea de a obţine libertatea reală". Desigur, Maurice Blanchot este un gînditor (şi un artist, mai ales) mult prea adînc pentru a nu se lăsa răpit de vocile de sirenă, iluzorii recompense ale vîdului spiritual lăsat de cenuşa unor scandaloase, eclatante paradoxuri, dialectica raţionamentelor şi scriituri sale concentrîndu-se cu o fervoare a devotamentului fără egal asupra operei şi actului creaţiei. Puţine comentarii critice reuşesc să refacă din abia drumul onric al artei cu mijloacele unui discurs prin natura sa de o natură specific teoretică, abstractă, către inima nocturnă, fierbinte a textului fără a-l mutila, fără a-i afecta ritmurile vitale, adică fără a trata textul ca pe un cadavru jalnic pe o masă de disecţie jalnică.

Eseurile lui Blanchot nu sînt despre sau în marginea literaturii, a operei, ci în prelungirea ei, adică sînt încărcate de aceeaşi semnificaţie ambiguă cu literatura, cu opera pe care şi-o asumă la modul absolut cu o forţă copleşitoare, atotputernică în orgoliul şi umilinţa trăite de fiinţa umană în faţa neantului paginii albe. Această intimitate cu actul creaţiei pe care Blanchot o trăieşte şi o exprimă nu numai pe o cale pur vizionară ca o privire în noaptea profundă, în abisul înspăimîntător al operei, ai creaţiei analogă privirii fatale, inspirate, fără grijă a lui Orfeu, dar şi la nivelul nuanţelor infinitezimale ale senzaţiei proustiene în recucerirea spaţiului literar ca spaţiu vital. În această intimitate deci cu problemele angoasante ale artistului, actul creaţiei ni se relevă nu ca o operă încheiată, ci ca o mereu reînnoită tentativă de a parcurge drumul către operă, un fel de a spune : ego via sum : „Scriitorul este atras, artistul este solicitat nu direct de operă, ci de căutarea ei, de mişcarea ce duce la ea, de apropierea de ceea ce face opera cu putinţă : arta, literatura, şi ceea ce ascund aceste două cuvinte". (...) „poemul este profunzimea deschisă asupra experienţei care-l face cu putinţă, strana mişcare ce merge de la operă către originea operei, opera însăşi devenită căutarea neîmplinită şi infinită a propriei sale obîrşii" (...) „poemul este în mod esenţial poem al poemului".

Apăsînd artistul modern se scufundă din ce în ce mai mult într-un spaţiu neutru, impersonal, cu cît iluzia demiurgică l-a părăsit, cu cît mitul antic al „daimonului" transcendent care şi-ar pronunţa discursul prin intermediul său a dispărut lăsîndu-i prada celei mai patetice iaceri : conştiinţa dramatică a imposibilităţii realizării Cărţii, în sensul mallarmean al noţiunii, spulberarea visului de a atinge absolutul, mînuirea de efemer cu ajutorul cuvintelor. Dar dacă el se retrage cu o anume modestie din lumina prea violentă a particularului pentru a se adăposti în umbra trăirilor universale, ca un seismograf pe jumătate depersonalizat (şi Blanchot îi citează în acest sens pe Mallarmé, Cezanne, dar şi pe Musil, Van Gogh etc.) nu este mai puţin adevărat că poetul trebuie să se lase invadat, cucerit de realităţile exterioare, istorice, ca o condiţie a menţinerii vitalităţii, plenitudinii şi sănătăţii împărăţiei eului. Autorul „Spaţiului literar" îl citează astfel pe Hugo von Hofmannsthal care umanizează şi umple de speranţă inima poetului modern care nu o dată s-a văzut ameninţat cu reificarea într-un univers alienant, dominat mai curînd de legea de fier a utilităţii, funcţionalităţii obiectelor şi nu de frumuseţea lor : „El (poetul) n-are dreptul să ignoreze nici unul dintre gîndurile ce-i asediază pretinzînd că aparţine unei elite ordini, căci în ordinea sa fiecare lucru trebuie să-şi afle locul" (...) „...nu poetul se gîndeşte neîncetat la toate lucrurile lumii, ci ele se gîndesc la el. Ele sînt în el, îl domină. Chiar ceasurile sale sterpe, stările de depresiune şi derută sînt stări impersonale, ele corespund tresăririlor seismografului, şi o privire ce ar fi îndeajuns de profundă ar putea citi în ele secrete încă şi mai misterioase decît în poeziile înseşi". Dar pentru a ajunge la această imprescriptibilă, sotereologică funcţie a artei şi poetului în lume, nu este suficientă doar o autentică vocaţie estetică ci mai mult decît atît : vocaţia iubirii, nesfîrşita bunătate a inimii.

Dan Laurenţiu

ATITUDINI

Nostalgii administrative

Citind titlul interviului — „Scriitorul — acea dreaptă conştiinţă în care semenii săi să poată crede" — şi lăsînd deoparte înfăţişarea chinuită a formulărilor lui Norman Manea chiar şi în aceste puţine cuvinte, ai crede că este vorba despre importante probleme ale literaturii române de astăzi. Dar nu, nu literatura îl interesează pe intervievat, ceea ce la drept vorbind nici nu ne miră. Intervievatul este nemulţumit numai de ceea ce declară sau scriu prin reviste „adversarii" pe care şi-i inventă cu ţelul nemărturisit de a trece între ei drept scriitor şi nu altceva. Rîndurile sale acuzatoare sînt însă atît de sibilinice (e adevărat, datorită şi „stilului"), încît echivocul lor sugerează o „încruntare" greu de explicat şi mai ales de acceptat. N. M. ajunge, de pildă, să fie interesat de schimbarea locului de muncă a unuia dintre cei ce nu-i plac, fapt care ne arată că se visează în secret un fel de procuror extraordinar al literelor române, cu dreptul de a institui şi destitui persoane. Să înţelegem din asta că N. M. are alergie faţă de condiţia de pensionar şi că aceste rînduri divulgă nostalgia după un loc de muncă ? Pentru a-i face pe plac, ar trebui să expediem cîte ştie unde pe cei vizaţi. Obsesii administrative îl domină pe N. M., care se arată preocupat îndeosebi de schimbarea unei „conduceri operative" de revistă care n-a putut fi clintită de 7 ani, ca în biblie. De unde se vede aceeaşi dorinţă de a se erija în inspector de personal. Ceea ce ne aminteşte, oricît ar părea de ciudat, de un personaj care-şi recita poeziile în piaţa oraşului ori de cîte ori murea o „persoană importantă" din vecini. Dar nu atît această suspecită obsesie administrativă a unui autor, care simulează interviuri de idei pentru a-şi acoperi preocupări mai puţin ideatice, ne-a făcut să ne oprim asupra interviului din **Familia**, ci altă, privitoare la pagina pe care **Luceafărul** a închinat-o lui Marin Preda la moartea acestuia : „Într-o revistă ce ar fi fost să fie literară şi juvenilă (...) s-a publicat la moartea lui Marin Preda o rusinoasă pagină de invective despre aşa-zisa infirmitate şi redusă capacitate de înţelegere a scriitorului care ar avea, păsă-mi-te, nevoie de o dădacă militărească care să-l supravegheze şi să-l îndrume". Confuzia acestui text — gramaticală sau deliberată ? — l-ar putea face pe cititorul, care nu mai are sub ochi o pagină de acum aproape doi ani, să creadă că Marin Preda a fost invectivat la moartea sa. Şi unde ? „Într-o revistă ce ar fi fost"... zice N. M., iubitor de cuvinte încrucişate. Dar cu aceeaşi „metodă" de a numi revista, ne-am putea referi la Norman Manea amintind de un cunoscut comic englez şi de unul din eroii baladei „Toma Alimoş". Dar să trecem şi peste acest mod de a invinui pe cineva de ceva grav, insinuînd că nu-i poţi numi din motive administrative (iar administrative !). Este mai mult decît evident că N. M. nu e decît ecoul unei asemenea învinuiri auzite, că „revista ce ar fi..." este „Luceafărul", în care şi noi am publicat, în pagina pe care N. M. ţine s-o incrimineze după atîta timp, un panegiric al scriitorului Marin Preda. De aceea ştiu prea bine că pagina nu conţine invective la adresa marelui scriitor. Dar să vedem ce a apărut de fapt în pagina **Luceafărului**, să facem noi ce n-a vrut să facă intervievatul **Familiei** : „Ai fost pentru mine un mare om, un mare scriitor şi un prieten mare", scrie Dumitru M. Ion în această pagină ; „Marin Preda a fost mai mult decît un mare artist. El a fost prin întreaga sa operă un ctitor al noii conştiinţe artistice româneşti", afirmă alături Constantin Crişan ; „L-am cunoscut pe acest mare scriitor", mărturisea în aceeaşi pagină şi semnatarul acestor rînduri, desigur nu pentru a-l invectiva pe Marin Preda ; iar Nicolae Dragoş adăuga : „Prin **Moromeţii**, Marin Preda a înălţat sufletului românesc un nepieritor şi impresionant monument"; tot între „invective" se înscriau probabil şi cele scrise de Dinu Săraru : „nimeni pînă la acest scriitor care a fost unul din puţinii cu adevărat mari după război în România nu ne-a făcut să pricepem atît de viu dureros cumplita chestiune ţărănească" ; sau Cezar Ivănescu : „M-am rugat noapte de noapte pentru viaţa lui şi a celor dragi mie..." ; Eugen Barbu : „Drama

tălerii unui salcîm va rămîne un etalon shakespearean în literatura noastră" ; Adrian Păunescu : „Moartea lui Marin Preda înseamnă pierderea celui mai complex şi mai profund scriitor român din toate timpurile... A murit un om, un om extraordinar, un prozator inegalabil care şi cînd dădea un răspuns parcă punea o întrebare". Ne oprim aici deoarece, dacă n-am face-o, ar trebui să cităm aceste pagini în întregime. Şi atunci cine îl invectivează pe Marin Preda la moartea sa ? Sau cui nu-i semnează fişa de cadre N. M. ? Sau, la urma urmei, N. M. ori nu ştie ce înseamnă cuvîntul „invectivă" ori n-a citit pagina revistei cum se obişnuieşte. Citatele, tipărite negru pe alb în pagina pe care **Luceafărul** a închinat-o marelui scriitor, ne îndreptăţesc să ne punem aceste întrebări. Ne îndreptăţesc, cu atît mai mult cu cît N. M. a tipărit aproape zece volume, de care nu s-a făcut caz la noi, niciodată, este adevărat, dar zece... Cu toate acestea, N. M. citeşte rău şi nu se sfieşte să susţină că pagina memorială din **Luceafărul** conţine altceva decît conţine. În vocabularul personal al lui N. M. invectivă înseamnă elogiu (şi probabil invers) ?

Deci N. M. pretinde a fi găsit invective la adresa lui Marin Preda în revista **Luceafărul**, aceeaşi care a tipărit numeroase dintre cele mai bune pagini ale prozatorului Marin Preda ; o revistă mereu apropiată de Marin Preda, şi la bine şi la rău. Sînt lucruri ştiute. Cui se adresează atunci N. M. ? Locuitorilor de dincolo de Canalul Minecii sau cititorilor de limbă română care epuizează revista **Luceafărul** la orele 7 dimineaţa şi ştiu mai bine decît o ştie N. M. ce a întreprins revista **Luceafărul** pentru opera şi pentru memoria lui Marin Preda ? Îi aducem aminte lui N. M., şi nu cititorilor fideli ai revistei **Luceafărul**, că aici, în paginile ei, s-a publicat timp de un an, datorită perseverenţei lui Adrian Păunescu, o carte care s-a numit **Imposibila întoarcere**. Pentru a preciza climatul de apariţie al acestei cărţi, să mai spunem că, deşi presa literară a declarat **Imposibila întoarcere** drept cea mai bună carte a anului, ea s-a izbit de boicotul unui „juriu literar", care prefera **Imposibilei întoarceri** o carte de articole. Îi mai aducem aminte aceluiaşi că tot în **Luceafărul** a apărut primul capitol, antologic, al romanului **Delirul** şi că tot aici au fost publicate primele articole despre acest roman, în timp ce cartea era atacată prin pamflete care circulau în dactilogramă pe la forurile culturale şi politice şi prin redacţii. Şi că tot revista a continuat să fie consecventă în atitudine faţă de **Delirul** chiar şi după ce s-a desfăşurat împotriva cărţii o adevărată campanie în cel mai pur stil proletcultist. În **Luceafărul** a apărut un interviu clarificator despre **Delirul**, la cererea scriitorului şi, tot aici, unul dintre primele capitole din **Cel mai iubit dintre pămînteni**. Ochiul imparţial al cititorului nu face abstracţie de aceste lucruri cum face N. M., iar noi nu enumerăm toate acestea pentru a-l convinge, ci pentru a evidenţia mistificaţia la care recurge intervievatul.

Defăimarea din **Familia** n-ar fi meritat un răspuns, dacă N. M. n-ar fi recidivat. Pagina din **Luceafărul** nu este pentru prima dată incriminată în numele conştiinţei „colegiale". Volumul, pe care editura **Cartea românească** îl dedică memoriei lui Marin Preda, **Timpul n-a mai avut răbdare**, îi ocazionează lui N. M. aceeaşi paradă de inteligenţă şi bunăcuviinţă. E de prisos să cităm aici „amintirile" din acest volum prin care, chipurile, N. M. apără memoria lui Marin Preda. Dar cine sau ce îl deleagă pe N.M. în această postură de înger al Apocalipsei ? N. M. declară singur în articolul din volum că a fost o figură cu totul periferică a vieţii şi interesului lui Marin Preda, un simplu client al editurii căruia într-o zi scriitorul i s-a adresat pe motiv că în sfîrşit scrie „mai realist". Asta e tot ce se poate spune despre relaţia dintre Marin Preda şi N. M.

Este deci limpede că altceva l-a supărat pe N. M., dar aceste nu ne-o spune. Pe N. M. l-au supărat aceste rînduri pe care Adrian Păunescu le-a tipărit în aceeaşi pagină : „Ne întrebăm zadarnic, din 1956 şi pînă acum, de ce l-au lăsat cei ce au fost cu Nicolae Labiş într-o zi de decembrie să se ducă sub roţile tramvaiului" ; şi mai ales că le continuă astfel : „aş putea întreba pe cei care au fost în iurul lui, joi, 15 mai 1980, şi joi noaptea, dacă nu au nici o remuşcare, dacă nu simt că ţineau în mîini un vas fragil şi cu un preţ infinit pe care l-au scăpat jos" ?

Întrebarea a rămas fără răspuns ; singurul răspuns care a ajuns la noi sînt rîndurile repetat agresive şi mistificatoare ale lui Norman Manea. Intervievatul lui Gh. Grigurcu, desigur, ar fi dorit ca această întrebare de conştiinţă să nu se pună, să nu fie scrisă, să nu fie tipărită şi să nu circule. Ar fi dorit ca nici rîndurile scrise de Cezar Ivănescu să nu apară.

Interviul din **Familia** ne-a arătat doar că N.M. are porniri de cenzor vigilent. Sigur că o întrebare îi poate nelinişti pe cei cărora li se adresează, dar nimeni nu are dreptul de a interzice cuiva dreptul de a o pune. Cu atît mai mult cu cît cel care o formulează n-a fost un simplu client al Editurii **Cartea Românească**, ci prietenul mai tînăr care a veghiat, alături de marele scriitor, apariţia unei cărţi de neuitat : **Imposibila întoarcere**.

Iulian Neacşu

NUMELE POETULUI

Aurel Dumitraşcu

„Divina paradoxalia" cu un epigraf din Dylan Thomas : „Rage, rage gainst the dying of the light", este cartea de poeme a unui tînăr moldav de la Borca (Judeţul Neamţ), tînăr deosebit de înzestrat, vieţuind în beatitudinea harului, Aurel Dumitraşcu. Numele său se adaugă pleiadei de tineri poeţi moldavi pe care editura ieşeană „Junimea" ar trebui să-i publice de urgenţă : Liviu Antonesei, Mariana Codruţ, Liviu Cangeopol, Adrian Alaigheorghe, Dorin Spineanu, Alina Nour şi alţii atîţi.

Publicat de mai toate revistele literare (cîteva splendide grupaje din poemele sale au apărut în „Luceafărul"), deţinător a numeroase premii, Aurel Dumitraşcu merită să debuteze strălucitor pe măsura talentului său.

„Divina paradoxalia" este o carte bine construită, compusă din trei secţiuni, „Teatrul sau Fuga pe teritoriul scînteii" „Cine merge în paradis", şi „Frumuseţea sau dichotomia fericirii", scrisă cu ambiţia obţinerii unui acut stil intelectual eliotian, în care versul aspiră la lapidaritate sugestivă, la expresivitate în sine (grafia folosind tehnica expresionistă a majusculării cuvintelor dar şi deriziunea acestei tehnici), cu un bun dozaj al invrersului care nu îndbuşă suflul dramatic existenţial.

Cu un rar simţ al proporţiei, cu un fin instinct muzical deşi pare a cultiva o artă a „decompoziţiei" poetul reuşeşte să fie riguros şi armonic atît în poemele scurte cît şi în poemele ample, adesea fastidioase la mulţi dintre colegii lui de generaţie :

„Florile roşii mor încet în ferestre / tu să nu spui acum că e seară / îngrozitor de puţin trăiesc oameni / dulceaţa pribeţie a cărnii prin aer / şi atîtea propuneri pline de graţie / pînă şi ziduriile rămîn cu capul întors / rujul reginei pe gîezna bufonului — iată / aceste ţinuturi marasmul laguna / convorbim / imperecherea broaştelor nu-i o problemă de logică / în orice poveste cineva vinde măşti / mari bucăţi de jar se aud mişunînd / casa plînge totul păleşte în roşu / „bărbat sînt numai din întîmplare / puteam fi nefericit ca un turn" / pelerin în propria-ţi casă / adică memoria se ascunde-n oglinzi, // prohibito, ce-mi spuneai despre / solemnitatea creierului înainte de moarte ? / — şi plouă — / şoapteie, vezi, mult prea mult se lovesc / peste ceafă ca nişte datornici" — Poem trist pe fond roşu.

Cu un mai atent auz la captarea propriei muzici interioare decît mulţi poeţi tineri de azi, Aurel Dumitraşcu trebuie să încerce să evite în viitor falsa erudiţie care devine preţioziate şi de asemenea trebuie să-şi aspecteze cu mai mare atenţie poemele (uneori transcriind versuri străine ; iată spre exemplificare un vers din poemul „Portret cu ditirambul piescăitor", „sînt aşa trist încît am început să orbesc" aminteşte prea supărător de „mi-au orbit ochii din această tristeţe a zilei").

Cîştigînd la fiecare nouă lectură, poemele scrise de Aurel Dumitraşcu au o profunzime reală şi un sunet de pe acum inconfundabil ; nu-i dorim decît, sigur pe „scriitura sa", să atace frontal „marile teme" ale poeziei, puţinele teme care, singurele preschimbă literatura într-un destin.

Cezar Ivănescu

OPINII

TRADIŢIONALISMUL (II)

Este momentul să subliniem aici că un asemenea „statut" artistic, deşi se menţine şi printr-un „cod" al semnelor şi al semnificaţiilor, este implicat într-o adîncime, se dezvoltă pe o suprafaţă şi se menţine într-o durată vădit altele decît cele proprii unui curent, unei mişcări ori unei şcoli. Depăşind zona dinamicii artistice, tradiţia — ca unul din factorii care concură la degajarea specificului naţional — pătrunde spre teritoriile ontologiei estetice şi, ca atare, aparţine imanenţei. Acolo unde nu se înţelege, nu se simte ori nu se acceptă deschiderea conceptului spre un strat ontologic, el este definit în principal ca mişcare „diacronică" formală, antrenînd opere distincte, integrate totuşi unui organism viu (datorită şi acestei mişcări) numit arta unei anumite colectivităţi (nu neapărat marcat individualizate) pe o anumită întindere de timp. Am spune chiar că tradiţia este privită ca element al tehnicităţii artistice. (Ceea ce, în parte, se întîmplă şi în cazul supunerii şi cultivării conştiente a dimensiunii naţionale specifice, fiindcă procesul nu exclude nivelul semnelor şi al relaţiilor oarecum „materiale".). Mai este definit, apoi, ca element hotărîtor al unei singure „ideologii" estetice, suficient pentru a exprima un curent sau o şcoală. Dar „ideologia" estetică reprezintă o viziune cu eficienţă limitată în timp şi, în ultimă analiză, purtînd ea însăşi, la modul imanent, indiferent de natura ei, amprenta specificului naţional, iar ordinea nu poate fi inversată, întrucît instrumentele specificului naţional nu au fost şi nu sînt „ideologiile" estetice. Pentru acest motiv, tradiţia — ea însăşi nelimitată — poate subsuma, poate înscrie în dinamica artistică „ideologiile" estetice finite, precum şi produsele lor afirmate valoric. Evident, simbolismul — de exemplu — are o tradiţie, dar aceasta acoperă sfera unor *antecedente artistice*, fapt care nu ne îndepărtează de o anumită tehnicitate, chiar dacă ne referim şi la oarecari structuri identice. În relaţie cu specificul naţional, deci trimiţînd spre o structură formativă existenţială, tradiţia absoarbe şi totalitatea viziunilor, a „ideologiilor" cristalizate în curente sau şcoli artistice.

Ar fi de încercat, acum, în sfîrşit, a se urmări două implicaţii ale acestei stări de lucruri: mai întîi, se cere explicat de ce, totuşi, în dosarul şi aşa încărcat al tradiţiei, apare capitolul distinct al *mişcărilor* „tradiţionaliste", deci al unei ordonări a creaţiei apropiată de natura curentului artistic. Sigur, un asemenea „capitol" apare numai în cadrul grupării de arte care-şi proclamă conştient specificitatea naţională şi — aparent — mişcările „tradiţionaliste" s-au dezvoltat după întregul tipic al unui curent artistic. Numai că, la o cercetare mai atentă, o inadvertenţă esenţială se face vizibilă. Curentul artistic presupune — afirmă Adrian Marino — orientarea unei mişcări, direcţia ei de înaintare şi dezvoltarea — pînă la epuizare — a unor idei şi forme artistice. Ceea ce, aproape fără reformulări, se aplică şi „programului" elaborat de teoreticienii „tradiţionalismului" fin realitate, mişcările sămănătoriştă, ortodoxist gîndiristă etc.). Dar dacă — şi aceasta exclude tradiţionalismul ca atare din sfera curentelor artistice — oricare dintre curentele apărute de-a lungul timpului (clasicism, romantism, baroc, simbolism etc.) a fost în măsură să „producă", prin supunerea în linii mari la programul estetic riguros stabilit, personalităţi artistice şi opere rămase ca puncte de reper axiologic în istoria artelor — „mişcările tradiţionaliste" nu au reuşit. Astăzi ştim că sămănătorismul şi ortodoxismul gîndirist, bunăoară, au teorizat *prin exces şi, de aici, nu o dată în fals* imanenţa specificului naţional şi funcţia tradiţiei ; dar conformarea la această direcţie a însemnat operă minoră, inexpresivă. Şi dimpotrivă : deziderea de exces, de supralicitare, de distorsionare, de fals, deci de „curent", menţinerea într-un cadru echilibrat, firesc dimensionat, al orientării prin tradiţie spre specificul naţional a germinat opere de primă mărime, fie să le amintim şi numai pe ale lui Lucian Blaga, V. Voiculescu şi Mihail Sadoveanu. De-abia în acest fel, creatorii

amintiţi s-au înscris într-o serialitate istorică aflată deasupra curentelor, evadînd dintr-un „program" inadecvat, de fapt un „program" în sine, care n-a reuşit o acoperire prin creaţie fiindcă n-a putut şi nu putea s-o teoretizeze din viciu de sentă şi structură.

Dar eşecul excesului a avut consecinţe asupra întregului : s-a alterat sensul conceptului de tradiţie şi s-a alterat, îndeosebi, cel al conceptului de tradiţionalism. Iniţial, un esteţician ca Mihail Dragomirescu nu subscria accentelor peiorative, discreditoare, optînd pentru o bună deschidere a conceptului. În acelaşi timp, însă, E. Lovinescu pronunţa verdictul cu autoritatea pe care i-o conferea nu atît demersul teoretic propriu-zis ori intervenţia polemică directă, cît mai ales delimitările de pe parcursul *Istoriei literaturii române contemporane*, cu toate că — şi aceasta trebuie spus — procesul în general (relaţia : estetic/ specific naţional) era exact explicat. Şi a urmat, decisivă, în condiţii similare, adoptarea discriminării terminologice de către G. Călinescu. În acest fel, accentuîndu-se nu numai realitatea a-estetică a tradiţionalismului (în realitate, a teoretizărilor excesive ce-l denaturau), dar mai ales caracterul său de obstacol, de factor de regres artistic, conceptul părea definitiv înlăturat în calitate de posibil mobil activ al teoriei şi al practicii artistice. Cu începere, însă, din al şaptelea deceniu sub imperiul valorificării critice a peisajului artistic din prima jumătate a veacului nostru, ideea de „tradiţionalism" şi, implicit, tradiţionalismul şi-au dezvăluit şi notele pozitive, nu dintre cele de neglijat. Oricum, în cadrul acestui proces de reexaminare a consecinţelor artistice ale orientării prin tradiţie spre matricea specificului naţional (constatăm tot mai frecventa utilizare a denumirii de sămănătorism, ortodoxism gîndirist, trăirism etc., în locul celei simţite ca „false" de tradiţionalism) — şi astfel ajungem la cea de a doua implicaţie a disocierii tradiţionalismului de ideea de curent artistic —, teoria artei se resimte de pe urma absenţei unui concept util.

Într-adevăr, actul de conştientă formalizare, de creare artistică în spiritul specificului naţional pe suportul tradiţiei ar trebui să se numească, logic, „tradiţionalism". Aşa cum „tradiţionalistă" se cuvine a fi calitatea operei, într-un prim regim al specificităţii şi particularizării. Fiindcă nici noţiunea de „tradiţionalitate", cu apelaţie la actul general, şi nici cea de „tradiţional", vizînd o calitate a produsului artistic (la care se apelează în ultimul timp, tocmai din lipsa unor termeni proprii), nu se înscriu într-un statut al convingătoarei adecvări terminologice. Problema, în ultimă instanţă, este aceasta : avem sau nu avem dreptul estetic de a reconsidera şi de a reintroduce în circuit termeni, noţiuni, concepte cu o semnificaţie deventă — după decantarea critică a fenomenului însuşi

atelier literar

poșta redacției

BOGDANA CRINAL : Pare să fie undeva un murmur liric, dar lucrurile nu sînt încă destul de lămurite și edificatoare. Reveniți.

GR. HUZA: Schița nu e rău scrisă, deși prelungirea excesivă a „dedublării" personajului dv. rămîne discutabilă. Oricum, merită să continuați.

AUREL ALBU : Din nou, scădere gravă, întoarcere la un nivel de improvizație mărunță, convențională, lipsită de semnele harului. Parcă sînt scrise de altă mînă !...

V. MILESCU : Puține noutăți și lucruri de substanță : „În oglindă", „Cîntec pentru mîine" (cu alunecări uscat-didactice), „Zăpadă" (idem, retorice).

SILVIA SIMA : Pagini încă tulburi, aglomerate, confuze, în care e greu de descifrat perspectiva vocației. Cei puțin, deocamdată. Să vedem ce mai urmează.

IONEL KOSKA : Buncle gînduri din scrisoare nu-și găsesc, din păcate, o ilustrare adecvată în textele însoțitoare, care nu ne oferă deloc prilejul de a înregistra o diminuare a neajunsurilor semnalate anterior, semne de înnoire și progres. Există, totuși, pe ici pe colo, unele fulgurații lirice („Poem discret", „Poem în mișcare", „Flashback") care ne îngăduie să așteptăm rezultate mai bune.

NEAGU DRAGHICI : Ceva mai bine, în „Valiza" și „Povestea Hildei", care confirmă unele aptitudini semnalate anterior. Dar nu se văd, încă, progresele așteptate, n-a crescut [illegible] îndemînarea construcției, [illegible]ea de cuprindere și siguranța expresiei, ba, dimpotrivă, [illegible]sta a devenit mai greoaie și poticnită, stîngăcile și improprietățile s-au înmulțit (ca și șovăielile ortografiei, dealtfel !...). Se pare că ați renunțat la proiectele și ambițiile de care vorbeați cîndva. Păcat ! (Manuscrisele sînt tot neglijente, înghesuite, greu de citit...).

I. GRUNZ : Doar „Laus pagi" și eventual, „Odă părinților".

ȘT. AGACHE : Sînt firești, prin revistele noastre, și versuri mai puțin reușite, și experiențe extravagante sau doar simulate, și „făcătură" găunoasă și hăulitoare, etc. Dar nu aceste accidente definesc poezia tînără de azi, despre care aveți păreri atît de nejustificat negative. Dealtfel, e cam devreme să vă pronunțați atît de categoric și să încercați „să faceți ordine". — mai aveți mult de învățat, de citit, de înțeles — treptele înțelegerii sînt infinite și pretind un permanent efort de pregătire, de lărgire a orizontului, de meditație, etc. (nu trebuie să uitați nici celebra constatare înțeleaptă care susține că, în ciocnirea dintre un cap și o carte, nu întotdeauna cartea sună a gol !...). În ce privește versurile dv., ele sînt deocamdată slabe, stîngace, primitive, semn al unui început șovăitor, al lipsei de experiență, etc. Poate, în viitor, vor fi mai bune. Să sperăm.

B. COSTIN : Proza e inertă și anodină, mată, ca dealtfel și multe dintre versuri. Formula albă și rece pe care o încercați, cu metafora la punctul zero, nu pare să dea rezultatele sperate. Ceva mai bine, în „Pregătiri", „Reținești această știre banală", „Atitea senzații", poate și „Tentativă sub boltă". „Povestire științifico-fantastică".

ȘT. B. T. : Într-o asemenea formulă, se cere mai multă claritate, precizie, coerență (mai puține aproximații și ambiguități), o mai severă economie a expresiei (împotriva primejdiei prolixității și retorismului). Textul — nu întru totul de lepădat — poate constitui „primul jet", un punct de plecare.

MAITREYI : Cele două poeme par lipsite de un fond viu, „trăit", lucrate mai degrabă cu meșerie și pre-meditare, decît cu inspirație (deși, în „Aștept mai departe", un gînd interesant și generos tinde să se „aprindă", către final). Lipsesc totuși, cum bine ziceți, „explozițiile sufletului". Evident, nu vă putem ierta !... Dacă știți, însă, cum spuneți, să deosebiți binele de rău, asta e totul, nu vă mai lipsește nimic !... Caz de excepție !...

Ion C. Bărbăcioru, Gălțăș Nicolae, Nițu Teodor, Eugen Sita, Constantin Popa, Ilie Costeș, Gabriela Șerban, Octavian I. Vlad, Maria Bălănean, Ion Pițiu, Constantin Cazacu, Constantin Sîrghi, Nostradamus, Costică Arsene, Z. Mavilă, Dumitru Cimpean, Caterina Croitoru, E. B. A., Emil Almășan, Ionel Cazaban, Felix Valeriu, Lidia Landau (?), B. A. R. A. Nicolae, Ștefi Maro, Gh. Boca, Gheorghe Cosma, Al. Ciraș, Laura Călin : Încercări de nivel modest.

Ioan Balăn, M. Serban (Constanța), C. Petru, Armine, T. C. Zarojanu, H. P. Ulma (ceva, în „Cîte o mie"), **Stefania Ion, Geo Anton, Plaiou Stellan, Petre Pirvulescu, George Corobea, Iov Florică, Valentin Brăileanu, Maria Ungureanu** (ceva, în „Ca un dangăt de clopot"), **Maria Cioranu :** Nimic nou !

Geo Dumitrescu

N. B Manuscrisele nu se înapoiază.

Annunziata

Singurătatea face un zgomot de hîrtie
mototolită în pumn.
Singură, asupritoare ca moartea
liniștea se aude tăcînd

Annunziata, mă rog ție
abisală reverie
nu pot îndura
acest flux de magneziu
nervii acestia sfîrîie
și aceste minți se chircesc de durere

Somnul meu, ție
insomnie
coșmar — irisul tău albastru de cobalt
boreală lacrimă mă fixează
se uită la mine cum dorm
mă țintuie
și plînge în liniște

Cîntec de stație

Iată, toamna a izbucnit în oraș ca o molimă
pe ce se fugăresc amenințători
tăunii de fum ai furtunii
se destăcu-n piețe, mătăsoasă
frumusețea foilor de ceapă,
nălucirii roșcate de satin.
Iată, a vremea cînd se pun la murat amintirile
prin articoriate se mai conservă speranța
sucul de fructe și sucul de oameni
prelăcut pînă la vin, distilat pînă la oțet
se prelinge în groapa comună a cuvintelor.

Dar încă mai am întrebări
pojarul verii încă mai suie ardoare pe ziduri
febra ascunsă a sîngelui viței sălbatice
viermi auriu ai luminii încă
mai colcăie tainic sub pietre
și această iubire a mea
ca o privighetoare cu ochii scoși
încă mai cîntă trecătorilor uitați în stații
în așteptarea tramvaielor — fantoma;

...În prima dimineață cu ninsoare
ultimul pieton rătăcit culege absent
de pe ține
Sticlind înghețat, răsturnată scoica
ochilor ai
va prelinge umbra amintiri tale
ca pe o lacrimă albă, curată.
și iarna va putea coborî
acest oraș, definitiv
în uitare.

VĂ PROPUNEM UN NOU POET:

IRMA SANDU

Inimă de iarmaroc

Vulpile de jar ale dorinței
umilită maree,
apun și se sting.

Turtă dulce, de ghips,
cu oglindă
arată-mi mereu
să nu uit niciodată
mamiie-chip alb
cu aripile frunții căzute
fotografia de mort rîzătoare
sigură-lustruită ca nimicul
indiferentă ca piatra ponce
față de talpa damnatului.

Freacă-mi mamă buzele cu ea
pînă la liniștea-tăcere
dar oprește, implor
dansul morții la bilci, roiuri
albine negre rotind
peste obraz năclăit de lacrimi.
turtă dulce, de ghips.
cu oglindă.

Zurgălăi de uitare

Zurgălău de uitare, auzi
nu mă strigă nimeni pe nume.
ploile toate vin
să mă spele de cîntec pe mine
ninsorile toate se-adună
să mă-ngroape-n uitare
toate fiarele liniștii, toate
singerează în numele meu
varul oaselor lor peste mine
țărînă albă de calcinare
sarea sîngelui lor mă acoperă
gropiță albă de sare
să mă-ngroape, de-acum
să mă-ngroape
să nu mai aud tăcînd
toate șoaptele-nghețată de frică
să nu mai chem
așteptînd:
viermele glasului meu
strivit
mi s-a uscat în palmă.

Zurgălău alb de uitare, nu mai urla
nu te mai scutura de plîns
îngropat în fundul pămîntului;
niciodată n-am fost botezată
cu dragoste
nimeni nu mă strigă pe nume.

Îndurătoarea

Seara tîrziu
cînd știi în sfîrșit
că nici un înger
nu se va întrupa pentru tine
și povestea trebuie s-o termini
singur
cînd toate astea se duc și te lasă
îți mai rămîne
peretele alb
de care te poți izbi cu capul
pînă cînd urma
(umbră ca sîngele)
se-ntunecă și te uită
îți mai rămîne lumea cea largă
cinstită limită
îndurătoarea
bază a liniștii

«Cu dulci în gură flori de tei»

Urmare din pag. 1

le chemă. / Steaua știe ce gîndești. („Făptura mamei").

Cam jumătate din poeziile acestui volum antologic sînt dedicate mamei, alcătuind o cîntare fără seamăn în toată poezia lumii. Cu toate acestea, îndemnat de Nina Josu, care la interviul, să spună cea mai frumoasă poezie a sa despre mamă, Grigore Vieru răspunde fără ezitare : „O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi / Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi"... Sau din folclor : „De străini îi plină lumea, Da' măicuță-i numai una !"... numindu-i astfel pe cei doi meșteri în ale poeziei : folclorul și clasicii, la care a ucenicit cu spor binecuvîntat. Despre Eminescu, căruia îi închină mai multe poezii, la întrebarea „Ce înseamnă Eminescu în destinul D-voastră poetic ?" răspunde „Eminescu este izvorul", adică, în termenii poeziei lui Grigore Vieru, reperul fundamental și primordial. Iată și una din poeziile dedicate sub titlu de **Legămînt** lui M. Eminescu : **Știu : cîndva la miez de noapte / Ori la asfințit de soare / Stinge-mi-s-or ochii mie / Toi deasupra cărții Sale. / Am s-ajung atunce poate / La mijlocul el aproape, / Ci să nu închideți cartea / Ca pe reccle-mi pleoape. / S-o lăsați așa deschisă / Ca bătaiul meu ori fata / Să citească mai departe / Ce n-a dovedit nici tata. / Iar de n-au s-auză dinșii / Ai străvechi slove bucium, / Așezați-mi-o ca pernă / Cu toți codrii el în zbucium.**

Multe sînt poeziile închinate poetului absolut al literaturii noastre, puține la fel de inspirate și de interesante. Interesantă, da, pentru că în cele din urmă sensibilitatea unui poet ne propune imagini și idei poetice, capabile, printre altele, să uimească, să facă textul poetic captivant. „Idei poetice" sînt la Grigore Vieru în mai fiecare poezie, chiar strofă ori vers. La fel cum interviul însuși ne dezvăluie o inteligență vie, perfect aplicată lumii contemporane, inteligență al cărei mod de exprimare este funciar poetic :

— Ce este poezia ? Vă rog să o definiți !

— Cine o poate defini ? Niște considerații : poftim.

Oameni nu știe mai bine ca inima secretele cerului. Poezia ar fi secretul creierului scăpat de gura inimii. Cîntecul ce unește spiritul cu simțirea e ca un măr împlinit sănătos : din care parte nu-l miști îți bucură inima.

Găsind pe masă vinul lăsat de Inimă alături de pîinea adusă de Spirit, poezia bucura-se-va egal de amîndouă darurile. (...) Dacă am avea două inimi, una am vrea să gîndească. Poetul adevărat este cel care, nesăturîndu-se din poezie, nu se satură de ea.

Fericit poetul a cărui cîntare nu bogat, ci liber de-atîta îl face.

Înțeleptul, care crede că el este mai mult decît este cu adevărat, mucnește și pentru mai multul din sine cel închipuit. Poezia trebuie să rușinezе sufletul sărac, să-i pedepsească chiar.

Pasărea nu copacul și-alege în care să cînte, ci pădurea.

— O poezie trebuie să fie frumoasă ?

— O poezie trebuie să fie multă. Dacă-i multa e și frumoasă. Dar ce înseamnă frumos ? Să-ți povestesc un fapt din viață, legat de poezie. Mă găseam anul trecut la sanatoriul Bucuria din Vadul lui Vodă și-am nimerit în cantină la aceeași masă cu o femeie simplă de la țară. Femeia, am observat, se așeza de fiecare dată la masă nu pe tot scaunul, ci pe marginea lui, ca și cum ședea pe loc străin. Ducea cu sfințenie și multă sfială lingura la gură. Pofta de mîncare bună, dar lăsa numaidecît ceva în farfurie, să nu creadă cineva că mănîncă prea mult.

O poezie frumoasă are numaidecît ceva din sfiicluna femeii aceleia. O poezie frumoasă se așază pe marginea inimii la om, nu i se vîră în suflet".

Un răspuns „numaidecît" memorabil dă poetul la întrebarea „care ar fi sarcinile poeziei de azi" : „În general aceleași dintotdeauna. Să-i facă omului chipa mai ușoară și mai frumoasă. Să-i facă pe om mai bun, mai încrezut în forțele sale. Să-i facă să-i fie dragă viața, natura din sînul căreia este uneori smulsă. Să încurajeze, cum spune poetul, soarele să răsară și femeia să nască. Să împingă la viață. Cam astea ar fi sarcinile distinsei doamne, plus cîteva mai noi. Una din ele aș vrea s-o ilustrez cu ajutorul unei întîmplări.

Mă întorceam de la o casă de creație cu avionul. Alături o femeie sub 50 de ani. Bluziță verde, basma viu colorată pe cap, degete noduroase, muncite, — țărancă.

Nu-și deslipise pînă atunci tălpile de pămînt și cît am zburat n-a mai slobozit din mîini speteaza din față a scaunului de care se încleștase, și-i pierise și graiul. Abia la Chișinău, cînd roțile aeronavei atinseră pămîntul, hurducîndu-ne strașnic, femeia, simțind pămîntul sub ea, a scos două vorbe curat de-ale noastre, care mustrau aspru avionul, dar și cu blîndețe în glas, așa cum cerți un dobitoc folositor : „Ho, nebunule !".

Mă gîndesc că una din sarcinile mai noi ale poeziei ar fi cam asta : să strige din cînd în cînd vremii, mai ales cînd vremea ne scutură, cum a strigat femeia aceea la avion : „Ho, nebunule !".

Poeții de azi scriu des și mult despre cuvinte, se poate vorbi chiar de o modă, mai rar despre limbă, despre grai, lipsindu-le celor mai mulți sentimentul întregului, sentiment deosebit de viu dinaintea lumii înseși numai la poeții autentici, precum Grigore Vieru, autorul unei „idei poetice" despre graiul în care scrie de o pertinență extraordinară : **Ce e fără seamăn ? / Graiul ! Graiul mamei, care / îl aduc și iar îl seamăn / Pentru dor și vindecare** („Roua dorului") **sau iar cînd nu poți : nici plînge și nici rîde, / cînd nu poți mîngîia / și nici cînta, / cu-al tău pămînt, / cu cerul tău în față, / tu taci atunce /tot în limba ta.** („În limba ta").

De mult n-am mai întîlnit o asemenea claritate a enunțului poetic, limpezimea de izvor a textului. Explicația-i una singură : poezia lui Grigore Vieru nu este făcută, încheiată, inventată, ci născută, ingenuă, are, de scoase, atributele firii. Nu e scornită de dragul „literaturii", ci există pentru că altfel nu se putea ! Pentru că tot ce ne spune Grigore Vieru trebuia să ne afle cineva „să le dea un nume".

O poezie tradiționalistă — li se va părea multora și o vor spune ca pe un regres, în fond sesibil la evidența harului poetic, harul fiind cea mai vie și mai veche tradiție a poeziei. Căci da, poezie nu se face fără har ! Cere ce se numește bine din cartea lui Grigore Vieru, anume că poetul este o ființă aleasă, apariție rară, a cărui strălucire nu poate fi întîrziată de interpuși veleitari, oricît de mulți ar fi și de deasă ceața lor. Ceea ce altora ar putea să le pară, în termeni mai aplicați, limbaj poetic tradițional, este în fapt o demonstrație de mari, surprinzătoare resurse de prospețime și precizie ale limbii poetului, ale graiului strămoșesc întru totul suficient și apt să exprime sensibilitatea unui spirit contemporan cu epoca sa, fiind aceasta una din lecțiile cuprinse în paginile cărții de care ne ocupăm. Cum se vede și din acest poem antologic, „Meșterul", dedicat „lui Ion Druță la 50 de ani" : **El lese-aproape mut din noapte, / Din țărna umedă a ei, / Cum lese din pămînt izvorul / Cu dulci în gură flori de tei : / Cum lese vîntul din pădure / Încovrat și fericit, / Cum lese flacăra din lemnul / Cel sfînt-ți arderi jurult : (...) / Nu poți fi sigur dacă treci prin / Ai limbii tale grîu cu dor, / De-ai fost copil cîndva, o, lingă / Vre a pădure și-un izvor.**

Cîteva poezii despre moarte ne îngăduie să conchidem asupra descendenței lui Grigore Vieru din cel mai autentic folclor : **Merg eu dimineața, în frunte, / Cu spicele albe în brațe / Ale părului mamei. / Mergi tu după mine, iubito, / Cu spicul fierbinte la piept / Al lacrimei tale. / Vine moartea din urmă / Cu spicele roșii în brațe / Ale sîngelui meu — / Ea care nimic niciodată / Nu înapoiază. / Și toți sîntem luminați / De-o bucurie neînțeleasă.** („Ars poetica"), paradoxul și minunea vieții găsindu-și una din explicațiile posibile : **Mare ești, moarte, / Dar singură, tu. / Eu am vatră unde lubi, / Tu nu, tu nu. / Ce dulce este pe cîmp / A ciocîrlei umbră. / Și pomii — ce vertzi prin care / Melcii stelelor umblă. / Ce dulce femeia / Care-mi născu / Prin mine un cîntec de dor / A trecut chiar acu. / Eu am țară unde să mor, / Tu nu, tu nu.** („Prin mine un cîntec"), explicație demnă de crezare la Grigore Vieru pentru

care o poezie cu titlul „Patria" sună cam așa : **Piatra asta e o pîine caldă, / Vîntul ista e un vin domnesc. / Și pelinul — busuioc sălbatic. / Vine ziua aurindu-mi pîinea. / Vine sara aromindu-mi vinul. / Vine mama îndulcindu-mi gîndul.**

În totul, poezia lui Grigore Vieru este, prin împlinirea sa plăditoare, un îndemn de întoarcere la uneltele de dintotdeauna ale poeziei : limbajul comun, stăpînit și slujit în cumințenia și sfințenia sa, în sfiicluna sa. Este o demonstrație reconfortantă de disponibilitate deplină pentru poezie a ceea ce, fără să știm totdeauna cum arată, numim o limbă curat românească. Grigore Vieru ne dezvăluie unul dintre chipurile de vis ale acestei limbi.

Ne aflăm, așadar, fără urmă de îndoială, dinaintea Poetului, a unuia dintre cei pentru care, ca să-i numeri, îi-e deajuns una — inima.

REMEMORĂRI

Se iscălea Z.S. (VIII)

În anul inaugurării Casei scriitorilor de la mare, Zaharia Stancu locuia în primul apartament de la parter, aparținînd de un hol romboidal în care era instalat un bar și devinovat joc mecanic pentru copii în care jucau însă cu îndîrjire maturii.

Filperul făcea un zgomot cunoscut, bîrfitul mașinii inundă uneori de sonerie vestitoare de cîștiguri variind între doi și o sută de lei.

Soneria sună în funcție de valoarea cîștigului, mereu tîrîtă în funcție de orice...

Și tot pe vremea aceea, din inițiativă pur personală, angajasem la Fondul literar pe Nea Stoica, cel care se ocupă ultimul și cu conștiincioșitate de trecerea noastră din prezentul literar în... Parnas.

Mulți au avut și vor mai avea nevoie de el. Îl recomand ca pe un meseriaș bun, un artist în branșa lui, care nu glumește cu cele sfinte.

Președintele, văzîndu-l în primele zile a afirmat cu sarcasmu-i binecunoscut : „L-am trimis să-mi ia măsura... Cînd se uită la mine îmi cum mă trec fiorii, fiorii mă trec...".

După o scurtă vreme, însă, Nea Stoica și-a dovedit cu prisosință calitățile de om folositor și indispensabil, atent și veșnic prezent.

Se posta în colțul stîlpului în spatele cărții mînca **președintele** atent, reverențios, îmbrăcat la gulf, cu intuiție perfectă și-i observa orice dorință.

Vrea **președintele** ardei iute, venea ardeiul ; era pîinea neprăjită, se prăjea în două clipe ; făcea președintele un semn discret cu degetul mare, venea un whisky mic ; bizîia o muscă prin preajmă-i, murea musca ; îl asaltau confrații cu întrebări, în momentul următor conversau cu Nea Stoica despre orice... He ! He !...

O singură dată a greșit Nea Stoica. Atunci, în ziua aceea nefastă, cînd a poposit la mare, în trecere, Vintilă Ornaru care prospecta un film ce urma să se toarne în... Bucegi.

Și poate că n-ar fi greșit, dacă acolo nu s-ar fi aflat și regretatul Nicolae Tăutu, Tilică, zămislitor de farse inegalabile, plin de umor și bonomie.

Și Tăutu, știind cît îl enervează pe Z.S. zbîrnîielile și icnirile aparatului din apropierea camerei unde stătea, dovedind o generozitate suspectă, a schimbat o bancnotă de o sută în mărunțiș de cîte un leu oferind-o „fîtfi-fîfi" lui Ornaru și lui Nea Stoica îndemnîndu-i să facă un concurs.

Să fi fost pe la unsprezece din noapte... Cele două „vrăbiuțe" au tras de manivelă cu conștiinciozitate și ambiție. Și aparatul gemea și le răspundea zornăind și nu-i prea lăsa să se despartă de maneta lui încălzită de palmele înfrigurate.

Și cînd se făcu ceasul mult peste miezul nopții, și cînd numai pescărușii mai îndrăzneau spre înălțuri schimbînd între ei onomatopee estompate de vînt, și cînd toată suflarea scriitoricească dormea visînd opere viitoare și evident, nemuritoare, cei doi concurenți avură parte de o surpriză neprevăzută.

În crucea nopții, s-a deschis ușa de la culoarul ce despărțea holul de apartamentul **președintelui** și acesta a ieșit în pijama, cu o haină de casă pe umeri și a rămas cîteva clipe studiindu-i siderat, cu privirea lui rece și albastră.

Cei doi s-au întors simțind instinctiv pericolul. Nea Stoica a făcut o reverență de balerin. Ornaru a rămas în poziție de drepți zîmbind ca la hipodrom cînd se arată la potou calul preferat : Horindița...

Nicolae Tăutu s-a furișat, mucalit, într-o firidă așteptînd deznodămîntul.

„Bună dimineața, stimați colegi", cică ar fi zis Z.S. cu voce de val măturător. „Îmi pare bine că te văd domn' Ornaru ! Și pe dumneata domn' Stoica.

Foarte bine îmi pare că vă văd... Am venit să văd ce faceți ! Credeam că mă pot odihni și eu la mare... Credeam... Vreau să vă anunț că mîine dimineață la șase, fix la șase, aveți un tren spre București. E accelerat ! Așa că să vă grăbiți că poate vă așteaptă familiile... !".

S-a întors în apartament fără să audă risetele înfundate ale lui Nicolae Tăutu.

Cei doi, după un fir de somn tras cu spaime, și la asigurările lui Tăutu că el „va răspunde de urmări", dimineața, în jurul orei nouă, erau în hol, cu bagajele alături, așteptînd smeriți apariția **președintelui.**

Z.S. s-a arătat surîzînd, l-a privit cu îndulgență, s-a uitat la bagajele gata pregătite și s-a mirat : „Ce se întîmplă ? Nu vă mai place marea ? Sau ați pierdut acceleratul... L-ați pierdut...".

Apoi grav, cu intonația lui autoritară, le-a cerut un singur lucru : „Vă rog mult, mult vă rog, mutați **mașinile** de aici. Duceți-o pe terasă că m-am săturat s-o aud zbîrnîind în capul meu. Mutați-o și apoi desfaceți-vă bagajele. Iar pe Tilică, a zis zîmbind șiret, îl pun eu să vă dea două sticle de vin pentru comision...".

Mircea Micu

PREZENȚE SCRIITORICEȘTI

«Zilele Caragiale»

Ceea de a VI-a ediție a **Zilelor Caragiale**, desfășurată la Craiova între 20 ianuarie și 2 februarie a.c. sub egida Teatrului Național craiovean, a grupat scriitori și oameni de cultură din Bucureștiul Caragiale (Mircea Tomuș, Ion Cristoiu, Al. Căliman, Dumitru Dinulescu, Maria Vodă Căpușan și alții) ca și suita de spectacole Caragiale cu concursul mai multor invitați din țară. Teatrele de păpuși din Craiova și din Baia Mare au prezentat adaptări ale unor schițe și versuri, easpeții din nord dovedind o ingeniozitate, o fantezie și modernitate remarcabile în slujirea operei marelui prozator și dramaturg.

O noutate a fost și includerea în seria de reprezentanții a unor pagini de operă inspirate de creația lui I. L. Caragiale, susținute de Teatrul liric din Craiova. Studioul experimental de caragialeologie din Timișoara, înființat de un grup de studenți entuziaști condus de Radu Radoslav, a prezentat un spectacol plin de îndrăzneală în care fragmente din celelalte comedii ale lui Caragiale sînt grefate pe textul **Conul Leonida față cu reacțiunea.** Somnul acestor bătrîni provoacă apariția fantoșelor din vechile piese, într-o atmosferă onirică jucată cu dăruire, cu aplomb, chiar dacă nu și cu o perfectă tehnică teatrală. Radicalismul interpretării textului este însoțit de sugestive soluții scenice care se așează firesc în cadrul experimental al acțiunii lor.

Invitatul de onoare al Teatrului Național din Craiova a fost Teatrul Național din București care s-a înfățișat spectatorilor craioveni cu **O scrisoare pierdută** în cea mai bună distribuție a lui. A fost un spectacol remarcabil prin respectul față de textul și indicațiile dramaturgului, prin fluiditate și transparență semantică. Memorabilă rămîne alei interpretarea lui Cațavencu de către Gh. Dinică.

Evenimentul acestei a șasea ediții a **Zilelor Caragiale** a fost, după opinia unanimă, premiera teatrului craiovean cu **O scrisoare pierdută**, în regia lui Mircea Cornișteanu. Prin noutatea viziunii și coerența ei, spectacolul craiovean se adaugă celui realizat de Mircea Marin la Teatrul de Stat din Brașov care propunea **O scrisoare pierdută** plină de surpriză, de incisivitate și de umor. Mircea Cornișteanu a pus accent pe suspiciunea și violența pe care această lume o presupune și a găsit soluții scenice valoroase, între care un final original, bine servite de trupa craioveană. Prin viziunea scenică, prin interpretarea tuturor actorilor din distribuție, și mai ales prin contribuția deosebită a lui **Vasile Cozma** în Trahanache, a lui **Petre Gheorghiu-Dolj** în Pristanda, a lui **Nae Gh. Maziu** în Cetățeanul turmentat, pentru a puncta cîteva contribuții de seamă, spectacolul craiovean cu **O scrisoare pierdută** se înscrie în suita de spectacole memorabile. O mențiune deosebită pentru portretele realizate se cuvine actorilor **Ilie Gheorghe** în Cațavencu și **Tudor Gheorghe** în Brînzovenescu, care se detașează prin pregnanța dinamicii actoricești. Rolul stimulator al acestor anuale **Zile Caragiale** este ilustrat și de acest incontestabil succes al Teatrului Național din Craiova pe comedia cea mai complexă a celui mai mare dramaturg român.

„O scrisoare pierdută" — spectacol prezentat în cadrul „Zilelor Caragiale" de Teatrul Național din Craiova. Tudor Gheorghe și Lică Albanezu interpreți ai rolurilor Brînzovenescu și Farfuridi

Zilele Caragiale s-au încheiat cu înmînarea diplomei **Asociației Caragiale**, pentru merite în interpretarea lui Caragiale, artistului ponorului **Radu Beligan** de către **Alexandru Dincă**, directorul Teatrului Național din Craiova, **Valentin Silvestru**, secretarul **Societății Caragiale**, și **Mihai Ungheanu**, președintele ei.

Corespondența

Urmare din pag. a 5-a

să-mi ierți îndrăzneala de a folosi un apelativ ca pe malurile Dunării, dar sîntem legați prin multe și mai ales prin dramele Realului din Giulești și a F.C.M.-ului Galați, echipa care hodinește vizavi de Zăclău (sat de pescari, așezat peste Dunăre, în dreptul Galaților, n.n.). Și dacă tot pomenirăm de baltă, sezonul de vară și de toamnă s-a dovedit haziiu, ca un meci dintre Combinata lui Gică Tacticosu de la noi din mahala și selecționata care ne-a pus cruce și blugi de brad (cîțiți helvești) și aleluiiiiaaa, cum zice părintele Ilie de la Sfîntul Vasile, cînd lasă liturghia la jumătate și dă o fugă la stadion, slobozindu-și acolo bojocii, mai ceva ca lancu Jianu. Am avut o cotarlă, numele : „Piciu, părinți : Necunoscuți, ocupația de bază : oț de coastă de godac — am dat-o în jugău, am injectat-o (cînd i-au băgat în sold ditumai Carioca am leșinat și m-am visat pe Maracana) mi-au prins-o hingherii și acum hălăduiește, ca mănușă de box, prin cinci continente. Piciul era, într-un fel, mascota echipei din Galați, dar cred că după ce i-am cedat altor echipe pe Țachi, Orac, Vlad, Majaru, ca să-i angajăm pe Gionț (netras) și Turbatu (neatins cu Carioca), Piciu n-ar mai fi intrat în stadion nici ca să culeagă zarurile stăpînului, în sfîrșit de oră cînd toți spectatorii, văzînd cine-a ajuns să joace în numele Galaților, ne dăm singuri cu tablele-n cap. Ce-i de făcut ?

Întrebarea cu care sfîrșești și-a mai pus-o, în secolul trecut, și Cernișevski. Și nici el nu i-a dat de capăt. Dar eu cred că știu ce se-ntîmplă. Pe noi, cei de la Dunărea de jos, nu ne taie mintea să ne ocupăm serios de fotbal. Nu-nvățăm nimic de la orașele din amonte, de pildă de la Alexandria. Noi sîntem în stare să ne pescuim (cei din Brăila celor din Galați, dar mai cu seamă invers) lucrînd cu plasa ori cu undița avînd în cîrlig bob de porumb și îzbindă de fată mare, dar sîntem de-a dreptul incapabili să rotunjim cîteva milioane de lei (chermeze, pungi de plastic, gogoșerii lucrînd cu făină șterpelită de morari și dăruită „pentru echipă", aceleași bilete de intrare la stadion vîndute la trei meciuri, un ciur de pește pe tarabele din piață ca să se-nghesuie lumea acolo și să nu fie nimeni în gară cînd arbitrii se urcă-n tren, luînd cu ei un vapor de pește etc. etc.) La noi nimeni nu vrea să fure di granda și pentru echipă (cel ce fură, fură doar pentru el), și-atunci de unde mașini la băieți, un milion pentru cumpărarea jucătorilor adverși, un milion pentru arbitri, sute de mii pentru mescle consumate în sambru separe și toate celelalte ? N-ai bani, nu joci cu artiștii, înghiți zarurile fiindcă nu mai ai cîine care să îi le adune, și-ți spargi tablele-n cap. Simplu ca scrumbiile albastre.

Țăranul de piatră

Urmare din pag. 1

rd și el știa de multă vreme asta, instinctual o știa pentru că simțea adînc, prea adînc în suflet starea lui de om de țară, de țăran, deși, deși ceva s-a mutat în el, am observat asta cînd treceam pe sub niște nuci bătrîni și l-am întîlnit pe unul între două vîrste care ducea o furcă pe umăr și o pădărie uzată într-o mînă. L-am întrebat unde merge. Mi-a spus că la orz. De' de ce întrebi, mă iscodește el nehotărîndu-se să-mi răspundă mai pe larg. Pentru că aveți două pălării, zic, una nouă și frumoasă pe cap, alta veche, ponosită, în mînă, de asta întreb. Cum să mergi prin sat îmbrăcat în hainele de lucru ? ! se miră și se întreabă. Într-adevăr, cum să mergi prin satul tău care mîinepoimîine e oraș, îmbrăcat în aceleași haine cu care lopătezi orzul ? ! (Observ că cel cu furca are și un săculeț de plastic, cu haine, pe care îl ține la subsuoară). Într-adevăr, cum să-ți poți tolera așa ceva ? !

Orașul trebuie așteptat în haine de sărbătoare.

m a p a m o n d

«Mă consider român, mă exprim ca atare şi sînt luat ca atare»

INTERVIU CU GEORGE USCĂTESCU

Un apartament la etajul zece al unui bloc în centrul oraşului. Acolo jos este El Retiro, Cişmigiul Madridului, lîngă el, într-o casă bine păzită a fost pusă „Guernica" cea întoarsă în afirşit de pe drumuri.

Aici, din biblioteca garnisită de cărţi ne privesc zeci de autori români şi sute de volume. În faţa mea, un bărbat viu şi binevoitor.

În Madrid, cu George Uscătescu, despre anii de liceu la Tg. Jiu, despre ce scrie acum şi despre... ce se va vedea mai departe.

— Cînd aţi început să scrieţi literatură ?

— Scriu din copilărie. Îmi aduc aminte şi primul articol. L-am scris la moartea lui Maxim Gorki. Era foarte citit de tatăl meu şi prezent în familia noastră. După aceea am început să scriu versuri. Cu versurile se începe în multe cazuri.

— Ca orice adolescent cînd începe să iubească !...

— Cu versuri şi, după aceea, cu studii. Una din specialităţi era, în afară de filozofie, italiana. Îmi aduc aminte că am revăzut acum în Italia un volum din 1940 publicat la Bucureşti în revista **Studii italiene** — „Leopardi văzut de noi". Era acolo şi un text de-al meu, despre o poemă a lui Leopardi pe care într-adevăr l-aş revendica şi acum. Era scris în plină adolescenţă dar studiile leopardiene le-am dezvoltat mai tîrziu, fiindcă eu pe Leopardi îl consider, alături de Eminescu, unul din marii poeţi ai umanităţii. Dacă ar fi să reducem poezia la cîţiva, ar fi Leopardi, ar fi Horaţiu, ar fi Eminescu. În Italia mi-am făcut şi doctoratul. Un doctorat în filozofie şi litere şi după aceea un doctorat care era în dreptul navigaţiei. În perioada aceea se crea un cod al navigaţiei în Italia.

— Dreptul ?

— M-a fascinat întotdeauna dreptul deşi nu l-am practicat. Evoluţia mea a mers în schimb atît spre filozofie, spre filozofia culturii, spre sociologia culturii, spre etică, spre alte preocupări. De aceea se găsesc în bibliografia mea foarte puţine texte de drept. De cînd m-am stabilit în Spania am oscilat între filologia romanică la început, fiindcă timp de 12 ani am ţinut catedra de limbă şi literatură română la Universitatea din Barcelona şi după aceea la Universitatea din Madrid. Sînt aici titularul catedrei de teoria culturii şi de estetică.

— Teoria culturii universale ?

— Da. Era o catedră care o avea înainte marele filozof spaniol Eugenio D'Ors, al cărui centenar s-a celebrat în toamna trecută. Catedra o deţin eu de 15 ani şi cam aici s-au centrat acţiunile mele ca profesor, dar şi ca preşedinte al diferitelor societăţi de filozofie.

— Cum se lucrează acolo unde a lucrat D'Ors ?

— D'Ors era un om de mare cultură, o sinteză între cultura catalană şi cultura castiliană. Un om care a descoperit o serie întreagă de secrete ale barocului. El era un anticipator însă, un om interesat în anumite teme monografice pe tema barocului, în special, şi pe tema a ceea ce el chema eonurile. Ca şi Blaga. Cînd vorbeşte Blaga de eonul dogmatic, cam acelaşi principiu îl desfăşura şi D'Ors. A avut o oarecare influenţă şi în România. Blaga a fost atras de el. Şi alţii.

— Ce-aţi propune să reţinem despre dv. ?

— Eu sînt admirator al stilului poetic în cultură dar nu doctrinar. Nu aş putea să spun că sînt un continuator al lui. Mă consider pe o parte discipol al lui Heidegger, cu care am avut întîlniri foarte frecvente pînă la moartea lui. Din punct de vedere universitar, am fost discipol al lui Giovano Gentille şi prezidez dealtfel o societate care îi poartă numele. Am peste 70 de cărţi publicate în diferite limbi, peste 7 000 de articole, de studii, de articole de revistă în Europa şi America. Activitatea mea este un criteriu de investigaţie, nu un criteriu de exegeză critică. Dar un criteriu mult mai amplu. Nu-mi reduc perspectiva la o anumită orientare dogmatică. În privinţa asta, mă regăsesc ca român. Spiritualitatea românească în privinţa asta este mai deschisă, mai independentă, sîntem realităţi deschise, sîntem constituţii deschise.

— Cum vi se pare că este cunoscută cultura românească în Spania ?

— A face cunoscută cultura românească în Spania este o misiune foarte grea, de multe ori deasupra puterilor noastre. Am o monografie, prima despre România apărută în Spania, despre popor, istorie, cultură, care a publicat-o Consiliul Superior de cărţi ştiinţifice. Cam a cincea parte din cărţile mele sînt cu tematică românească — filozofică, poetică, critică, şi socio-politică. Cultura este simpatizată şi se simte o deosebită atracţie pentru ea. Atracţie istorică — istoria rămîne o permanenţă, se vede prezenţa lui Traian, prezenţa romană, similitudinea filologică. Sînt elemente favorizante. Şi, după aceea, curiozitatea faţă de această explozie culturală care a reprezentat-o secolul nostru în România. Pe măsură ce lumea, generaţiile noi spaniole cunosc romanul românesc, poezia românească, cultura românească în general, le recunosc în ceea ce valorează ele. Eu am scris o carte despre Brâncuşi, şi Brâncuşi devine accesibil nu numai datorită apariţiei acestei cărţi, dar şi contactului care l-a avut arta spaniolă cu el. Arta care are această alternativă contemporană : Picasso — Brâncuşi. Nu este o alternativă formulată de mine, este o alternativă reală.

— Cred că şi ilustrată în foarte bună măsură de muzeele lumii.

— Ilustrată de muzee, ilustrată de prezenţa

Ulei de Viorica Benţe

lor, două mari poluri revoluţionare în arta contemporană.

Problema se pune mai greu cu poezia, [illegible] orice s-ar spune, este una din caracteristicile foarte nobile ale culturii româneşti. Am constatat aceasta la comemorarea Arghezi, la comemorarea Eucovia, însă se constată în general în efortul de a face părtaşi lumea occidentală, străinătatea, de grandoarea, de profunzimea, de ce înseamnă Eminescu. Dificultăţile sînt enorme. Eminescu este un poet de atmosferă, lirismul românesc este inefabil şi traductibilitatea acestui lirism este foarte grea. Poezia metafizică poate să ajungă la un străin cu oarecare uşurinţă. O poezie de atmosferă, cum este „Sara pe deal", în ceea ce ţine de esenţa ei pentru noi, reprezintă poeticul românesc absolut. Şi, ca încerce cineva să transpună această atmosferă. Pentru cineva din afară este practic imposibil. Aşa că acest punct, pe care eu îl consider grandoarea poeziei româneşti, se suprapune din păcate peste o dramă reală a poeziei româneşti.

— V-aţi făcut un crez din a face cunoscută cultura românească în Spania. Care sînt zonele dumneavoastră preferate în această privinţă ?

— N-aş putea să spun că este un crez, acta face parte din esenţa mea, este un fel de prelungire normală a personalităţii mele, din moment ce mă consider şi sînt substanţial român, mă exprim ca atare şi sînt luat ca atare. Temele, subiectele privesc în primul rînd valoarea românească poetică, adică poezia românească. După aceea, natural, este problema destinului istoric românesc. Am o carte care se cheamă „Nemesis şi libertate" unde integrez o serie întreagă de elemente care înseamnă cultura populară românească, înseamnă valenţele esenţiale ale culturii româneşti, elementul latin, elementul bizantin, elementul autohton, posibilitatea elementului de exprimare şi în special explozia dintr-un secol şi jumătate care a cunoscut-o cultura românească în ceea ce priveşte obiectivizarea într-o cultură de anvergură în momentul de faţă, am putea spune, universală. Aşa că subiectele sînt de fapt un singur subiect : cultura românească în fiecare manifestare a sa. Am scris o carte despre Brâncuşi, scriem despre Eminescu, avem prilejuri să vorbim despre Blaga, despre Arghezi, despre Bacovia. În acest articol la a cărui colaborare mă găsiţi în momentul de faţă, despre Bacovia, mă pronunţ în legătură cu circumscrierea lui. Cum îl receptăm pe Bacovia ? El a fost redus la un poet minor, un simplu imitator al poeziei simboliste-europene, cînd este vorba de unul din cei mai mari poeţi ai liricii universale. Iată un lucru care îmi produce un şoc şi pe măsura acestui şoc mă manifest. Nici măcar poezia simbolistă rusească, care după părerea mea este mai importantă chiar decît cea franceză, spaniolă şi desigur decît cea germană sau italiană, nu se poate apropia faţă de această esenţă lirică absolută pe care o reprezintă Bacovia.

— Pe cine aţi cunoscut personal dintre marii noştri oameni de cultură ?

— Eram foarte tînăr, am plecat la douăzeci de ani şi cîteva luni din ţară. L-am cunoscut odată la **Cartea Românească** pe Arghezi, unde am stat de vorbă cu el fiind student. Era un cenc literar la **Cartea Românească**. În librărie l-am cunoscut pe Sadoveanu. Între altele, sub aspectul anecdoticului, trebuie să vă spun că l-am tradus, la sfîrşitul anului 1940, „Baltagul" pe care l-am predat unei edituri şi l-am pierdut urma. Şi a editurii şi a traducerii şi am rămas fără nici o copie. Era traducerea „Baltagului" în limba spaniolă. Aşa că a fost o mică dramă a mea. Pe Blaga l-am cunoscut odată dar foarte vag, la 20 de ani. Distanţele sînt foarte mari şi cunoaşterile nu sînt esenţiale în ceea ce priveşte poeţii, oamenii de cultură. Pe Brâncuşi l-am cunoscut la Paris, am fost la atelierul lui. Era un om extraordinar, în dosul acestei isteţimi ţărăneşti cu care se prezenta în faţa lumii exista o capacitate de rezolvare a marilor formule umane şi culturale fără egal, care se reflectă în însăşi opera lui. Din punct de vedere al conversaţiei, din punct de vedere colocvial era un om care dădea aspectul primordial de ţăran. Însă, imediat ce intrai în materie cu el, din vorbă, aşa cum considera arta, problemele, cum considera cultura, ideile care le avea despre ţăranul român, era un om de o mare profunzime.

— Cine din scriitorii de astăzi vă sînt dragi de la noi ?

— Despre scriitorii de azi n-aş vrea să fac judecăţi de valoare, există poezie nouă, există proză nouă, desigur. Eu recitesc zilele acestea pe Amore pentru că are linişte, ei întotdeauna mă întorc la el, îl citesc pe Ion al lui Rebreanu, şi mi-am dat seama că după el, care reprezintă momentul culminant al prozei, al romanului românesc, a fost o continuitate în roman între magic şi realist, să zic aşa românesc, şi în domeniul epic sîntem pe un drum bun. Într-o traiectorie care poate merge foarte bine de la Eugen Barbu pînă la Preda, pînă la Dumitru Popescu, un aspect interesant reprezintă opera lui Lăncrănjan, deşi mi se pare că are un început de gigantism pe care îl prezintă, însă are calităţi stilistice foarte importante, iar în ceea ce priveşte poezia problema care mă preocupă este că poezia prezinta un fenomen de supraproducţie. Proza nu reprezintă acest pericol în România, cred că merge pe linii foarte bune, poezia trebuie să fie un act de oarecare vigilenţă autoţinută, un fel de rappel în ceea ce priveşte supraproducţia. Nu se pot publica trei volume de versuri pe an, sau două volume de versuri pe an fără ca să se întîmple şi ceva negativ. Este singura preocupare pe care o am pentru că văd că există în dosul acestei creativităţi într-adevăr maive, există substanţe.

— Dumneavoastră cînd aţi publicat primul volum de versuri ?

— În 1938.

— Eram pregătit să ne duceţi undeva în urmă.

— Am publicat versuri împrăştiate multă vreme, sînt un poet care s-a regăsit în poezie tîrziu, în volum. Poezie am făcut aşa cam toată vremea, a fost unul din elementele care mi-au întreţinut activitatea şi melancolia ca să zic. Rămîne expresia valenţei mele româneşti permanent în poezie. Este ceea ce n-am scris în altă limbă. Poezie am scris numai în limba română.

Neagu Udroiu

REPERE

Poeţi bulgari

O problemă de studiu atrăgătoare pentru cercetătorul comparatist ar putea să fie relaţiile literare în epoca de astăzi, îndeosebi în ceea ce priveşte influenţele reciproce şi comunicarea dintre vecinii apropiaţi. Atunci cînd este vorba şi de un destin istoric comun, problema este cu atît mai interesantă, mai ales din punctul de vedere al cunoaşterii operei şi al unor modalităţi de expresie asemănătoare. Putem spune totuşi, fără a greşi prea tare, că interesul imediat se referă de ceea multe ori, la realităţi mai îndepărtate geograficeşte. Ne arătăm preocupaţi de experienţele de pe alte meridiane, ignorînd opera semnificativă a unor scriitori din imediata noastră apropiere. Dificultăţi de apropiere insurecţii adeseori lipsite de semnificaţie, cîndind o tematică familiară, cel puţin din punctul de vedere al unor dimensiuni specifice ale naturii umane, constituită istoriceşte, aşa cum este ea transcrisă în opere din literatura sîrbă, slovenă, cehă sau bulgară. Cu toate acestea, este de remarcat faptul că traducerile din aceste literaturi au, în general, un nivel calitativ foarte ridicat. Dacă ar fi să ne referim numai la literatura bulgară, trebuie evidenţiat efortul remarcabil al poetului Valentin Deşliu, o veritabilă autoritate în materie, preocupat de literaturile balcanice în ansamblu, autor al unor semnificative echivalenţe, menite să asigure apariţiilor în România o deminitate intelectuală şi artistică ieşită din comun. Cunoscător perfect al literaturii bulgare, antologiile sale propun selecţii indicative pentru nivelul şi amploarea mişcării literare din ţara vecină, iar limba română pe care o minuieşte în traduceri are întotdeauna fluenţă şi expresivitate. Volumul de „Lirică bulgară contemporană", apărut, recent, la editura Albatros, este consacrat de fapt unei generaţii literare situată între Penio Penev şi Matei Şopkin. Într-o prefaţă sugestivă, Valentin Deşliu mărturiseşte de fapt modul în care şi-a circumscris alegerea numelor incercînd, de asemenea, să definească trăsăturile specifice ale acţiei generaţiei '55. Interesant de remarcat este că ea propune poeţi cu universuri artistice extrem de sugestiv, cei puţin în selecţia de faţă, în afara experienţelor epocii pe care la noi am denumit-o „proletcultismul". Un poet ca Penio Penev, avînd şi un destin marcat de tragism, se exprimă pe gama artistică a poeziei dintotdeauna, făcîndu-se ecoul ritmurilor contemporane lui, în sonuri tresfîntate : „Prea greu mi-e drumul-n vuietul bulmac / ce sparge somnul morţii şi pustia. / Adio ! Alte lumi m-aşteaptă şi alt zear / şi visul meu l-aşteaptă veşnicia". Un nume integrant în adaptarea expresiei tradiţionale a poeziei româneşti la textele acestor poeţi care experimentează mai puţin insurecţia formală, păstrîndu-şi însă neatenuată trăirea dramatică şi continuitatea dintotdeauna a poeziei. Poate că uneori versurile seamănă cu poezia noastră semănătoristă sau cu versurile poeţilor cetăţenizaţi în prima generaţie, cu nostalgiile şi universul lor specific. Oricum, Valentin Deşliu a găsit tonul potrivit, poate uneori prea apăsat, pentru un univers specific, pe care ar trebui să-l studiem mai atenţi, pentru că ei transcrie şi ceva din neliniştile şi preocupările noastre, adeseori mai mult decît cine ştie ce dramă simulată de pe meridiane îndepărtate. Desigur, e bine să ştim ce se întîmplă în literaturile celor mai apropiaţi vecini.

Aurel-Dragoş Munteanu

REVISTA STRĂINĂ

● **UN FENOMEN** de artă perenă reprezintă Teatrul japonez tradiţional, în cele două ipostaze ale sale : Noh şi Kyogen. Creat în secolul al XIV-lea de către o trupă formată din doi artişti, tată şi fiu, care au dezvoltat formele artei tradiţionale Sarugaku, Noh-ul înregistrează, la ora actuală, 240 de piese, dintre care cercetătorii consideră că aproape o treime au fost create de cei doi fondatori ai acestei forme teatrale. Un material publicat recent înregistrează faptul că teatrul Noh cuprinde, la ora actuală, aproximativ 1 000 de profesionişti înregistraţi în cele cinci şcoli stilistice principale. Forma Kyogen este derivată din teatrul Noh, deşi poate fi studiată în mod independent bazîndu-se îndeosebi pe arta mimică şi avînd ca scop caracterul comic. Artă ritualistică şi rafinată la extrem, teatrul Noh este un spectacol de neuitat pentru orice privitor.

● **UN INTERESANT** romancier sîrb contemporan este considerat a fi Slobodan Selenic, cunoscut pînă acum drept un eseist şi istoric al teatrului. Cel de-al doilea roman al său este comentat cu multă aprindere în presa iugoslavă, elogiat pentru acuratreţea stilistică şi generozitatea tematică. Romancierul este preocupat de mişcările subtile ale sufletului omenesc, transcrise într-un stil rarefiat, meditat îndelung şi elaborat cu o stringenţă ce aminteşte de marii romancieri englezi.

● **INTRE SCRIITORII JAPONEZI** de reputaţie mondială, Yukio Mishima este atrăgător şi prin amestecul de tradiţie şi nelinişte modernă, inspirîndu-se din literatura şi tematica străveche, pe care le-a încărcat cu ritmurile şi tensiunile omului modern. Din acest punct de vedere, teatrul experimental pe care l-a compus, inclus în volumul „Cinci piese de teatru Noh modern" prezintă o formulă aparte, care a cunoscut un mare succes în Europa şi Statele Unite, unde au fost reprezentate, după spusele presei străine, chiar de către amatori. Piesele lui Mishima demonstrează capacitatea formelor tradiţionale de a supravieţui şi de a exprima chiar cu mai multă strălucire aspiraţiile omului modern.

● **JUDAH WATON** este romancierul australian de factură populară cel mai des asociat în presa mondială cu marea generaţie a scriitorilor americani ce şi-au pus problemele adaptării la noi meridiane, ale dramelor şi neliniştilor vieţii de emigrant. Provenind el însuşi dintr-o familie de muncitori evrei care s-au stabilit în Australia, Judah Waton este continuatorul unui stil de naraţiune alert şi popular, larg accesibil, „un scriitor pentru cei mulţi", cum a fost denumit în presa sindicalistă de pe continentul australian.

● **IHAB HASSAN** este unul dintre criticii americani preocupaţi de destinul romanului în societatea modernă. Studiind cu predilecţie evoluţia formelor de expresie româneşti, el ajunge la concluzia că limbajul romanului reflectă tensiunile şi dereliţia sufletească a omului de azi din societatea de consum, afirmînd că ea sugerează un tărîm al dezolării de după o apocalipsă paşnică. Profesor la Universitatea din Milwaukie, Ihab Hassan este unul dintre colaboratorii cei mai asidui la prestigioasa revistă de critică „Georgia Review", unde propune de fapt o metacritică, un nou limbaj al disciplinei, în numele adaptării gîndirii critice la realitatea literară în continuă schimbare. Radiografiind schimbările mari produse în arta narativă, el consideră că acestea presupun noi concepte şi o nouă atitudine doctrinară.

● **ÎNTRE REVISTELE** academice din Statele Unite, Semiotext (e) editată de profesorul Lotringer la Universitatea Columbia s-a impus prin diversitatea preocupărilor şi prin calitatea semnăturilor reunite în numere monografice, cu tematică de antropologie culturală. Cea din urmă apariţie este dedicată fenomenului denumit **autonomia**, adică acea formă de ideologie creată în universităţile italiene, care promovează o nouă construcţie socială, în care statul este refăcut prin tensiunea şi interdependenţele unor nuclee sociale mici (întreprinderi, localităţi rurale, universităţi etc), cu caracter evaslautonom, şi cu tendinţe divergente, a căror coerenţă este asigurată numai prin tradiţie şi aspiraţii globale, cum ar fi asigurările sociale, problema ecologică, apărarea etc. Profesorul Lotringer sugerează faptul că statul modern este un reflex totalitar al gîndirii pozitiviste din secolul al XIX-lea care trebuie distrus şi refăcut pe alte baze ideologice şi de experienţă umană.

Scriitorii şi monştrii

Joseph Reding, prozator din Dortmund, este un bărbat în floarea vîrstei pe care, întrebîndu-l cîţi ani are, mi-a răspuns : „Avem patru ani cînd Hitler a venit la putere şi şaisprezece ani cînd s-a sinucis. Nu mă apasă nici-o responsabilitate cu privire la regimul instigator la războaie pe care l-a instaurat acest uzurpator. Mi se pare însă curios cum de un regim reuşeşte să elimine pacea din perspectivele propriului său popor, pentru a prezenta războiul ca singura soluţie posibilă. Am încercat să înţeleg asta, imaginîndu-mi că stau de vorbă cu nişte monştri:

Primul zice : Ceilalţi se deosebesc întrucîtva de noi.

Al doilea : Ceilalţi sînt mai răi decît noi.

Al treilea : Ceilalţi nu sînt nişte creaturi umane.

Al patrulea : Ceilalţi sînt nişte animale.

Al cincilea : Ceilalţi sînt animale dăunătoare.

Al şaselea : Putem să exterminăm animalele dăunătoare.

Al şaptelea : Trebuie să exterminăm animalele dăunătoare !

Al optulea întocmeşte un plan de exterminare, în vreme ce al nouălea va fi executantul, călăul din noaptea masacrelor, şef al unui lagăr de asasinare în masă..."

Despre toate acestea stăteam de vorbă cu Joseph Reding, plimbîndu-ne pe străzile paşnice ale Dortmundului, împreună cu poeţii Gheorghe Tomozei şi Matei Albastru. Reding ne dăduse la fiecare cîte o carte din opera sa, dedicîndu-ne-o prietenesc. Mie mi-a revenit un volumaş de poezii întitulat „Gutentagtexte" care avea pe copertă imaginea unui copil pictată de un alt copil. Un surîs inocent, o mînă ridicată a salut, alta mîngîind o mînge cu care parcă ar fi invitat cititorii la joacă. Pe coperta de spate, fotografia scriitorului surprinsă într-un parc, în care se juca cu cei trei fii ai săi.

În ajun, la Heidelberg, la o întîlnire cu studenţii lectoratului de limbă şi literatură română, la care veniseră cîţiva profesori universitari şi scriitori din oraşul de pe Nekar, poetul Gheorghe Tomozei vorbise auditoriului într-un mod strălucit, folosind o metaforă plină de tîlc : „Noi, românii, nu ştiu dacă ne-am putea întrece cu vreo ţară din lume în ceea ce priveşte numărul bombelor raportate la mia de locuitori. Dar vă pot asigura că ne-am putea întrece cu orice ţară în numărul de poeţi raportaţi la mia de locuitori. Nu ar fi oare mai profitabilă pentru omenire o astfel de întrecere ?"

L-am reîntîlnit pe Joseph Reding peste cîţiva ani, la Sofia, unde se desfăşura un amplu colocviu internaţional sub lozinca „Scriitorii lumii şi spiritul de la Helsinki". L-am auzit din nou vorbind despre monştri şi victimele războaielor.

Printre numeroşii scriitori veniţi acolo din toate colţurile lumii se afla şi marele prozator francez Herve Bazin, autorul celebrelor romane „Vipera în pumn", „Cu capul de pereţi", „Moartea minzului", „Ridică-te şi umblă", „Pe cine îndrăznesc să iubesc". „În numele fiului" şi altele, om care, în ciuda apropierii sale de respectabila vîrstă de 70 de ani, degajă o contagioasă tinereţe şi o vitalitate de invidiat. Scrierilor lui, Georges Raillard, avea să le pună un diagnostic net: „Vînătoarea de monştri, aceasta este ţinta lui". Omul, celebru prin explorarea tăcerilor, a rostit atunci un discurs capabil să răsune ca o voce puternică în lumea tăcerii. El

văzut de Ioan Grigorescu

amintea că pe vremea cînd mai trăia încă Albert Camus, în timpul unui festival desfăşurat la Alger, un tînăr l-a oprit pe autorul „Ciumei" zicîndu-i : „Ceea ce rămîne comic în meseria voastră este că scriitorul îşi roteşte cuvîntul fără ca, în fond, cineva anume să i-l fi acordat. N-aveţi nici un mandat". La care, Camus a reacţionat cu vehemenţă : „Ba da, avem un mandat, şi încă pe cel mai imperios dintre toate ! Este mandatul conştiinţei noastre !" Înaintea lui Camus — amintea Hervé Bazin — Stendal spusese: „Harul scrisului ce v-a fost dat de natură este ca un împrumut rambursabil. Şi nu îl veţi restitui decît prin scrierile puse în slujba umanităţii..."

La începutul acestei ierni i-am avut oaspeţi la Comitetul Naţional pentru apărarea păcii pe doi scriitori şi publicişti vest-germani, Lorenz Knorr şi Hans Rondi, împreună cu care am făcut o călătorie la Braşov. Era vremea primei ninsori şi a celui dintîi polei pe pantele de sub Tîmpa. Am vizitat „Tractorul", Universitatea braşoveană şi o cresc ătorie de nuci de la Hărman. Am fost oaspeţii ziariştilor locali de la „Drum nou", ai Poienii Soarelui şi ai Casei universitarilor. Pretutindeni, cei doi confraţi de breaslă puneau aceleaşi întrebări legate de organizarea şi desfăşurarea marilor marşuri ale păcii din ţara noastră, la rîndul lor răspunzînd interlocutorilor cu privire la recentele manifestaţii pentru pace din diferite metropole vest-germane.

Am aflat atunci un lucru surprinzător. La multe dintre acţiunile desfăşurate pe teritoriul R.F. a Germaniei au fost invitaţi să participe şi să ia cuvîntul foşti generali ai armatei germane din timpul celui de-al doilea război mondial.

Pînă şi unele dintre foştele căpetenii ale Wermachtului înţeleg astăzi ce ar însemna un război mondial, şi cît de explosivă este situaţia acumulării de armament pe continentul european unde o bombă de tip Hiroshima revine la 200 de locuitori, iar faţă de cele 15 tone de explosiv clasic — trinitrotoluen —, depozitat în silozuri sub formele evoluate ale explosibilului nuclear, care „binecuvîntează" fiecare cap de locuitor al Terrei, europenii s-ar afla într-o situaţie şi mai „favorabilă", acestora revenindu-le cam 75 de tone de explosibil per capita. Nu puteam să nu mă întreb : în fond, de cît explosibil este nevoie pentru a ucide un om ? Mi s-a spus că de un degetar, atîta, uneori şi de mai puţin, cît o fărîmă de anafură — cam cît încape într-un glonţ de mic calibru. Atunci de ce 75 de tone ? De ce pe bătrînul nostru continent o bombă de tip Hiroshima la 200 de locuitori ? Pentru ca Europa să devină o „Euroshima" ?

Joseph Reding povestea despre candoarea întrebărilor copilor săi la vîrsta prunciei : „Tată, de ce oamenii se ucid cînd se joacă de-a războiul ?" Şi, mai tîrziu, cînd cel mai mare dintre ei a început să înţeleagă cîte ceva din lucrurile ce le citea prin revistele ilustrate pentru adulţi : „Tată, de ce se spune că Soarele a explodat la Hiroshima ?" Iar cel mic : „Tată, lacrimile mele plîng..."

BALCANICE

MILE NEDELKOVSKI

Vară

Te proclam drept cel mai frumos fruct al
anului.

Ibovnica mea a născut sub căpiţă
Copilul din flori plămădit în fînar.

Te proclam drept cel mai mare păcat al
anului.

Sprijinindu-mi trupul obosit de uscatul
văzduh,
Stringînd în palme o sudică moarte,
Vin să vorbesc despre secerişuri,
Despre vinuri, despre picioarele
tale-nsorite.

Curva mea cu păcat s-a iubit
Lăsîndu-şi copilul în vînt.
Acum cine să mă poată convinge
Că există vînturi pe cîmp ?
Dacă-ar avea roşia tichie a macului,
ar semăna cu un turc.

Te proclam drept cea mai mare
pierdere-vară a anului.

Eu vin în luna lui iulie şi a ştiuţei
ciupercă

Îşi risipeşte-aburindu-i mireasmă.
Dincolo de piscul ochilor mei cresc
nunţile

Mari precum o durere.
Setea mi se-nmulţeşte în sînge.

Te aleg drept cea mai frumoasă femeie
a anului.

În româneşte de Dumitru M. Ion

SPORT Corespondenţa

Iată-mă la „poşta rotundă", cum ar spune prietenul meu Ion Băieşu. Vol răspunde, cînd se adună, şi scrisorile de amor şi celor de sfetnic. Deocamdată, se pare că cele continînd rînduri mai aspre mă ocolesc [illegible] sînt pe drum. Încep cu Gheorghe Bucur, Bucureşti, str. Ştirbei Vodă, nr. 118 : „Sînt dintre cei mulţi care urmăresc cronicile dumneavoastră şi se bucură de apariţia lor. De aceea, vă rog să primiţi sincere urări de bine, sănătate şi noroc. Iar în caz de descălţări (vezi Principele Arhimede a plecat la gaz) vă asigur că puteţi conta pe mine ca prieten. Am prin pod un picior de lemn (cred c-a aparţinut chiriaşilor mai vechi) pe care-l putem aplica unde trebuie celor ce, în loc să-şi facă în mod cinstit munca pentru care sînt plătiţi cît nu merită, aruncă vina în spatele gazetarilor şi-i aşteaptă la un colţ de cotitură cu injurături şi tot felul de ameninţări stupide. Cred că nu vă sperie şi nu veţi da înapoi de la a le spune adevărul în faţă. Nu uitaţi Rapidul".

Mulţumesc pentru urări. Şi vă asigur, că aşa cum mă încinta de curînd un mare coleg, fac parte din „rasa celor care pot fi învinşi, uneori, dar niciodată înfrînţi". Cît priveşte Rapidul : rămîn legat de steaua lui înzăpezită cu nenoroc. Vom pune iarăşi o picătură de rouă în întunericul nopţii de pe fundul potirelor de maci şi vom bea împreună himere. Teodor Vulpe, Bucureşti, str. Turturele : „Cred în noul antrenor Mircea Lucescu, mă bucur că poartă nişte tineri prin lume, poate va scoate ceva din ei, dar aud că la Tegucigalpa, în meciul cu Honduras, a îmbrăcat şi el tricoul de jucător. Federaţia de fotbal al cărei vicepreşedinte este, a adoptat, în ianuarie, anul acesta, o hotărîre prin care se desfiinţează funcţia de antrenor-jucător. Cum interpretaţi atunci gestul lui Lucescu ?"

Nu ştiu că Mircea Lucescu ar fi jucat în Honduras. Cel puţin în articolul transmis de el pe marginea [illegible] n-am văzut să-l apară numele în formaţie. Dacă totuşi a jucat, a făcut-o numai pentru a-i egala sau întrece pe Cornel Dinu, care conduce plutonul jucătorilor cu cele mai multe selecţionări în echipa naţională. Cine are oţinea şi cuţitul...

Almer Eugen, Reşiţa, str. Corbului, Bloc 7, scara 1, apart. 13 : „Mă numesc Almer Eugen, locuiesc în Reşiţa, sînt antrenor de natoţie şi mă adresez dv., cu multă încredere. Sînt fratele defunctului dr. Ivansuc Zoltan, decedat la Cluj-Napoca şi înhumat în ziua de 1 februarie 1982. Am specificat acest lucru ca să înţelegeţi cît de dureros a afectat familia noastră articolul intitulat : „Iubirea care omoară" semnat de Marius Popescu şi publicat în ziarul „Sportul" din 1 februarie 1982. Vin la dumneavoastră cu rugămintea de a ne sprijini în elucidarea cazului Ivansuc, care-o afectează în primul rînd pe copilul fratelui meu, în vîrstă de 12 ani. Ea bate acum la poarta vieţii şi pe lîngă pierderea care a zdruncinat-o poate închipuiri va trăi ani mulţi complexată de jignirile şi insultele, date drept adevăr, de ziaristul „Sportului". Ştiţi că în minunata lume a copiilor există loc şi pentru cruzimi care deschid răni, cu urmări grave.

Fratele meu, după cum atestă şi certificatul eliberat de Spitalul din Cluj-Napoca a murit de infarct miocardic. Era de multă vreme bolnav şi de diabet zaharat. Menţionez că şi tatăl său a suferit de inimă. La fel şi mama noastră. Se pune întrebarea : pe ce s-a bazat Marius Popescu cînd a lansat acel atac nedemn la adresa defunctului ? De ce n-a respectat, decent, măcar ziua înmormîntării, cînd mii de oameni din toate colţurile ţării au venit la Cluj-Napoca să-l conducă pe Zoli pe ultimul drum ? Cred că-i urît personal, altfel nu înţeleg nimic. Mă uimeşte, printre altele, comparaţia pe care o încearcă Marius Popescu între Zoli şi „portarul Todor, cel care, cu cîteva luni înainte de a muri, cerşea de băut de la oricine, mergînd din cîrciumă-n cîrciumă". A cerşit doctorul Ivansuc, absolvent cu nota 10 a facultăţii de medicină, la masa lui Marius Popescu ? Cînd şi unde ? Şi cui a servit acest articol ? Blamîndu-ne familiu, cum n-am fi crezut c-o va face cineva vreodată, Marius Popescu şi-a închipuit că morţii nu vorbesc, aşa că poţi să zici ce vrei pe seama lor. Vă rog să credeţi că liniştea celor ce i-am fost dragi lui Zoli şi a multor prieteni îndureraţi de dispariţia lui ne-a fost cutremurată. Pentru ce această lovitură nedreaptă ?

Stimate tovarăşe Almer Eugen, dacă asta vă poate ţine loc de consolare, vă anunţ că nu există om cu care să fi discutat despre articolul în cauză, inclusiv colegi de redacţie de-ai lui Marius Popescu, şi să nu se fi arătat cumplit de îndignaţi de apariţia lui.

Aurică Oprea, Galaţi : „Nea Fănuşe, te rog

Fănuş Neagu

Continuare în pag. a 7-a

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor şef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Unghemnu (redactor şef adjunct), Teodor Balş (secretar responsabil de redacţie)

REDACŢIA : Bucureşti, Piaţa Scînteii Nr. 1, tel. 11 12 09
ADMINISTRAŢIA : Calea Victoriei Nr. 115 tel. 50 31 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"